

Izvor: Tomislav Kojar

TEMA BROJA: (Ne)pristranost suda u sporu

- ☞ **Pristup besplatnoj pravnoj pomoći u Republici Hrvatskoj**
- ☞ **Intervju s Gordanom Bosancem – aktivistom Centra za mirovne studije**
- ☞ **Bračna stečevina**
- ☞ **Izvanknjižno vlasništvo**
- ☞ **Neisplata plaće – kako potraživati isplatu plaće od bivšeg i trenutnog poslodavca**
- ☞ **Uvjetna osuda**

Uvodna riječ

Dragi čitatelji,

novi *Pro bono* deveti je nasljednik projekta započetog studentskom idejom, prije šest godina. Kroz razvoj biltena *Pro bono*, izmijenila su se uredništva, generacije kliničara, pojedine rubrike, pa i obujam samog izdanja. Posljednja je promjena način na koji studenti pišu svoje tekstove. Do sada usredotočeni na pravne teme općenito, a podredno na predmete s kojima se susreću u Pravnoj klinici, studenti, od ovog broja, svoje tekstove temelje prvenstveno na predmetima u kojima su pružili pravnu pomoć. Ipak, neraskinuta je nit, kroz sve brojeve biltena, *pro bono* rad kliničara Pravne klinike, neumornih u rješavanju pravnih problema stranaka, i u dijeljenju stečenog iskustva s čitateljima biltena *Pro bono*.

Svojim novim pristupom, *Pro bono* 9 obrađuje izvanaknjižno vlasništvo, uvjetnu osudu, ovrhu zbog neplaćenih računa KBC-a Zagreb, bračnu stečevinu, te druge teme, nadahnute predmetima iz rada Pravne klinike, u prošloj akademskoj godini. U svojim smo se tekstovima posvetili i pristupu besplatnoj pravnoj pomoći u Republici Hrvatskoj, a prikazali smo i postupak ostvarivanja tog prava u Republici Kosovo.

Intervju, koji posvećujemo nekom od aktualnih pravnih pitanja, proveli smo s aktivistom Centra za mirovne studije, koji nam je pojasnio ustavno pravo na priziv savjesti, te na koji je način taj institut vezan za služenje vojnog roka u Hrvatskoj vojsci. Prilikom odabira teme broja, namjera je bila približiti problematiku izuzeća suca kroz praktičan primjer, koji dovodi u pitanje neovisnost i nepristranost suda u pojedinom slučaju.

U godini koju smo ostavili iza sebe, Pravna je klinika financijsku potporu Ministarstva pravosuđa, zakonom zaduženog razvijati politike koje sudstvo i javnu upravu čine jednako dostupnima svakome, dobila tek 21. prosinca. Potaknuta načinom na koji država štiti jednakost građana pred zakonom, Pravna klinika je, krajem studenog 2017. godine, s devet drugih ovlaštenih pružatelja pravne pomoći, potpisala Otvoreno pismo povodom aktualne krize sustava besplatne pravne pomoći, uputivši ga Ministarstvu pravosuđa.

Zahtjevi rada u ozbiljno narušenoj financijskoj konstrukciji ojačali su Pravnu kliniku. Tako će 2017., u Pravnoj klinici, biti upamćena kao godina u kojoj je ukupan broj predmeta

Izvor: Filip Gal

Glavna urednica

koje su kliničari riješili prešao deset tisuća. Iako taj podatak govori o socijalnom standardu naše zemlje, kao i o pravnoj sigurnosti građana, Pravna klinika ponosno stoji iza rezultata svog rada.

Za kraj, želim pružiti podršku i poželjeti sreću svim ustrajnim pružateljima besplatne pravne pomoći. Unatoč državnoj politici, koja često ide protiv države same, čovjek time pokazuje svoju stvarnu prirodu, i istinsku spoznaju o prirodnim pravima svakog čovjeka.

Tea Pišković
glavna urednica

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu

Nakladnik:

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uredništvo:

Hana Janiška, Ana Marušić, Leona Novačić, Tea Pišković, Leon Žganec-Brajša

Glavna urednica:

Tea Pišković

Adresa i kontakt uredništva:

Pro bono - bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Ulica Jurja Žerjavića 6 (II. kat), 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

E-mail: urednistvo.probono@gmail.com

Web: https://www.pravo.unizg.hr/izdavacka_djelatnost/casopisi_pravnog_fakulteta/pro_bono

Facebook: <https://www.facebook.com/bilten.probono/>

Lektori:

Emanuel Golenko, mag. prim. educ.

Mirna Golenko, mag. prim. educ.

Službeni fotografi:

Filip Gal

Ivana Geček

Borna Juraj Jelić

Svebor Mihael Jelić

Tomislav Kopjar

Marina Križek

Anja Mihajlović

Ideja i realizacija naslovnice:

Uredništvo biltena *Pro bono*

Tomislav Kopjar

Grafička priprema i tisak:

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14

Naklada:

600 primjeraka

7. godina izlaženja

Časopis izlazi 2 puta godišnje (jednom u semestru)

ISSN 1848-8439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati, ili mijenjati, bez prethodnog pisanog dopuštenja Uredništva.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ:

Uvodna riječ glavne urednice.....	I
-----------------------------------	---

TEMA BROJA:

(Ne)pristranost suda u sporu	1
------------------------------------	---

INTERVJU:

Intervju s Gordanom Bosancem – aktivistom Centra za mirovne studije: Priziv savjesti kod služenja vojnog roka.....	6
---	---

GORUĆI PROBLEMI:

Bračna stečevina.....	9
Diskriminacija pri zapošljavanju	13
Izvanknjižno vlasništvo	16
Kazna za vožnju vlakom bez prijevozne karte.....	19
Neisplata plaće – kako potraživati isplatu plaće od bivšeg i trenutnog poslodavca	24
Ovrha zbog neplaćenih zdravstvenih usluga KBC-a Zagreb	27
Stjecanje hrvatskog državljanstva: nekad i sad	30
Uvjetna osuda.....	33

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ:

Pristup besplatnoj pravnoj pomoći u Republici Hrvatskoj.....	37
Statistika rada Pravne klinike u akademskoj godini 2016./2017.	40
Prikaz vanjskih klinika i suradnji Pravne klinike u Zagrebu	42
Sustav besplatne pravne pomoći u Republici Kosovo.....	44

STUDENSKI KUTAK:

Konferencija „Public and Private Justice“ u Dubrovniku	49
Edukacija u Centru za žene žrtve rata „Rosa“	51
Suradnja Inženjerskog biroa d.d. i Pravne klinike u Zagrebu.....	53
Osvrt bivše kliničarke	55

INFORMACIJE O PRAVNOJ KLINICI	56
-------------------------------------	----

Rad u Pravnoj klinici

Pravna klinika pravnu pomoć pruža kroz sedam kliničkih grupa koje se bave različitim granama prava:

- Grupa za zaštitu prava radnika
- Grupa za zaštitu i pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela
- Grupa za zaštitu prava pacijenata
- Grupa za pomoć građanima u ovršnom postupku
- Grupa za prava djece i obiteljsko uzdržavanje
- Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima
- Grupa za suzbijanje diskriminacije i manjinska prava

PR TIM PRAVNE KLINIKE:

Grupa za odnose s javnošću Pravne klinike (PR tim) oformljena je u ljetnom semestru 2015./2016. akademske godine. Zadužena je za predstavljanje i promociju kliničkog rada te održavanje *web* i *Facebook* stranice Pravne klinike.

BILTEN *PRO BONO*:

Bilten *Pro bono* izlazi dva puta godišnje i odražava aktivnosti Pravne klinike u proteklom semestru. Bavi se tekućim pravnim pitanjima i time je namijenjen svakom građaninu.

*Uredništvo biltena Pro bono; gornji red s lijeva na desno: Hana Janiška, Leon Žganec-Brajša; donji red s lijeva na desno: Leona Novačić, Tea Pišković, Ana Marušić
Izvor: Filip Gal*

(Ne)pristranost suda u sporu

TEA PIŠKOVIĆ

Sudac je, čim sazna da postoji koji od zakonom predviđenih razloga za njegovo izuzeće u predmetu u kojem sudi, dužan prekinuti svaki rad na tom predmetu. Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće suca čim sazna da za to postoji razlog, a najkasnije do završetka rasprave pred prvostupanjским sudom.

Neovisnost suda, njegova nepristranost i nepodložnost utjecajima koji bi ga udaljili od samostalnosti u odlučivanju, osnovne su kvalitete zdravog pravosuđa. U tom duhu, i suci koji unutar njega djeluju, trebali bi njegovati iste vrijednosti, braneći jednakost pred sudom, kao jedno od osnovnih građanskih prava.¹

U predmetu koji je tema ovog teksta, stranka je potražila pomoć Pravne klinike zbog prijetnje ovrhom na njezinoj jedinoj nekretnini, koja je, ujedno, i strankin dom. Međutim, kroz razgovor sa strankom, utvrđene su okolnosti koje su strankino pitanje o dopustivosti provedbe ovrhe na kući u kojoj živi, nadogradile pitanjem o zakonitosti takve radnje. Kako je strankina priča sezala do početaka njezinih problema, uočeni su potencijalni propusti u postupanju suda u strankinom slučaju.

Naime, strankin sin je svojedobno kupio stan u strankinom susjedstvu. Prodavateljica stana također je njihova susjeda, a ujedno i majka jedne od sutkinja na Županijskom sudu u Zagrebu. Dotična sutkinja, prodavateljčina kći, sudjelovala je kao opunomoćenik prodavateljice prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora

sa strankinim sinom. Nedugo nakon kupnje stana, uspostavilo se da neki od stanova u predmetnoj zgradi nemaju uporabne dozvole. To je bio slučaj i sa stanom strankinog sina.

RASKID KUPOPRODAJNOG UGOVORA

Prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora, strankin sin je s prodavateljicom dogovorio da će pola ugovorene cijene platiti odmah, a da mu se druga polovica, u narednom periodu, skida mjesečno s tekućeg računa, za ratu kredita kojim je stan otplaćen. Budući da rate otplate nisu tri uzastopna mjeseca teretile račun, odnosno plaću strankinog sina, on je odlučio osigurati stan, odnosno svoje dugovanje prema prodavateljici, te, tom prilikom, saznao da nekretnina nema svu potrebnu dokumentaciju. Pored toga, na nekretnini su postojali i mnogi materijalni nedostaci i nedovršeni zahvati.

Kako su se odnosi s prodavateljicom pogoršali, strankin je sin odlučio raskinuti kupoprodajni ugovor zbog bitnih nedostataka na kupljenoj stvari, zbog kojih je smatrao kako prodavateljica nije ispoštovala svoj dio ugovora. Zakon propisuje da, u slučaju raskida ugovora s obostranim obvezama (kakav je i kupoprodajni ugovor), svaka strana ima drugoj

Izvor: Tomislav Kopljar

vratiti ono što je od druge strane primila na ime ispunjenja ugovora, a ako to nije moguće, mora se vratiti protuvrijednost u novcu. Pritom, ona strana koja je kriva za raskid ugovora, mora podmiriti štetu koju je drugoj strani time uzrokovala, a u slučaju da se ima vratiti novac, njegov se iznos duuguje uvećan za zatezne kamate.²

Strankin je sin tako napustio stan, vrativši ga u posjed prodavateljici, ali mu prva polovina dogovorene cijene, koju je platio prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora, nikad nije vraćena. Stranka je saznala da je njihova susjeda prodavateljica, nedugo zatim, ponovo prodala sporni stan trećoj osobi. Uz to, tužila je

¹ Čl. 26., čl. 29. st. 1., čl. 118. st. 2. i čl. 121. Ustava Republike Hrvatske (NN, 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, dalje: Ustav).

² Čl. 368. Zakona o obveznim odnosima (NN, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, dalje: ZOO).

strankinog sina za isplatu ostatka neisplaćene kupovne cijene.

Spor se vodio devet godina i prvostupanjski sud je presudio da strankin sin mora prodavateljici vratiti stan, a ona njemu iznos kupoprodajne cijene koji je primila, budući da je kupoprodajni ugovor raskinut. Sud je također ocijenio da strankin sin nije platio zatezne kamate koje je bio dužan platiti prodavateljici, od dana kad je raskinut ugovor, do dana kad joj je vratio stan u posjed. Vjerovnik ima pravo na zatezne kamate čak i ako nije pretrpio nikakvu štetu zbog dužnikovog zakašnjenja.³ Dužnik je dužan u cijelosti ispuniti svoju obvezu, za što odgovara svom svojom imovinom.⁴

MOMENT RASKIDA UGOVORA

Međutim, sporan je datum raskida ugovora. Strankin sin smatra kako je to dan kad je izjavio raskid ugovora zbog nedostataka na strani prodavateljice⁵, dok je sud utvrdio da je to dan kada je strankin sin propustio platiti dospjele rate kredita. Iz presuda Općinskog i Županijskog suda u Zagrebu, koje je stranka priložila Pravnoj klinici, vidljivo je da je sud utvrdio kako tužiteljica (prodavateljica), te strankin sin kao prvo tuženi, moraju jedno drugome vratiti ono što su stekli sklapanjem kasnije raskinutog ugovora o kupoprodaji nekretnine, što za strankinog sina znači da bi morao, pored posjeda stana kojeg je već bio predao tužiteljici, podmiriti i troškove otplate rata kredita za navedeni stan, dospjelih dok je još imao stan u posjedu, zajedno s pripadajućim zateznim kamata. Uz to, morao bi podmiriti i troškove sudskih postupaka, budući da je sud zaključio kako je

Izvor: Borna Juraj Jelić

uzrok raskida ugovora (neotplata dospjelih rata kredita za stan) na njegovoj strani.

No, kako se ugovorom o kupoprodaji stana strankin sin obvezao da će dio novca prodavateljici namiriti odmah, a dio naknadno (otplatom rata kredita), dok se prodavateljica obvezala da će strankinom sinu predati stan bez materijalnih i pravnih nedostataka, te budući da je strankin sin prvi dio svoje obveze ispunio (platio prvi dio cijene), dok prodavateljica nije (predajući stan s materijalnim i pravnim nedostacima, koje ni na zahtjev nije otklonila), strankin sin nije nastavio ispunjavati svoj preostali dio obveze, budući da tužiteljica nije pokazivala namjeru da ispuni svoj dio.⁶ Strankin sin je, naime, nakon što je primijetio da tri rate kredita nisu naplaćene, htio osigurati stan i time pokazati svoju namjeru otplate dugovanog iznosa. No, nakon što je saznao za postojanje pravnih nedostataka na nekretnini koju je kupio, te uzimajući u obzir materijalne nedostatke koje je do tada trpio vjerujući prodavateljčinim obećanjima da će ih otkloniti, odustao je od svojih namjera, izjavio raskid ugovora prodavateljici, i napustio stan.

OSPORAVANJE RASPOLAGANJA U KORIST TREĆE OSOBE

Stranci je, u međuvremenu, umro suprug, a na ostavinskoj se raspravi strankin sin odrekao svog nasljednog dijela u korist stranke. Riječ je bila o dijelu obiteljske kuće u kojoj stranka živi. Prodavateljica je sve to saznala te podnijela tužbu protiv strankinog sina i stranke, kojom zahtjeva pobijanje dužnikovih pravnih radnji na štetu vjerovnika. Naime, smatrala je kako strankin sin, kao njezin dužnik, zbog ustupanja svog nasljednog dijela majci, ne bi imao dovoljno sredstava da njoj, kao vjerovniku, isplati iznos koji joj duguje temeljem pravomoćne sudske odluke. U tu je svrhu prodavateljica tražila provedbu ovrhe na strankinoj nekretnini, tvrdeći da nije izgledno da će joj strankin sin dobrovoljno isplatiti dugovani iznos.⁷ Od stranke, kao drugo tužene, prodavateljica je tražila da dopusti provedbu ovrhe na svojoj nekretnini kako bi se njenom prodajom namirila navedena tražbina.

Svaki vjerovnik čija je tražbina dospjela za isplatu može pobijati pravnu radnju svog dužnika koja je poduzeta na njegovu štetu. Smatra se da je pravna radnja

³ Čl. 30. st. 1. i čl. 360. ZOO-a.

⁴ Čl. 65. ZOO-a.

⁵ Čl. 357. ZOO-a.

⁶ Čl. 358. ZOO-a.

⁷ Čl. 359. ZOO-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

poduzeta na štetu vjerovnika ako zbog nje dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje vjerovnikove tražbine. Pritom se pod pravnom radnjom podrazumijeva i propuštanje zbog kojega je dužnik izgubio neko materijalno pravo, ili kojim je za njega nastala kakva materijalna obveza.⁸

Odricanje od nasljedstva smatra se besplatnim raspolaganjem. Kod besplatnih raspolaganja, smatra se da je dužnik znao da poduzetim raspolaganjem nanosi štetu vjerovniku, i za pobijanje tih radnji ne zahtijeva se da je trećoj osobi to bilo, ili moglo biti poznato.⁹ Stoga, prodavateljica je upotrijebila zakonito pravno sredstvo za naplatu svoje tražbine prema strankinom sinu, pobijajući njegovo besplatno raspolaganje (odricanje od nasljedstva) u korist stranke.

Kliničari su došli do zaključka da je moguće da je sud moment raskida kupoprodajnog ugovora pogrešno odredio kao dan kad je strankin sin odbio početi otplaćivati dospjele rate kredita. Raskid ugovora bi, u tom slučaju, nastupio po sili zakona. Tim je zaključkom, temeljem pravomoćne sudske presude, pogrešno doneseno rješenje o ovrši protiv

strankinog sina, kao prvo tuženog. Iz tog bi razloga bilo pogrešno odrediti i pobijanje pravnih radnji strankinog sina, kojima je raspolagao u korist stranke, budući da je prodavateljica ta koja je, neispunjenjem svoje obveze iz ugovora, oštetila prvo tuženog, a ne obrnuto. U skladu s tim, bilo bi pogrešno tražiti od stranke, kao drugo tužene, da dozvoli provedbu ovrhe na svojoj nekretnini, koju je, dijelom, stekla upravo tim raspolaganjem svog sina u njenu korist.

Stranci je savjetovano da sve to navede u odgovoru na tužbu prodavateljice, te da traži od suda da odbaci prodavateljčin tužbeni zahtjev, jer bi se provedbom ovrhe stranci počinila nenadoknativa šteta.¹⁰ Također, stranci se savjetovalo da od suda traži da tužiteljici odredi plaćanje troškova postupka.

NEPRISTRANOST SUDA

No, okolnost da je prodavateljica, i tužiteljica u sporu, ujedno i majka jedne od sutkinja na županijskom sudu, stavljena je po strani tijekom sudskog postupka u ovom predmetu. Dapače, ta je sutkinja bila i opunomoćenik prodavateljice prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora za predmetni stan, sa strankinim sinom. Kada je stranka to pokušala istaknuti u svojim dopisima sudu, odgovoreno joj je da ne postoji razlog za izuzeće suca, jer prodavateljicina kći nije sudila u navedenom predmetu. Međutim, stranka napominje da su suci, obično, trajno i godinama zaposleni pri nekom sudu¹¹, a na Županijskom sudu u Zagrebu radi ukupno 27 sudaca. Za pretpostaviti je, dakle, da se svi oni dobro znaju, što zaista dovodi u pitanje nepristranost u od-

Izvor: Marina Križek

lučivanju. Ipak, razlozi za izuzeće su nabrojani zakonom, a u njih ne ulazi strankin slučaj.

Prema zakonu, sudac ne može obavljati sudačku dužnost:

- ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika, ili ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak
- ako stalno ili privremeno radi u pravnoj osobi koja je stranka u postupku
- ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kog stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja, ili mu je bračni drug, izvanbračni drug, ili srodnik po tazbini do drugog stupnja, bez obzira na to je li brak prestao ili nije
- ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njezina zakonskog zastupnika ili punomoćnika
- ako je u istom predmetu sudjelovao u postupku pred nižim sudom, ili pred kojim drugim tijekom
- ako je u stečajnom postupku, u povodu kojega je došlo do spora, sudjelovao ili sudjeluje kao

⁸ Čl. 66. ZOO-a.

⁹ Čl. 67. st. 3. i 4. ZOO-a.

¹⁰ Čl. 65. st. 1.-3., 5. i 7. Ovršnog zakona (NN, 112/12, 25/13, 93/14, 55/16).

¹¹ Čl. 123. st. 1. i 2. Ustava.

Izvor: Tomislav Kopjar

stečajni sudac, ili član stečajnog vijeća

- ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost.

Sudac je, čim sazna da postoji koji od prvih šest nabrojanih razloga za izuzeće, dužan prekinuti svaki rad na tom predmetu, te o tome obavijestiti predsjednika suda, koji bi mu trebao odrediti zamjenika. Ako sudac smatra da postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost, obavijestit će o tome predsjednika suda, koji će odlučiti o izuzeću. Do donošenja rješenja predsjednika suda sudac može poduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.¹²

Stranke mogu tražiti izuzeće samo suca koji sudjeluje u određenom postupku, odnosno predsjednika suda koji o zahtjevu za izuzeće treba odlučiti. Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće suca čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije

do završetka rasprave pred prvostupanjskim sudom. Ako nije bilo rasprave, zahtjev treba podnijeti do donošenja odluke. Zahtjev za izuzeće suca višeg suda stranka može staviti u pravnom lijeku, ili u odgovoru na pravni lijek. Nije, međutim, dopušten zahtjev za izuzeće:

- kojim se uopćeno traži izuzeće svih sudaca nekoga suda, ili svih sudaca koji bi mogli suditi u nekom predmetu
- o kojem je već odlučeno
- u kojem nije naveden obrazloženi razlog zbog kojeg se traži izuzeće.¹³

Sudac, ili predsjednik sudskog vijeća pred kojim teče postupak u povodu kojeg je izuzeće zatraženo, odbacit će takve zahtjeve. Protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće prihvaća nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbacuje ili odbija nije dopuštena posebna žalba. Prije donošenja rješenja o izuzeću, zatražit će se i izjava suca čije se izuzeće traži, te će se, prema potrebi, obaviti i drugi izviđaji.¹⁴ U slučaju naše stranke, koja sumnja u nepristranost svakog pojedinog od 27 sudaca Županijskog suda u Zagrebu, zakonski nije bilo moguće prihvatiti njen zahtjev za izuzećem svih sudaca. U skladu s navedenim slučajevima u kojima nije dopušten zahtjev za izuzeće, strankin je zahtjev morao biti odbacjen.

U ovoj se situaciji pokazuje druga strana zakonskog određenja o nemogućnosti izuzeća svih sudaca. S jedne strane, riječ je o odredbama koje osiguravaju rad suda, odnosno sprječavaju odugovlačenje ili ometanje postupka, do kojih bi moglo doći kada bi stranke u postupku mogle neograničeno koristiti mogućnost izuzeća svih su-

daca. No, postoje i primjeri gdje je sumnja u neovisnost suda zaista opravdana, a ako je strankin zahtjev za izuzećem u samom početku odbacjen, stranka gubi ovaj instrument djelovanja, jer nakon toga ne može više ni podnijeti novi zahtjev, budući da zakon nalaže da će se odbaciti zahtjev za izuzećem u predmetu u kojem je već ranije odbacjen.

DELEGACIJA NADLEŽNOSTI

Postoji još jedna situacija u kojoj je moguće da u konkretnom slučaju sudi drugi nadležni sud. Tako, sud prvog stupnja može sam, ili na prijedlog stranke, zatražiti od najvišeg suda određene vrste da odredi da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležni sud s njegova područja. Ovdje je riječ o delegaciji nadležnosti za postupanje pojedinog suda. Uvjet je lakše provođenje postupka na taj način, ili drugi važni razlozi. O prijedlogu za postupanje drugog suda odlučuje prvostupanjki sud, a žalba protiv te odluke nije dopuštena.¹⁵ U skladu sa sudskom praksom, zahtjev stranke za izuzeće svih sudaca i predsjednika nadležnog suda smatra se prijedlogom za delegiranje drugog stvarno nadležnog suda, budući da se ne može tražiti izuzeće svih sudaca i predsjednika suda, već poimenično suca ili sudaca koji odlučuju u konkretnom predmetu. Pritom se opravdana sumnja u nepristranost pojedinog suca smatra razlogom za izuzeće, a ne za delegaciju suda koja bi se mogla tražiti tek ako bi bili izuzeti svi suci nadležnog suda. Tako, primjerice, okolnost što je stranku u postupku zastupao sadašnji predsjednik suda u nekom prijašnjem postupku, nije razlog za prenošenje mjesne nadležnosti na drugi stvarno nadležni sud.

¹² Čl. 71. i 72. Zakona o parničnom postupku (NN, 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, dalje: ZPP).

¹³ Čl. 73. ZPP-a.

¹⁴ Čl. 74. ZPP-a.

¹⁵ Čl. 68. ZPP-a

Isto tako, razlog za delegiranje ne može biti sumnja parnične stranke u nepristranost pojedinog suca ili svih sudaca mjesno nadležnog suda, jer je sumnja u svjesno griješenje suca u korist ili na štetu parnične stranke također razlog za izuzeće, a ne za određivanje drugog stvarno nadležnog suda. Prijedlog za delegaciju ne može podnijeti osoba koja nije stranka u postupku, i do nje ne može doći prije pokretanja parničnog postupka. Također, delegacija se može tražiti samo dok postupak traje. Zakonom nije određeno treba li sud zastati s postupkom ako je stavljen prijedlog za delegaciju. Prema sudskoj praksi, to nije slučaj. Smatra se da bi sud o tomu trebao odlučiti uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja. Stranka nema pravo ponovno podnijeti isti prijedlog, ako joj je jednom odbijen prijedlog za svrsishodnu delegaciju. Ako stranka ponovi prijedlog, sud će ga odbaciti. Nadležnost za ovakvu delegaciju pripada Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, odnosno Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske, kad su u pitanju trgovački sporovi.¹⁶

¹⁶ Čizmić, Jozo. Određivanje mjesne nadležnosti od strane višeg suda u parničnom postupku, u: Bartulović, Željko. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u

Budući da je sud koji odlučuje o delegaciji sam po sebi viši sud, žalba, koja se inače podnosi višem sudu, na rješenje o delegaciji mjesne nadležnosti, nije dopuštena. Isto tako, protiv odluke o delegaciji nadležnosti nije dopuštena posebna žalba, budući da se ta odluka ne smatra sudskom parničnom radnjom, nego aktom sudske uprave. Tome ide u prilog i činjenica da je u parničnom postupku žalba dopuštena samo protiv odluka prvostupanjskog suda, a rješenje o delegaciji donosi neposredno viši sud određene vrste, što znači da ne može biti riječ o prvostupanjskom sudu.¹⁷

Postoji bogata sudska praksa o uvjetima stjecanja prava na podnošenje zahtjeva za delegaciju. Tako, okolnost da je jedna od stranaka majka suca nadležnog suda, može biti razlog koji opravdava svrsishodnu delegaciju.¹⁸ Isto bi tako, u skladu sa sudskom praksom, neopravdani razlozi za određivanje svrsishodne delegacije bili, na primjer, okolnost da je stranka sudac nadležnog suda koji ima velik broj sudaca¹⁹, ili da

Rijeci. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2012., str. 291-311.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ VSH, Gr-967/00, od 17. 5. 2001.

¹⁹ VSH, Gr1-555/02 od 31. 7. 2002.

je bračni drug stranke djelatnik nadležnog suda.²⁰ Moglo bi se, dakle, zaključiti da se u predmetu strankinog sina protiv prodavateljice, do završetka spora, može tražiti delegacija mjesne nadležnosti, ali je upitno bi li bila odobrena.

Strankin je sin, u ovom predmetu, podnio i tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, kojem je izložio čitavu situaciju, ali, ni nakon nekoliko godina i požurnica, nije dobio odgovor. Propisano je da će Ustavni sud donijeti odluku o ustavnoj tužbi u pravilu u roku od najviše godinu dana.²¹ No, zakonski to nije obvezan učiniti u nikakvom određenom roku. Zaključno bi valjalo reći da je put mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj još nedovoljno zaživio, ali za njega postoji sva potrebna infrastruktura, a i troškovi postupka su bitno manji od sudskih. Zato bi medijaciju, reguliranu Zakonom o mirenju²², trebalo razmatrati kao budućnost razrješavanja konflikata.

²⁰ VSH, Gr-337/96. od 13. 8. 1997.

²¹ Čl. 33. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (NN, 99/99, 29/02, 49/02).

²² Zakon o mirenju (NN, 18/11).

Izvor: Tomislav Kopjar

Intervju s Gordanom Bosancem – aktivistom Centra za mirovne studije: Priziv savjesti kod služenja vojnog roka

TEA PIŠKOVIĆ

1. Molimo Vas da se ukratko predstavite čitateljima i kažete nešto o radu Centra za mirovne studije, te o svom djelovanju unutar njega.

Moje ime je Gordan Bosanac i po struci sam diplomirani inženjer fizike. U Centru za mirovne studije (CMS-u) radim u funkciji aktivista, te sam član njegovog Izvršnog odbora. Najviše upravljačko tijelo CMS-a je Skupština, koju čine svi CMS-ovi članovi. Uz to, CMS ima i Stalno radno tijelo Skupštine, Savjet te Izvršni odbor.

CMS je udruga, čiji su temelji u *Volonterskom projektu Pakrac*, koji se provodio sredinom 90-ih godina prošlog stoljeća, na području zapadne Slavonije. Kao organizacija, CMS je osnovan 1997. godine, s ciljem promicanja mira, ljudskih prava i prihvaćanja različitosti. Svoje aktivnosti CMS provodi kroz mnoga istraživanja i zagovaranja svojih mirovnih ciljeva, a posebnu pažnju posvećuje mirovnom obrazovanju. Neke od osnovnih aktivnosti CMS-a su izdavanje materijala o izgradnji mira i ljudskih prava, prijevod stručnih materijala iz područja svog rada, te organizacija i sudjelovanje u različitim događanjima i međunarodnim skupovima iz područja mirovnog djelovanja.

Moje djelovanje svodi se na provođenje ideja CMS-a u konkretna

djela. Jedan od proteklih projekata CMS-a je organizacija međunarodne konferencije "Neliberale demokracije: Europa između demokracije i autokracije", u sklopu Human Rights Film Festivala, u suorganizaciji s CRO-SOL-om i Kućom ljudskih prava. Na istom festivalu CMS je organizirao i tribinu na kojoj su predstavljene inicijative i organizacije u kojima aktivnu ulogu imaju izbjeglice. Također, s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH te Uredom pučke pravobraniteljice proveli smo medijsku kampanju „Razlike nisu prepreke. Za društvo bez diskriminacije“, predstavljenu u Europskom domu u Zagrebu. Ciljevi kampanje usmjereni su na suzbijanje diskriminacije i predrasuda.

2. Jedan od posljednjih projekata Centra za mirovne studije je kampanja za osvještavanje građana o mogućnosti korištenja prava na priziv savjesti, u slučaju poziva za vježbe Hrvatske vojske. Što je uopće priziv savjesti i čemu je namijenjen?

Po odsluženju vojnog roka, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (MORH) smješta vojne obveznike u bazu vojne pričuve. Svi muški građani na popisu voj-

Izvor: Tomislav Kopjar

ne pričuve vojni su obveznici do svoje 55. godine. Sukladno tome, MORH ih ima pravo pozivati na vojne vježbe.

Aktivisti CMS-a i ranije su se, unutar antiratne kampanje, zalagali za pitanje priziva savjesti, zajamčenog Ustavom Republike Hrvatske. Međutim, kako je obvezni vojni rok svojedobno ukinut, godinama nije bilo potrebe za bavljenjem tom temom. Zakonom o civilnoj službi¹ iz 2003. godine propisano je da novak nakon novčenja, ročnik za vrijeme služenja vojnog roka, te pričuvnik tijekom obveze služenja u pričuvnom sastavu, mogu podnijeti zahtjev za civilnu službu zbog prigovora savjesti. Pritom je civilni obveznik svaki muškarac sposoban za vojnu službu, naveden u vojnoj

¹ Zakon o civilnoj službi (NN, 25/03).

Izvor: Tomislav Kopjar

evidenciji, kojem je Povjerenstvo za civilnu službu odobrilo obavljanje civilne službe. Time je uveden prigovor savjesti za one građane koji, zbog svojih vjerskih ili moralnih nazora, ne žele obavljati vojničke dužnosti u Oružanim snagama Republike Hrvatske. Civilna služba služi tome da takvi građani ispune svoju građansku dužnost vojne obveze.

Prigovor savjesti zajamčen je i člankom 47. Ustava Republike Hrvatske² CMS je na svojim internetskim stranicama objasnio građanima što je prigovor savjesti te kako ga uložiti ako dobiju poziv na vojnu vježbu, na upis u vojnu pričuvu, ili na dodjelu ratnog rasporeda. Povodom nedavne saborske rasprave o prijedlogu Državnog proračuna za 2018. godinu CMS je istaknuo svoje neslaganje s planom Vlade da se za sektor obrane izdvoji 793 milijuna kuna, a za znanost i obrazovanje upola manje.

3. Što je s osobama koje su odslužile civilnu službu u vrijeme kad je vojni rok bio obavezan? Jesu li te osobe u vojnoj evidenciji, i može li ih se pozvati na vojne vježbe, ili ih se svrstati u vojnu pričuvu?

² Ustav Republike Hrvatske (NN, 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

Ako je osoba bila u civilnoj službi, vodi se u evidenciji civilnih pričuvnika pri ministarstvu nadležnom za poslove socijalne zaštite, i obvezna se odazvati samo na pozive civilne zaštite. Na našim mrežnim stranicama zamolili da nam se jave svi civilni pričuvnici koji bi eventualno dobili poziv MORH-a na dodjelu ratnog rasporeda ili na vojnu vježbu za civilne pričuvnike, jer bi to predstavljalo kršenje zakona.

Problem je u tome što građani ne znaju što je priziv savjesti, niti da imaju mogućnost podnijeti takav zahtjev. CMS apelira na MORH da uz poziv za mobilizaciju ili vojnu pričuvu pošalje i obavijest o mogućnosti korištenja prigovora savjesti. Međutim, MORH radije traži potvrdu o nekažnjava-

Izvor: Tomislav Kopjar

nju za kaznena djela uporabe sile ili oružja, te potvrdu da osoba nema oružje u vlasništvu, kao da je time udovoljeno svim bitnim kriterijima za služenje vojsci.

4. Što je s onima koji su odslužili vojni rok, ali naknadno žele uložiti prigovor savjesti?

Osoba uvijek može izjaviti prigovor savjesti. Bez obzira na to što je netko već odslužio vojni rok, prigovor savjesti može uložiti na vojnu pričuvu. On se odnosi na bilo koje sudjelovanje u oružanim snagama, kao i na upis u vojne evidencije. Ako se, primjerice, uloži prigovor savjesti na vojnu pričuvu, to će vrijediti i za vojnu vježbu.

5. Što je ratni raspored i kako postupiti ako na kućnu adresu stigne poziv za njegovu dodjelu?

MORH provodi reviziju vojne pričuve. Poziv na dodjelu ratnog rasporeda šalje se građanima kako bi se vidjelo s kojim brojem ljudi vojska raspolaže, te se građani razvrstavaju u vojne rodove. Ako osoba ne želi sudjelovati u aktivnostima Oružanih snaga

Izvor: Tomislav Kopjar

RH, može u bilo kojem trenutku uložiti prigovor savjesti, čak i prije nego stigne ikakav poziv, kao i nakon što eventualno stigne. Može ga se uložiti i za vrijeme vojne vježbe.

6. Kako se ulaže prigovor savjesti?

Prigovor savjesti se ulaže popunjavanjem službenog, tzv. PZC obrasca. Uz to je potrebno priložiti:

- **potvrdu o nekažnjavanju za kaznena djela uporabom oružja ili uporabom sile**
- **fotografiju 28 x 32 mm**
- **potvrdu, koju izdaje MUP, da se u vlasništvu nema oružje.**

Navedeno je potrebno predati u matični područni Odsjek za poslove obrane, iz kojeg je i stigao poziv. Preporučujemo da se napraviti preslika zahtjeva i ovjeri je se kod Odsjeka, kao vlastitu potvrdu o predaji zahtjeva. Kod slanja poštom, trebalo bi se poslati preporučeno, s povratnicom, kako bi se sačuvao dokaz o izjavljanju prigovora savjesti.

U PZC obrascu nije potrebno obrazlagati svoje razloge protiv sudjelovanja u vojsci, već samo zaokružiti skupinu razloga. Tako se može pozvati na moralne i/ili na vjerske razloge.

7. Koji je postupak nakon podnošenja prigovora savjesti?

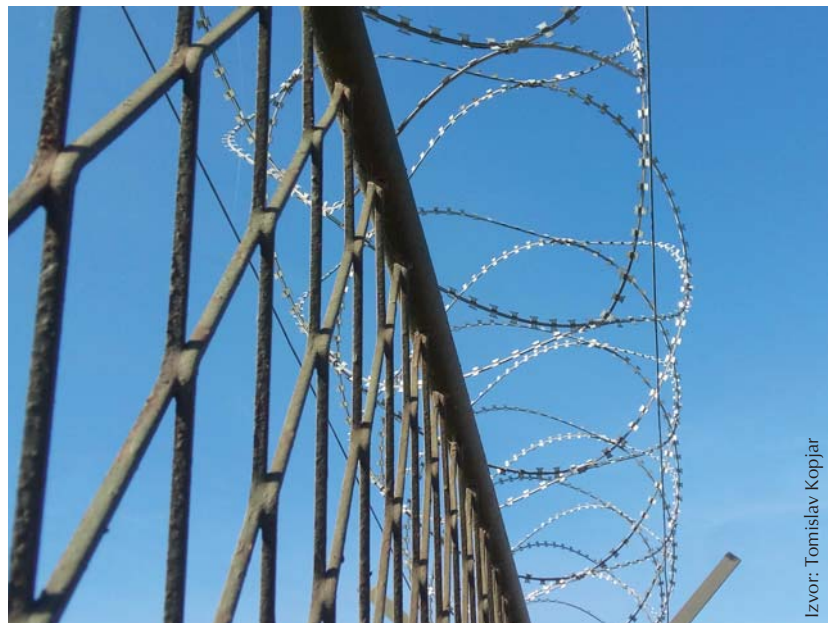
Nakon podnošenja zahtjeva o njemu odlučuje Povjerenstvo za civilnu službu Ministarstva demografije, obitelji, mladih i socijalne politike. Povjerenstvo se sastoji od tri člana – po jednog iz Ministarstva obrane, Ministarstva pravosuđa i Ministarstva demografije, obitelji, mladih i socijalne politike.

Na koji način i prema kojim kriterijima odlučuje Povjerenstvo, još se ne zna, jer je nedavno osnovano, i nije se još okušalo u praksi. No, trenutno je u razmatranju osnivanje Povjerenstva za

žalbe, koje bi odlučivalo po žalbama na rješenja Povjerenstva za civilnu službu. Povjerenstvo također nema rok za odlučivanje o zahtjevu za priziv savjesti, ali bi svakako trebalo donijeti odluku u razumnom roku od 30 dana.

8. Što ako Povjerenstvo ne riješi zahtjev o prizivu savjesti prije datuma navedenog u pozivu za vojnu vježbu?

Iako zakon ništa određeno ne govori o ovoj situaciji, MORH je u nekim rješenjima zauzeo stajalište da samo ulaganje prigovora savjesti, o kojem još nije odlučeno, ne odgađa dužnost odlaska na vojnu vježbu. Međutim, CMS savjetuje neodazivanje na vojnu vježbu, i smatra da bi samo ulaganje prigovora savjesti trebalo odgoditi provođenje rješenja MORH-a o pozivu na vojnu vježbu, do donošenja rješenja Povjerenstva za civilnu službu o zahtjevu za priziv savjesti. Pozivamo i sve građane koji tako postupaju da nam se slobodno obrate za pomoć ako bi imali problema zbog neodaziva na vojnu vježbu.

Izvor: Tomislav Kopjar

Bračna stečevina

ANA MARUŠIĆ

Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, te imovina koja potječe iz te imovine. Za ocjenu prava vlasništva na bračnoj stečevini mjerodavni su propisi koji su vrijedili u vrijeme njezina stjecanja.

Prestanak bračne zajednice doводи, između ostalog, i do potrebe rješavanja imovinskopravnih odnosa bivših bračnih drugova. Stranke koje se obraćaju Pravnoj klinici po tim pitanjima najčešće imaju probleme vezane uz bračnu stečevinu, odnosno njezinu podjelu. Za institut bračne stečevine vrlo je važno znati što sve u nju ulazi, koji se propis primjenjuje na imovinu stečenu za vrijeme trajanja bračne zajednice, kao i što je vlastita imovina bračnog druga.

Izvor: Ivana Geček

ŠTO ULAZI U BRAČNU STEČEVINU

U prvom predmetu iz našeg primjera, stranka je nakon prestanka bračne zajednice živjela sa suprugom u stanu koji je glasio na njezino ime. Iako je stan kupljen za vrijeme trajanja braka, stranka i njezin bivši suprug nisu željeli razvrgnuti bračnu stečevinu zbog bojazni od sudskih troškova. Također, stranka je navela kako svojim niskim prihodima otplaćuje kredit koji je ugovoren za vrijeme trajanja braka.

Institut bračne stečevine reguliran je člancima 34. – 38. Obiteljskog zakona¹. Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, ili imovina koja potječe iz te imovine.² U bračnu

stečevinu ulazi i dobitak od igara na sreću i imovinska korist od autorskoga prava, te autorskom pravu srodnih prava, ostvarena tijekom bračne zajednice.³ O načinu podjele bračne stečevine, u kojoj su bračni drugovi suvlasnici u jednakim udjelima⁴, odlučuju bivši bračni drugovi. Ta podjela može se izvršiti sporazumom bračnih drugova, a ako do sporazuma ne može doći u bilo kojem pitanju razvrgnuća, svaki od bivših bračnih drugova može zahtijevati da o tome odluči sud.⁵

U ovom predmetu stranka je upisana kao vlasnica stana. No, stan koji je stečen radom za vrijeme trajanja bračne zajednice dio je bračne stečevine, neovisno o tome tko je kao vlasnik upisan u

zemljišne knjige.⁶ Kako su, od 1. srpnja 1999. godine, bračni drugovi (ako nisu drugačije ugovorili) u bračnoj stečevini suvlasnici u jednakim dijelovima⁷, svaki suvlasnik ima pravo svojim dijelom slobodno raspolagati, pa tako i prodati ga.⁸ Važno je znati da pravo vlasništva ne prestaje napuštanjem nekretnine; kada je pravo vlasništva upisano u zemljišnoj knjizi, prestat će tek njegovim brisanjem.⁹ Također, stranka je navela da sama otplaćuje kredit, no, krediti bračnih drugova također spadaju u bračnu stečevinu, pa su tako bivši

⁶ Čl. 36. st. 1. ObZ-a.

⁷ Čl. 36. st. 3. ObZ-a.

⁸ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN, 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, čl. 37., dalje: ZV).

⁹ Čl. 172. st. 3. ZV-a.

¹ Obiteljski zakon (NN, 103/15, dalje: ObZ).

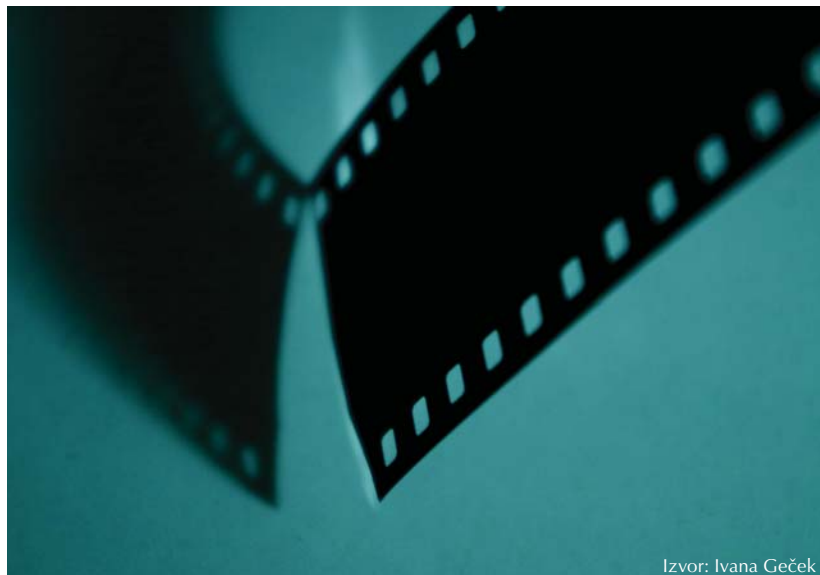
² Čl. 36. st. 1. ObZ-a.

³ Čl. 36. st. 2. ObZ-a.

⁴ Čl. 36. st. 3. ObZ-a.

⁵ Čl. 45. st. 1. ObZ-a.

Izvor: Ivana Geček

Izvor: Marina Križek

bračni drugovi suvlasnici kredita kojeg otplaćuje svatko u polovini njegove vrijednosti, ako se ne dogovore drugačije.

MJERODAVNI PROPISI ZA OCJENU PRAVA VLASNIŠTVA NA BRAČNOJ STEČEVINI

Prema odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske, za ocjenu prava vlasništva bračnih drugova na bračnoj stečevini mjerodavni su propisi koji su vrijedili u vrijeme njezina stjecanja.¹⁰ Bračnu stečevinu, kao imovinu koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, odnosno imovinu koja potječe iz te imovine, uređivao je i bivši Obiteljski zakon, koji se primjenjivao od 21. srpnja 2003. godine do 1. studenog 2015. godine, uz koji se, neko vrijeme, paralelno primjenjivao i Obiteljski zakon iz 2014. godine.¹¹ Prije njega, na snazi je bio Obiteljski zakon koje se primjenjivao od 1. srpnja 1999. godine do 21. srpnja 2003. godine¹²,

a prije tog zakona primjenjivao se Zakon o braku i porodičnim odnosima¹³, kojim je bilo propisano da imovina bračnih drugova predstavlja zajedničko vlasništvo te da se kod utvrđivanja suvlasničkih dijelova udio bračnog druga u zajedničkoj imovini određuje prema njegovom doprinosu u stjecanju te imovine. Dakle, do 1. srpnja 1999. godine, imovina bračnih drugova stečena u bračnoj zajednici ima status zajedničkog vlasništva, a od tog datuma status suvlasništva u jednakim dijelovima, te više nije važno u kojem je omjeru bračni drug doprinio stjecanju zajedničke imovine. Primjerice, ako je imovina stečena 2001. godine, primjenjivat će se Obiteljski zakon iz 1999. godine, a ako je imovina stečena 2006. godine, primjenjivat će se Obiteljski zakon iz 2003. godine. Drugim riječima, iako prethodno spomenuti zakoni više nisu na snazi, oni se mogu primjenjivati u slučaju ocjene prava vlasništva bračnih drugova. Koji od njih će se primijeniti u konkretnoj situaciji ovisi o tome kada je imovina stečena, te koji od zakona je bio

mjerodavan u vrijeme stjecanja te imovine.

U drugom predmetu, stranku je zanimalo ima li bivša supruga pravo na dionice. Bračni drugovi mogu imati bračnu stečevinu, ali i vlastitu imovinu.¹⁴ Imovina koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, ostaje njegova vlastita imovina.¹⁵ Vlastita imovina je i ona imovina koju je bračni drug stekao tijekom bračne zajednice na pravnom temelju različitom od ranije spomenutog temelja.¹⁶ Također, autorsko djelo je vlastita imovina onog bračnog druga koji ga je stvorio.¹⁷ Tako, u spomenutom predmetu, Vrhovni sud Republike Hrvatske je utvrdio da, iako dionice i poslovni udjeli glase na jednog bračnog druga, njihovi su stvarni vlasnici oba bračna druga. Vrijednost svake dionice, kao i njihova dividenda, bračna su stečevina, jer su nastale kao posljedica ulaganja novca zarađenog za vrijeme bračne zajednice. Obrnuto, ako je bračni drug prije sklapanja braka imao vlastite dionice ili poslovne udjele, čija je dividenda došla na naplatu za

¹⁰ VSRH, Rev 57/2005-2, od 14. 12. 2005.

¹¹ Obiteljski zakon (NN, 75/2014).

¹² Obiteljski zakon (NN, 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 61/2011).

¹³ Zakon o braku i porodičnim odnosima (NN, 11/1978, 27/1978, 45/1989, 59/1990, 25/1994, 162/1998, dalje: ZBPO).

¹⁴ Čl. 39. ObZ-a.

¹⁵ Čl. 39. st. 1. ObZ-a.

¹⁶ Čl. 39. st. 2. ObZ-a.

¹⁷ Čl. 39. st. 3. ObZ-a.

Izvor: Marina Križek

vrijeme trajanja bračne zajednice, ili čak i nakon prestanka braka, radi se o vlastitoj imovini, budući da su njezini plodovi (dividenda) nastali iz vlastite imovine.

Za razliku od toga, Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrdio je da se imovina stečena na temelju statusa ratnog vojnog invalida Domovinskog rata ne može smatrati imovinom stečenom u braku, i kao takva ne može predstavljati bračnu stečevinu stranka.¹⁸ Stoga, da bi se znalo ulazi li neka imovina u bračnu stečevinu, ili se radi o vlastitoj imovini, važno je znati (i dokazati) na kojem je pravnom temelju imovina nastala.

U vezi spora o tome smatra li se neka imovina bračnom stečevinom ili se radi o vlastitoj imovini, sud će prvo trebati utvrditi postojanje bračne zajednice. Strankama je često bilo potrebno objasniti razlikovanje pojmova brak i bračna zajednica, jer ti pojmovi nisu istovjetni. Naime, za određenje bračne stečevine bitno je trajanje bračne zajednice, a ne braka. Sklapanjem braka, ne mora nastati istovremeno i bračna zajednica. Nije dovoljno da brak formalno postoji, već je potrebno

da bračni drugovi stvarno žive u bračnoj zajednici. Istovremeno, budući da je bračna zajednica sastavni dio braka, ona može trajati jedino i isključivo u braku. Teret dokazivanja trenutka prestanka bračne zajednice na onom je bračnom drugu koji tvrdi da je bračna zajednica određenog dana prestala, jer se u protivnom smatra da bračna zajednica traje sve do formalnog prestanka braka. U sudskoj praksi je ocijenjeno da okolnost da su stranke stanovale odvojeno, uz činjenicu da je do toga došlo voljom stranaka, te

da su se dugotrajno nastavili svakodnevnici kontakti stranaka, ne upućuje na prekid bračne zajednice.¹⁹ Također, da bi se u postupku utvrdila bračna stečevina bračnih drugova, nije potrebno da je brak između stranaka razveden²⁰ Za određenje bračne stečevine bitno je trajanje bračne zajednice, kao životne zajednice bračnih drugova, a ne samog braka. Ako bračni drugovi steknu određenu imovinu nakon prestanka bračne zajednice, no, prije nego što je brak pravomoćno razveden, ta imovina ne ulazi u bračnu stečevinu. Probleme koji bi eventualno mogli nastati prilikom dokazivanja predstavlja li određena imovina bračnu stečevinu ili vlastitu imovinu, moguće je izbjeći sklapanjem bračnog ugovora.²¹

Stranke je također često zanimalo koji je od bivših bračnih drugova dužan snositi troškove postupka. Parnični troškovi regulirani su odredbama Zakona o parničnom

¹⁹ VSRH, Rev 361/92-2, od 12. 3. 1992.

²⁰ ŽS u Varaždinu, Gž.1064/07-2, od 13. 2. 2008.

²¹ Čl. 40. ObZ-a.

Izvor: Marina Križek

¹⁸ VSRH, Rev 1365/2008-2, od 10. 2. 2010.

Izvor: Tomislav Kopjar

postupku²², prema kojima takve troškove čine izdaci učinjeni u tijeku, ili u povodu postupka.²³ Oni obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.²⁴ Svaka stranka, međutim, prethodno sama podmiruje troškove koje je uzrokovala svojim radnjama.²⁵

²² Zakon o parničnom postupku (NN, 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, dalje: ZPP).

²³ Čl. 151. st. 1. ZPP-a.

²⁴ Čl. 151. st. 2. ZPP-a.

²⁵ Čl. 152. ZPP-a.

Iako je svaka obiteljska situacija jedinstvena, te su mogući različiti izazovi prilikom razvrgnuća bračne zajednice, u praksi se relativno brzo rješavaju postupci diobe bračne stečevine. Kod bračne stečevine (koja predstavlja suvlasništvo po sili zakona), moguće je odmah po utvrđivanju koja imovina ulazi u bračnu stečevinu, i time predstavlja predmet suvlasništva bračnih drugova, provesti razvrgnuće suvlasničke zajednice.

Izvor: Tomislav Kopjar

Diskriminacija pri zapošljavanju

DOMINIK ŽUGAJ

Diskriminacija je sušta suprotnost jednakosti, pa je pojedinac u startu u lošijem položaju na temelju nekog obilježja, na koje često ne može utjecati. Diskriminacija pri zapošljavanju je jedan od najčešćih oblika diskriminacije u RH.

U ovom tekstu prikazat će se predmet koji je Pravna klinika primila, i koji je obrađen s ciljem prikaza problema diskriminacije općenito, a posebno diskriminacije pri zapošljavanju s kojim se suočila ova stranka.

Problem diskriminacije, odnosno oduzimanja stvarne i pravne jednakosti pojedincu prema ostalima, prati čovječanstvo od njegovih postanaka. Iako je i prije bilo pokušaja da se na međunarodnom planu deklarira jednakost ljudi, to je prvi puta učinjeno Općom deklaracijom o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda iz 1948. godine, i to već u prvom članku.¹ Već se iz toga vidi važnost stvarne i pravne jednakosti ljudi kao temeljni preduvjet za razvoj društva. Iako ljudi u stvarnosti jesu različiti, poticanje jednakosti i tretiranje ljudi kao jednakih otvara jednake mogućnosti svakome, odnosno nikome ne daje prednost u startu, te potiče na raznolikost koja je potrebna kako bi se čovječanstvo i dalje nastavilo razvijati. Diskriminacija je sušta suprotnost jednakosti, pa je pojedinac u startu u lošijem položaju na temelju nekog obilježja, na koje često ne može utjecati. Stoga je jedna-

¹ Čl. 1. Opće deklaracije Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima (Rezolucija Opće skupštine 217 A (III), od 10. prosinca 1948.; posebno izdanje na hrvatskom jeziku NN, 12/09) glasi: „Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i sviješću te trebaju jedna prema drugima postupati u duhu bratstva.“

Izvor: Svebor Mihael Jelić

kost u RH deklarirana kao jedna od najvećih vrednota na kojima Ustav počiva.²

ZAKONODAVNI OKVIR

U RH je pojam diskriminacije razrađen u više zakona, ali primarno u Zakonu o suzbijanju diskriminacije (u daljnjem tekstu: ZSD)³ se osigurava zaštita i promicanje jednakosti, kao jedne od najviših ustavnih vrednota, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti, i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase, etničke pripadnosti, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja,

² Čl. 3. Ustava Republike Hrvatske (NN, 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

³ Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN, 85/08, 112/12, dalje: ZSD).

nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.⁴ Također, diskriminacijom se smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po nekoj od navedenih osnova, kao i stavljanje u takav položaj druge osobe povezano s njom rodbinskim ili drugim vezama. Diskriminacijom se smatra i stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o nekom elementu diskriminacije.⁵

Do donošenja ZSD-a, diskriminacija je bila uređena raznim zakonima, no elementi i dalje posto-

⁴ Čl. 1. st. 1. ZSD-a.

⁵ Čl. 1. st. 2. i 3. ZSD-a.

Izvor: Svebor Mihael Jelić

je u Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, Zakonu o radu, Zakonu o ravnopravnosti spolova, Zakonu o istospolnim zajednicama, Zakonu o državnim službenicima, te u raznim kolektivnim ugovorima i etičkim kodeksima. Također, Kazneni zakon propisuje kaznu za svakog tko na temelju razlike u rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama ili zbog pripadnosti etničkoj i nacionalnoj zajednici ili manjini u RH, uskrati ili ograniči slobodu ili pravo čovjeka i građanina utvrđeno Ustavom, zakonom ili drugim propisom, ili koji na temelju te razlike ili pripadnosti daje građanima povlastice ili pogodnosti.⁶ Nadalje, RH je vezana i pravom EU i Vijeća Europe po pitanju diskriminacije. U Europsko pravo najveći prodor antidiskriminacijsko zakonodavstvo prodrlo je ugovorom iz Amsterdama iz 1997. godine te u direktivama Vijeća 2000/43/EZ, 2000/78/EC i direktivi Vijeća 2006/54/EZ.⁷

⁶ Čl. 125. Kaznenog zakona (NN, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17).

⁷ Zekić Eberhard, Nefreteta. Dobna diskriminacija na Hrvatskom tržištu rada u kontekstu socijalne osvjeteštosti i europskog zakonodavnog okvira:

DISKRIMINACIJA PRI ZAPOSŁJAVANJU U PREDMETU PRAVNE KLINIKE

Diskriminacija pri zapošljavanju je jedan od najčešćih oblika diskriminacije u RH, odmah iza diskriminacije u samom radnom odnosu, s 11,9% od svih pritužbi.⁸ Stranki je u konkretnom predmetu, u dobi od 14 godina,

izlaganje na znanstvenom skupu. Osijek: Sveučilište u Osijeku, 2014., str. 337.

⁸ Ured pučke pravobraniteljice. Izvješće pučke pravobraniteljice Saboru RH za 2016. godinu, <http://ombudsman.hr/hr/component/jdownloads/send/76-izvjesca-2016/849-izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2016-godinu> (10.12.2017.).

dijagnosticirana blaža epilepsija, te je do 24. godine života primala terapiju. Iako je i za vrijeme terapije bila u radnom odnosu, te navedena bolest nije predstavlja problem, nakon odobrenja liječnika da može prestati uzimati lijekove prijavila se na jedan natječaj za posao elektrotehničara, gdje je odbijena nakon uvida u povijest bolesti. Diskriminacija zbog zdravstvenog stanja, odnosno pogrešne predodžbe o istom, jedan je od oblika diskriminacije propisan u već spomenutom članku 1. ZSD-a.

Treba napomenuti da poslodavac u ovom slučaju ima opravdanu bojazan, no nikako ne smije odbiti potencijalnog radnika samo na osnovu prošle bolesti. Zakon o radu propisuje da je radnik dužan obavijestiti poslodavca o bolesti ili drugoj okolnosti koja ga onemogućuje ili bitno ometa o izvršenju obveza iz ugovora o radu, ili koja ugrožava život ili zdravlje osoba s kojima u izvršenju ugovora o radu radnik dolazi u dodir, no, isto tako, poslodavac radi utvrđenja spomenute okolnosti može uputiti radnika na liječnički pregled.⁹

U ovom predmetu stranka je navela da je već izliječena, tako da

⁹ Čl. 24. Zakona o radu (NN, 93/14, dalje: ZR).

Izvor: Svebor Mihael Jelić

Izvor: Svebor Mihael Jelić

čak ne bi ni bila potrebna primjena navedene odredbe, no i tu mogućnost mogao je iskoristiti poslodavac prije odbijanja potencijalnog radnika na temelju povijesti bolesti. Zapošljavanje bi trebalo biti zasnovano na sposobnostima i kompetencijama radnika, i trebalo bi biti lišeno svake diskriminacije.

MOGUĆNOSTI DISKRIMINIRANIH OSOBA PRI ZAPOŠLJAVANJU

Središnje tijelo za borbu protiv diskriminacije je Ured pravobranitelja, no postoje i neke dodatne mogućnosti kojima se osoba, koja je diskriminirana prilikom zapošljavanja, može poslužiti. Ona može podnijeti pritužbu Inspektoratu rada, koji mora po službenoj dužnosti pokrenuti inspekcijski nadzor, obratiti se povjereniku za zaštitu dostojanstva¹⁰, Pravobranitelju, sindikatu za pravni savjet, nekoj od nevladinih organizacija koje se bave pružanjem besplatne pravne pomoći, a naposljetku se može poslužiti i sudskom zaštitom, putem redovne građanske

parnice, ili posebnim anti-diskriminacijskim postupkom uvedenim ZSD-om. Pučki pravobranitelj je ovlašten zaprimati pritužbe na diskriminaciju i davati podnositeljima pritužbi obavijesti o njihovim pravima i obvezama te mogućnosti sudske i druge zaštite.¹¹ Također, svatko tko smatra da su nezakonitim ili nepravilnim radom državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnih osoba s javnim ovlastima, te radom drugih pravnih i fizičkih osoba, ugrožena ili povrijeđena ustavna ili zakonska prava i slobode, može podnijeti pritužbu pučkom pravobranitelju radi pokretanja postupka.¹²

Stranka se u ovom slučaju obratila Pravnoj klinici koja joj je pravnim mišljenjem navela i objasnila mogućnosti. Važno je informirati osobe o njihovim mogućnostima, jer se procjenjuje da ima puno više slučajeva diskriminacije u društvu nego što dođu do pravobranitelja. U 2016. godini pravobranitelj je zaprimio 5433 predmeta i taj broj je u konstan-

¹¹ Čl. 12. ZSD-a.

¹² Čl. 20. st. 1. Zakona o pučkom pravobranitelju (NN, 76/12).

tnom porastu zadnjih godina, no, potrebno je i dalje razvijati mehanizme i svijest kako bi ljudi bili svjesni diskriminacije i kako bi se znali od nje zaštititi.

ZAKLJUČAK

Diskriminacija je sasvim sigurno negativna pojava u društvu i treba raditi na mehanizmima koja će ju prevenirati i suzbiti. Navedeni predmet je samo jedan od oblika diskriminacije i kap u moru ukupne diskriminacije. Pravna pomoć i postupanje su jedan od načina borbe protiv diskriminacije, no, oni se javljaju kada je šteta već počinjena. Najvažniji načini borbe protiv diskriminacije su obrazovanje, informiranje, širenje tolerancije u društvu, te poticanje stvarne i pravne jednakosti, bez obzira na okolnosti. Svakako je potrebna i daljnja institucionalizacija i razvijanje mehanizama pomoći diskriminiranim osobama. Kao suprotnost jedne od najviših ustavnih vrednota RH, one o jednakosti, diskriminacija nije poželjna ni u kakvom obliku, i treba je jasno osuditi i označiti kao nepoželjnu, a ako do iste dođe, primjereno sankcionirati. Pravna klinika je to prepoznala te je jedna od grupa unutar kojih se odvija njen rad Grupa za suzbijanje diskriminacije i zaštitu manjinskih prava, čime i Pravna klinika doprinosi u borbi protiv ovog negativnog društvenog fenomena.

Izvor: Svebor Mihael Jelić

¹⁰ Čl. 134. ZR-a.

Izvanknjižno vlasništvo

JOSIPA KOVAČEVIĆ, MARIJA LENIĆ

Osoba koja uknjiži svoje pravo vlasništva nekretnine u zemljišnim knjigama smatra se vlasnikom nekretnine. No, zbog nesređenosti zemljišnih knjiga, u praksi dolazi do značajnih teškoća kod utvrđivanja prava vlasništva.

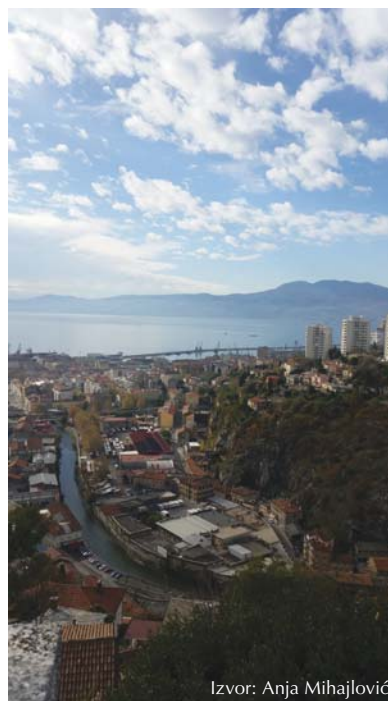
O pravnom stanju nekretnina na području Republike Hrvatske mjerodavnom za pravni promet vode se zemljišne knjige (gruntnovnica).¹ Riječ je o javnim knjigama koje predstavljaju poseban sustav publiciranja prava na nekretninama.² U njih se upisuju knjižna prava, npr. pravo vlasništva, služnost, založno pravo, kao i ostala stvarna prava na zemljištima, druga prava za koja je to zakonom određeno, te druge činjenice važne za pravni promet.³

KNJIŽNI PREDNIK

Jedno od načela kojima je uređen upis prava u zemljišnu knjigu je načelo knjižnog prednika, prema kojem su upisi u zemljišnu knjigu dopušteni samo protiv osobe koja je u trenutku podnošenja prijedloga za upis u toj zemljišnoj knjizi upisana kao vlasnik zemljišta ili nositelj prava glede kojega se upis zahtijeva ili koja bar istodobno bude kao takva uknjižena ili predbilježena (knjižni prednik).⁴ Nadalje, prema načelu upisa, knjižna se prava na temelju pravnog posla stječu isključivo

upisom u zemljišne knjige.⁵ Kad je pravni temelj stjecanja odluka vlasti usmjerena na stjecanje prava vlasništva, nasljeđivanje te neposredno zakon, upis u zemljišnu knjigu nije pretpostavka stjecanja, ali ga je stjecatelj ovlašten ishoditi.⁶ Osoba koja uknjiži svoje pravo vlasništva nekretnine u zemljišnim knjigama smatra se zemljišnoknjižnim vlasnikom nekretnine, odnosno vlasništvo može dokazati izvatkom iz zemljišnih knjiga te joj nije potreban drugi dokaz.

Međutim, zbog nesređenosti zemljišnih knjiga i nesklada knjižnog i izvanknjižnog stanja, u primjeni opisanog sustava dolazi do značajnih teškoća. Tako se Pravnoj klinici obratila stranka koja je nakon smrti oca naslijedila nekretninu u izvanknjižnom vlasništvu. Iako je u prijepisu posjedovnog lista upisana kao vlasnica nekretnine, u izvatku iz zemljišne knjige naveden je drugi naziv čestice te je kao vlasnik upisana druga osoba, a ne njen otac. Stranku je zanimalo što je to uopće izvanknjižno vlasništvo i kako se ono stječe. Nadalje, zbog navedenog načela knjižnog prednika, stranka vlasništvo nekretnine stečene nasljeđivanjem nije mogla upisati u zemljišnu knjigu samo na temelju rješenja o nasljeđivanju. Naime, iako je ono javna isprava podobna za upis, u njenom slučaju upis je bio dopu-

Izvor: Anja Mihajlović

šten samo protiv osobe koja je u tom trenutku bila upisana kao vlasnik. Stoga ju je zanimalo i na koji se način ona može upisati kao vlasnica u zemljišne knjige.

Stranci je objašnjeno da je njen otac, budući da nije uknjižio svoje pravo vlasništva, bio izvanknjižni vlasnik predmetne nekretnine, zbog čega je i stranka naslijedila nekretninu u izvanknjižnom vlasništvu. Posljedica toga je da svoje pravo vlasništva ne može dokazivati izvatkom iz zemljišne knjige, već treba dokazati neprekinuti niz stjecanja od zadnjeg knjižnog prednika do sebe, što njen položaj čini znatno nepovoljnijim od položaja upisanog vlasnika.

Uzimajući u obzir način upisa, stranci su predložene dvije mo-

¹ Čl. 1. Zakona o zemljišnim knjigama (NN, 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13, 108/17, dalje: ZZK).

² Gavella, Nikola *et. al.* Stvarno pravo - svezak 1. Zagreb: Narodne Novine, 2007., str. 282.

³ Čl. 3. ZZK-a.

⁴ Čl. 40. ZZK-a.

⁵ Gavella, Nikola *et. al.* Stvarno pravo - svezak 1, *op. cit.*, str. 287-288.

⁶ Čl. 15. st. 3. ZZK-a.

Izvor: Svebor Mihael Jelić

gućnosti: pokretanje pojedinačnog ispravnog postupka pred zemljišnoknjižnim odjelom mjesno nadležnog općinskog suda, te podnošenje tužbe radi utvrđenja prava vlasništva na nekretnini.

POJEDINAČNI ISPRAVNI POSTUPAK

Pojedinačni ispravni postupak (dalje: postupak) otvara se kad zemljišnoknjižno stanje ne odgovara izvanknjižnom. Dakle, potrebno je javnom ili javno ovjerenom ispravom učiniti vjerojatnim da nekoj osobi pripada pravo koje nije u njezinu korist upisano i radi čijeg upisa bi trebalo ispraviti određene zemljišnoknjižne uloške.⁷ U konkretnom slučaju, takva javna isprava bila je rješenje o nasljeđivanju.

Postupak se pokreće na prijedlog osobe koja ima pravni interes, a u njemu treba biti točno označeno u kojem se smislu zahtijeva ispravljanje zemljišnoknjižnog uloška, koji bi se zemljišnoknjižni upisi u tom ulošku, na koji način i u čiju korist trebali ispraviti. Uz prijedlog se može podnijeti i nacrt ispravljenog zemljišnoknjižnog uloška. Prijedlogu treba priložiti

isprave iz kojih proizlazi opravdanost pokretanja pojedinačnog ispravnog postupka, tj. javne ili javnoovjerovljene isprave kojima se dokazuje osnovanost prijedloga (npr. izvaci iz katastra zemljišta a posjedniku nekretnine, javno ovjerovljene izjave zemljišnoknjižnog vlasnika ili njegovih nasljednika kojima se potvrđuje pravo predlagatelja i sl.).⁸ Nadalje, u prijedlogu za otvaranje po-

⁸ Čl. 109. Pravilnika o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova (zemljišnoknjižni poslovnik) (NN, 81/1997, 109/2002, 153/2002, 123/2002, 14/2005, 60/2010, 55/2013, dalje: ZP).

jedinačnog ispravnog postupka moraju se navesti činjenice na kojima se prijedlog temelji (npr. temelj stjecanja, povijest stjecanja i slično), a prijedlog mora sadržavati ime i prezime, adresu i osobni identifikacijski broj osobe u čiju se korist traži ispravak upisa u zemljišnoj knjizi. U prijedlogu se ne moraju navesti osobe protiv kojih se traži ispravak upisa (protustranke).⁹

Kad se otvori pojedinačni ispravni postupak, zemljišnoknjižni sud će po službenoj dužnosti, bez odgađanja, objaviti javnim oglasom da se sve osobe koje se protive ispravljanju zemljišnoknjižnog uloška, koje smatraju da bi u zemljišnoknjižni uložak trebalo upisati nešto što nije predloženo ili da bi trebalo izmijeniti ili ispraviti neki upis pozivaju da stave zemljišnoknjižnom sudu svoje prijave prijedloga za upis, odnosno svoje prigovore u određenom roku (rok za ispravak). Oglas će se objaviti na trošak predlagatelja u službenom glasilu Republike Hrvatske te na oglasnoj ploči suda, nadležnog ureda za katastar, jedinice lokalne samouprave, kao i na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa ili na drugi način.¹⁰ No, ako bi za postupanje

⁹ Čl. 200. a st. 2. i 3. ZZK-a.

¹⁰ Čl. 200. d st. 1. i 3. ZZK-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

⁷ Čl. 200. ZZK-a.

po prijavi ili prigovoru bilo nužno izmijeniti upis u posjedovnici o površini, obliku ili izgrađenosti katastarske čestice, sud toj prijavi ili prigovoru neće udovoljiti, već će istu odbaciti bez provođenja rasprave.¹¹

TUŽBA RADI UTVRĐENJA STJECANJA PRAVA VLASNIŠTVA

Međutim, u slučaju stjecanja prava vlasništva na temelju zakona, npr. priraštajem zemljišta ili dosjelošću, kad o tome ne postoji javna isprava, potrebno je podnijeti tužbu radi utvrđenja stjecanja prava vlasništva protiv svih onih koji su u zemljišnim knjigama upisani kao vlasnici predmetne nekretnine. Uspije li se s takvom tužbom, sudska presuda može poslužiti kao javna isprava na temelju koje se može dopustiti uknjižba prava vlasništva. Budući da su tvrdnje koje je stranka izni-

jela upućivale na mogućnost stjecanja prava vlasništva dosjelošću, savjetovano joj je da na toj okolnosti temelji svoj tužbeni zahtjev.

U postupku je potrebno dokazati da su ispunile pretpostavke koje zakon predviđa kao temelj stjecanja vlasništva (npr. dugogodišnji posjed određene kvalitete u slučaju stjecanja dosjelošću). Ako nadležni općinski sud donese presudu kojom se utvrđuje vlasništvo predmetne nekretnine opisane u tužbenom zahtjevu te ona postane pravomoćna i ovršna, temeljem takve presude može se podnijeti prijedlog za uknjižbu prava vlasništva zemljišnoknjižnom odjelu nadležnog suda, ako ne bude dostavljena službenim putem.

Za kraj, potrebno je naglasiti da su zemljišne knjige osnovno sredstvo zaštite povjerenja u pravnom prometu nekretnina, budući da se isključivo njima publicira pravno stanje nekretnine. Smatra se da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno

stanje zemljišta. Stoga će osoba koja je postupala s povjerenjem u potpunost i istinitost zemljišnoknjižnog stanja, u slučajevima kad se zemljišnoknjižno stanje razlikuje od stvarnog stanja nekretnine, steći knjižno pravo iako ono u zemljišnoj knjizi nije bilo upisano u korist njegova zbiljskog nositelja. Također, ako je zemljišnoknjižno stanje nepotpuno, jer u zemljišnoj knjizi nisu upisana sva prava glede određene nekretnine koja inače mogu biti predmet upisa u zemljišnu knjigu, stjecatelj koji je postupao s povjerenjem u potpunost zemljišnoknjižnog stanja steći će knjižno pravo neopterećeno neupisanim pravima.¹² Iz navedenog slijedi da je iznimno bitno upisati u zemljišnu knjigu svako svoje izvanknjižno vlasništvo, kao i drugo stvarno pravo koje može biti predmet upisa, kako bi, djelovanjem načela povjerenja, takva prava djelovala prema svima.

¹¹ Čl. 195. st. 1. ZZK-a.

¹² Gavella, Nikola *et. al.* Stvarno pravo - svezak 1, *op. cit.*, str. 291-292.

Kazna za vožnju vlakom bez prijevozne karte

TIBOR VRBANIĆ

Sporno je predstavlja li tarifni dodatak za neimanje prijevozne karte ugovornu kaznu ili ne, te može li se takva kazna ugovarati uz ugovor o prijevozu putnika u željezničkom prometu.

Na razmatranje o odnosu kazne za vožnju vlakom bez prijevozne isprave i ugovorne kazne kako je ona uređena Zakonom o obveznim odnosima (dalje: ZOO)¹, potaknuo nas je predmet iz Pravne klinike. Naime, protiv stranke je donesen platni nalog kojim joj se naređuje da plati kaznu za vožnju vlakom bez prijevozne karte uz odgovarajuće zakonske kamate i troškove postupka. Stranka je pravodobno uložila prigovor na navedeni platni nalog, te ju je sud pozvao na pripremno ročište. Nakon toga, stranka se obratila Pravnoj klinici i zatražila pravni savjet kako bi pospješila svoje izgleda u nadolazećem parničnom postupku.

SUDSKA PRAKSA

Uzimajući u obzir dosadašnju sudsku praksu u pogledu navedene kazne, Pravna klinika je stranci savjetovala da u postupku ospori pravo tužitelja da naplaćuje tarifne dodatke za neimanje prijevozne karte, jer takav dodatak faktično predstavlja ugovornu kaznu, te se ne smije ugovarati uz novčane obveze. Stranka je prihvatila pravni savjet te je pred sudom osporila pravo da Hrvatske željeznice – Putnički prijevoz (dalje: HŽPP) naplaćuje tarifne dodatke za neimanje prijevozne kar-

te, budući da je to u suprotnosti s odredbama ZOO-a. Općinski sud u Novom Zagrebu² prihvatio je mišljenje Pravne klinike o naravi tarifnog dodatka, te utvrdio da on predstavlja ugovornu kaznu kako je ona uređena ZOO-om. Sud je u obrazloženju naveo: „Razvidno je da se radi o kaznenoj ili penalnoj prirodi te odredbe (odredbe o tarifnom dodatku) zbog neispunjenje novčane obveze... razvidno je da je navedena odredba Tarife³ protivna prisilnoj pravnoj normi te kao takva ništetna u smislu odredbe članka 322. stavka 1. ZOO-a, pa je sud kao takvu neće niti primijeniti.“ Na kraju, sud zaključuje: „Vrlo je važno ukazati da nije odlučno što u spornoj odredbi nije izričito naznačeno da se radi o ugovornoj kazni, s obzirom na to da iz te odredbe proizlazi da se stvarno radi o ugovornoj kazni. Naime, značenje i smisao nekog propisa ili nekog privatnog akta proizlazi iz smisla njegovog sadržaja, a ne iz forme naziva/naslova, odnosno opisa.“

Dakle, sud je zaključio da tarifni dodatak propisan Tarifama 101⁴ i 103 HŽPP-a predstavlja ugovornu

² OS u Novom Zagrebu, 9P-2322/2015-11, od 27. 4. 2017.

³ Tarifa 103 HŽ Putničkog prijevoza za prijevoz putnika u domaćem prijevozu, od 1. siječnja 2013. (dalje: Tarifa 103)

⁴ Tarifa 101 HŽ Putničkog prijevoza za prijevoz putnika u domaćem prijevozu, od 1. svibnja 2012.

Izvor: Tomislav Kopjar

kaznu, te da je time protivan propisima ZOO-a. Sud je zaključio da je navedena sporna odredba Tarife 103 ništetna i da ju neće primijeniti, te je sukladno tome oslobodio stranku od plaćanja tarifnog dodatka i ukinuo platni nalog. Na presudu Općinskog suda u Novom Zagrebu HŽPP je izjavio žalbu, temeljenu na argumentima da tarifni dodatak ne predstavlja ugovornu kaznu. Županijski sud u Osijeku odbio je žalbu HŽPP-a kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu Općinskog suda u Novom Zagrebu.⁵ Dakle, navedenim dvjema

⁵ ŽS u Osijeku, Gž-2137/2017-2, od 23. 10. 2017.

¹ Zakon o obveznim odnosima (NN, 35/05 41/08 125/11 78/15, dalje: ZOO).

Izvor: Tomislav Kopjar

presudama sudovi su zauzeli stajalište da tarifni dodatak za neimanje prijevozne karte predstavlja ugovornu kaznu, te, zbog toga što se ona ne može ugovarati za novčane obveze, zaključili da je takav dodatak protivan prisilnim propisima. Shodno tome, stranka je oslobođena plaćanja kazne za neimanje prijevozne karte, kao i troškova postupka.

Međutim, praksa ostaje zabrinjavajuća u ovom području. Tako, ako se putnik zatekne u vlaku bez odgovarajuće prijevozne isprave, naplaćuje mu se, uz cijenu prijevozne karte za odgovarajuću relaciju, i dodatak propisan spomenutim Tarifama 101 i 103. Pravna priroda takvog dodatka je sporna, a sudska praksa daje različite odgovore na pitanje predstavlja li navedeni dodatak ugovornu kaznu u smislu ZOO-a, ili ne.

Kada ne može pokazati valjanu prijevoznu ispravu, putnik mora platiti prijevoznu cijenu za jednosmjerno putovanje na proputovanoj relaciji, te dodatak predviđen Tarifom 103 za putnike zatečene u vlaku bez prijevozne isprave.⁶

SPORNA ODREDBA TARIFE 101

Upravo je ova posljednja odredba Tarife 101 predmet našeg razmatranja, zbog činjenice što je ne-

koliko nedavnih sudskih odluka dalo različito pravno tumačenje navedenog dodatka propisanog Tarifama 101 i 103. Sporno je predstavlja li taj dodatak ugovornu kaznu kako je ona uređena ZOO-om, ili ne, a odgovor na to pitanje posljedično dovodi do dvojbe može li se takva ugovorna kazna ugovarati kao dodatna klauzula uz ugovor o prijevozu putnika u željezničkom prometu, ili ne. Prije toga, potrebno je dati neke osnovne značajke ugovora koji se sklapa radi prijevoza putnika vlakom, te ugovorne kazne kako je ona uređena ZOO-om.

Ugovori o prijevozu regulirani su ZOO-om kao krovnim propisom koji uređuje ugovorne odnose, ali i Zakonom o ugovorima o prijevozu u željezničkom prometu⁷ (dalje: ZUPŽ), koji je poseban

⁷ Zakon o ugovorima o prijevozu u željezničkom prometu (NN, 87/96, dalje: ZUPŽ).

i propis za ovo područje spram ZOO-a. Dakle, odredbe ZUPŽ-a imaju prednost pred primjenom odredaba ZOO-a, ali moraju sa ZOO-om biti usklađene. Isto tako, ZUPŽ u svojim prijelaznim i završnim odredbama propisuje da se, na sve odnose iz ugovora o prijevozu putnika i stvari koji nisu uređeni ZUPŽ-om, primjenjuju odredbe ZOO-a.⁸ Nadalje, predmetna materija je uređena i Pravilnikom o unutarnjem redu željezničkog sustava kojeg donosi ministar nadležan za promet, te Tarifama čije donošenje spada u djelokrug HŽPP-a.

PРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О ПРИЈЕВОЗУ ПУТНИКА У ЖЕЛЈЕЗНИЧКОМ ПРОМЕТУ

Sklopanjem ugovora o prijevozu putnika u željezničkom prometu nastaje dvostrani ugovorni odnos između putnika i prijevoznika, no, zbog činjenice da je taj odnos podvrgnut drugačijem režimu od uobičajenih ugovornih odnosa, potrebno je istaknuti neke specifičnosti. Ugovor o prijevozu putnika u željezničkom prometu je po svojoj pravnoj prirodi vrsta specifičnog, adhezijskog ugovora. Takav ugovorni odnos nastaje putnikovim prihvatom opće

⁸ Čl. 78. ZUPŽ-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

⁶ T. 3.4. Tarife 103.

oblikovane ponude prijevoznika. ZOO propisuje da prijedlog za sklapanje ugovora upućen neodređenom broju osoba, koji sadrži bitne sastojke ugovora čijem je sklapanju namijenjen, vrijedi kao ponuda, ako drukčije ne proizlazi iz okolnosti slučaja, ili iz običaja.⁹ Dakle, prijevoznik upućuje jedinstvenu ponudu svim potencijalnim putnicima, a druga strana, u ovom slučaju putnik, svojim prihvatom ugovora prihvaća sve unaprijed postavljene uvjete.

Adhezijski ugovor ne ostavlja mogućnost pregovaranja između ugovornih strana, ili mijenjanja ikakvih uvjeta, kao što je inače moguće kod drugih ugovora koji nisu adhezijske naravi. Stoga, adhezijska narav ugovora o prijevozu putnika u željezničkom prometu dovodi do toga da je putnik, koji prihvaća takav ugovor, u podređenom položaju. Također, specifičnost je ovog ugovora što se on sklapa kupnjom prijevozne isprave, koja ujedno predstavlja i ispunjenje ugovorne obveze putnika. U sudskoj praksi je sporno dolazi li do sklapanja ugovora o prijevozu kada putnik uđe u vlak i započne putovanje, bez da je prethodno kupio prijevoznu kartu. ZUPŽ propisuje da je putnik, ako se želi koristiti uslugom prijevoza vlakom, dužan kupiti prijevoznu kartu, odnosno kupnjom prijevozne karte sklopiti ugovor o prijevozu. Također, Tarifa 101 propisuje da ako putnik ne može pokazati valjanu prijevoznu ispravu, odnosno ako je uopće nije kupio, on mora platiti prijevoznu cijenu za određenu relaciju, te dodatak predviđen Tarifom 103. Iz navedene odredbe proizlazi da je putnik dužan u vlaku kupiti prijevoznu kartu, a samim time i sklopiti ugovor o prijevozu. Takav slučaj, kada je netko zakonom dužan sklopiti ugovor, ZOO uređuje

⁹ Čl. 254. ZOO-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

posebnim odredbama za obvezno sklapanje ugovora.¹⁰

UGOVORNA KAZNA UREĐENA ZAKONOM O OBVEZNIM ODNOSIMA

ZOO propisuje da vjerovnik i dužnik mogu ugovoriti da će dužnik platiti vjerovniku određeni novčani iznos, ili pribaviti neku drugu materijalnu korist ako ne ispunji obvezu, ako zakašni s njezinim ispunjenjem, ili ako je neuredno ispunji (ugovorna kazna).¹¹ Također, ZOO propisuje da ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčane obveze.¹² Smisao navedene zabrane ugovaranja ugovorne kazne je u tome što ZOO za zakašnjenje s ispunjenjem novčane obveze, odnosno za neuredno ispunjenje novčane obveze, propisuje da se, pored glavnice, duguju i zatezne kamate.¹³ Budući da ugovorom o prijevozu putnika u željezničkom prometu putnik preuzima obvezu

¹⁰ Čl. 248. ZOO-a.

¹¹ Čl. 350. st. 1. ZOO-a.

¹² Čl. 350. st. 3. ZOO-a.

¹³ Čl. 29. st. 1. ZOO-a.

da prijevozniku isplati odgovarajuću novčanu naknadu za prijevoz, možemo zaključiti da se radi o novčanoj obvezi. Upravo ovdje dolazimo do pitanja predstavlja li dodatak određen Tarifom 103, koji se naplaćuje u slučaju da putnik nema prijevoznu ispravu, odnosno da odbija kupiti prijevoznu ispravu u vlaku, ugovornu kaznu kako je ona uređena ZOO-om.

Sada ćemo iznijeti pravna shvaćanja hrvatskih sudova o tome predstavlja li takav dodatak ugovornu kaznu, i posljedično, može li se takva kazna ugovarati u ugovorima o prijevozu putnika u željezničkom prometu. Sudska praksa o ovom pitanju ima različita shvaćanja; tako su stajalište da tarifni dodatak predstavlja ugovornu kaznu zauzeli Općinski sud u Novom Zagrebu - Stalna služba u Zaprešiću¹⁴, Općinski sud u Zaprešiću¹⁵ i Županijski sud u Rijeci¹⁶, dok su suprotno stajalište prihvatili Županijski sud u Varaždinu¹⁷, Županijski sud u Splitu¹⁸ i Županijski sud u Velikoj Gorici¹⁹.

SUDSKA PRAKSA U VEZI DODATKA PROPISANOG TARIFOM 103 ZA VOŽNJU VLAKOM BEZ PRIJEVOZNE KARTE

Županijski sud u Rijeci²⁰ zauzeo je stajalište da su putnik i prije-

¹⁴ OS u Zagrebu – Stalna služba u Zaprešiću, P-2332/15-11, od 27. 4. 2017.

¹⁵ OS u Zaprešiću, P-1667/13-22, od 18. 9. 2013.

¹⁶ ŽS u Rijeci, GŽ-1663/16, od 7. 9. 2016.

¹⁷ ŽS u Varaždinu, Gž-2434/12, od 17. 1. 2013.

¹⁸ ŽS u Splitu, Gž-517/17, od 23. 2. 2017.

¹⁹ ŽS u Velikoj Gorici, Gž-164/14, od 1. 9. 2014.

²⁰ ŽS u Rijeci, GŽ-1663/16, od 7. 9. 2016.

Izvor: Tomislav Kopjar

voznik faktično sklopili ugovor o prijevozu, iako putnik nije kupio prijevoznu kartu prije nego što je započeo prijevoz vlakom, te se time obvezao prijevozniku platiti cijenu prijevozne karte. Budući da putnik nije platio cijenu prijevozne karte, a time nije ni ispunio svoju obvezu, sud je odlučio da je putnik dužan platiti cijenu prijevozne karte za određenu relaciju, a zbog neplaćanja prijevozne karte, i zbog zakašnjenja u ispunjenju svoje obveze, dužan je prijevozniku platiti i zakonske kamate, od dana kada je trebao ispuniti svoju obvezu. Međutim, sud je zaključio da je prijevoznik Tarifom 103, propisujući plaćanje dodatka za nedostatak prijevozne isprave, faktično propisao ugovornu kaznu, iako je ona terminološki drugačije označena. Budući da ZOO propisuje kako se ugovorna kazna ne može ugovarati za novčane obveze, a sud je ocijenio putnikovu obvezu kao novčanu, dodatak propisan Tarifom 103 je u suprotnosti s odredbama ZOO-a. Stoga je sud, za odlučivanje o tužbenom zahtjevu, primijenio samo odredbe ZUPŽ-a i ZOO-a, te odlučio da putnik ne mora, uz cijenu prijevozne karte, platiti i tarifni dodatak. Dakle, iz navedene presude zaključujemo da dodatak propisan Tarifom 103 ustvari predstavlja ugovornu kaznu, te da je on u suprotnosti s odredbama ZOO-a o ugovornoj kazni.

Sud je, temeljem svog pravnog shvaćanja, primijenio institut *exceptio illegalitatis*, koji mu nalaže da je, ako postoji sumnja u usklađenost pojedine odredbe nekog propisa s višim zakonom odnosno Ustavom, dužan o tome zatražiti mišljenje Ustavnog suda RH, a na konkretan slučaj direktno primijeniti zakon. Tako je, u konkretnom slučaju, sud primijenio samo odredbe zakona, a ne i odredbe Tarife 103.

Suprotno stajalište zauzeo je Županijski sud u Splitu.²¹ U svojoj presudi obrazložio je da Tarifa 103 ne propisuje ugovornu kaznu za neplaćanje prijevozne karte, već za postupanje protivno propisanim pravilima prijevoza putnika. Tarifni dodatak odnosi se na neprijavlivanje kondukteru nedostatka prijevozne karte, što predstavlja nenovčanu obvezu. Shodno tome, sud je zaključio da odredbe Tarife 103 o dodatku nisu suprotne odredbama ZOO-a o ugovornoj kazni.

Nadalje, Županijski sud u Velikoj Gorici zauzeo je stajalište da tarifni dodatak ne predstavlja ugovornu kaznu, zbog činjenice da je Tarifa 103 podzakonski propis donesen na temelju odredaba ZUPŽ-a. Sud dalje navodi da se Tarifa 103 javno objavljuje pa se smatra da su posljedice njenog

nepoštivanja korisnicima javnog prijevoza poznate.²²

Daljnji argument koji ide u prilogu shvaćanju da tarifni dodatak ne predstavlja ugovornu kaznu polazi od odredbe ZOO-a koja određuje da ako je za neispunjenje obveze, za neuredno ispunjenje, ili za slučaj zakašnjenja s ispunjenjem, zakonom određena visina naknade pod nazivom penala, ugovorne kazne, naknade ili pod kojim drugim nazivom, a ugovorne strane su pored toga ugovorile kaznu, vjerovnik nema pravo zahtijevati ujedno ugovornu kaznu i naknadu određenu zakonom, osim ako je to zakonom dopušteno.²³ Budući da je Tarifa, prema ZUPŽ-u, skup podzakonskih propisa, odredaba, pokazatelja uvjeta i cjenika, koji zajedno sa zakonom čine jedinstveni materijalni propis u području željezničkog prijevoza²⁴, navodi se da tarifni dodatak za neimanje prijevozne karte predstavlja zakonom određenu naknadu iz članka 356. ZOO-a, a ne ugovornu kaznu. No, ZOO propisuje da takva naknada mora biti propisana zakonom, a dodatak je propisan Tarifom 103 koja predstavlja podzakonski propis. Pa zaključujemo da tarifni dodatak ne bi spadao pod pojam naknade iz članka 356. ZOO-a, budući da nije propisan zakonom, već podzakonskim propisom. Iako ZUPŽ propisuje da Tarifa 103 zajedno sa ZUPŽ-om predstavlja jedinstveni materijalni propis, to i dalje ne daje Tarifni 103 svojstvo zakona, niti ZOO u svojim odredbama poznaje pojam jedinstvenog materijalnog propisa. Također, tarifni dodatak nema svojstvo ugovorne kazne, budući da se primjena odredaba o dodatku ne može ugovorom isključiti, niti se njegova visina može smanjiti.

²² ŽS u Velikoj Gorici, Gž-164/14, od 1. 9. 2014.

²³ Čl. 356. ZOO-a.

²⁴ Čl. 4. st. 1. t. 12. ZUPŽ-a.

²¹ ŽS u Splitu, Gž-517/17, od 23. 2. 2017.

Zaključujemo da dosadašnja sudska praksa ostavlja mnoga pitanja otvorenim u vezi dodatka propisanog Tarifom 103. Ostaje sporno je li tarifni dodatak propisan kao sankcija za slučaj da putnik nije uopće kupio prijevoznu kartu (novčana obveza) ili kao sankcija za slučaj da putnik kondukeru nije prijavio da nema odgovarajuću prijevoznu kartu (nenovčana obveza). Također, nejasno je predstavlja li tarifni dodatak zakonsku naknadu kako je ona uređena člankom 356. ZOO-a, a vezano uz to, je li Tarifa 103 zajedno sa ZUPŽ-om jedinstveni propis (dakle, zakon), ili je podzakonski propis sama za sebe, ili pak skup općih uvjeta ugovora odnosno cjenik.

ZAŠTITA POTROŠAČA

Ako pođemo od shvaćanja da odredbe Tarife 103 predstavljaju opće uvjete ugovora o prijevozu koji sklapaju putnik i prijevoznik, dolazimo i do nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima iz Zakona o zaštiti potrošača (dalje: ZZP)²⁵. ZZP propisuje da je potrošač svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao, ili djeluje na tržištu, izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti.²⁶ Stoga i putnika u željezničkom prometu možemo smatrati potrošačem, pa se i na ugovor o prijevozu u željezničkom prometu primjenjuju

²⁵ Zakon o zaštiti potrošača (NN, 41/14 110/15, dalje: ZZP).

²⁶ Čl. 5. st. 1. t. 15. ZZP-a.

odredbe ZZP-a. Prema ZZP-u, ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom, ako suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama strana na štetu potrošača.²⁷ Smatra se da se o pojedinoj ugovornoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je tu odredbu unaprijed formulirao trgovac, zbog čega potrošač nije imao utjecaja na njezin sadržaj.²⁸ Ako prihvatimo stajalište da su odredbe Tarife 103 opći uvjeti ugovora o prijevozu putnika u željezničkom prometu, one tada predstavljaju ugovorne odredbe, odnosno postaju dio samog ugovora o prijevozu. Posljedično se javlja pitanje dovodi li tarifni dodatak do neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača, u ovom slučaju putnika. Na to pitanje također sudska praksa nije dala jednak odgovor.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na kraju možemo zaključiti da mnoga pitanja i dalje ostaju otvorena u vezi opisane odredbe Tarife 103. Daljnju pravnu nesigurnost pojačava i neujednačena praksa hrvatskih sudova koji su se bavili predmetnom materijom. Također, otvoreno je pitanje stavlja li navedeni tarifni dodatak putnika u neravnopravan položaj

²⁷ Čl. 49. st. 1. ZZP-a.

²⁸ Čl. 49. st. 2. ZZP-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

naspram prijevoznika, čime se krše odredbe o zaštiti potrošača. Nadalje, ako putnik po dospijeću ne plati navedeni dodatak određen Tarifom 103 (koji, prema sadašnjem uređenju, iznosi 500,00 kuna), u većini slučajeva prijevoznik pokreće ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave. Samo u slučaju da ovršenik (u ovom slučaju putnik) podnese prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, sud dobiva mogućnost da odluči je li odredba Tarife 103 o dodatku u skladu sa zakonom ili nije. Trenutačno ne postoji revizijska presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koja bi mogla utri put ujednačavanju sudske prakse i uklanjanju pravne nesigurnosti. Iako je opravdan interes zakonodavca i prijevoznika da sankcioniraju vožnju vlakom bez odgovarajuće prijevozne isprave, tu materiju bi propisima trebalo nedvosmisleno urediti, kako bi se pojačala pravna sigurnost putnika i ostalih građana.

Neisplata plaće – kako potraživati isplatu plaće od bivšeg i trenutnog poslodavca

LUCIJA POLEDICA

Radnicima koji rade „na crno“ ili im se dio plaće isplaćuje „na crno“, bit će teško dokazati visinu plaće koju su trebali primiti, a koja im nije isplaćena, jer uglavnom ne postoji nikakav pisani trag o iznosu koji je trebao biti isplaćen.

Svaki poslodavac je, prilikom zapošljavanja, zakonom obavezan s radnikom sklopiti ugovor o radu u pisanom obliku, te je dužan radnika prijaviti na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje. U slučaju da poslodavac tako ne postupi, smatra se da takav radnik radi „na crno“, jer je neprijavljen.

RAD I ISPLATA PLAĆE „NA CRNO“

Zakon o radu propisuje da je poslodavac dužan prije početka rada izdati radniku pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru u radu, ako ugovor nije sklopljen u pisanom obliku.¹ Također, poslodavac je dužan radniku dostaviti primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje, u roku od osam dana od isteka roka za prijavu na obvezna osiguranja.² Kad poslodavac zaposli radnika „na crno“, i ne postupi prema navedenim zakonskim odredbama, radnici izrazito teško mogu ostvarivati svoja prava iz radnog odnosa, budući da nemaju ugovor o radu, niti potvrdu o prijavi na obvezna osiguranja. Nameće se pitanje, zašto radnici pristaju na takav način rada, tj. zašto se dobrovoljno stav-

Izvor: Ana Mihajlović

ljaju u takav nepovoljan položaj, te, s druge strane, zašto poslodavci zapošljavaju radnike na takav način, unatoč visokim novčanim kaznama. Nažalost, u Hrvatskoj je vrlo velik broj nezaposlenih, pa građani, u želji da svojim obiteljima i sebi osiguraju egzistenciju, pristaju na rad „na crno“. Zbog lošeg gospodarskog stanja, država ja nametnula visoka davanja poslodavcima. Poslodavci tako moraju na svaku plaću svojeg radnika, u obliku poreza i doprinosa, državi isplatiti velike iznose, koji nerijetko dostižu iznos same plaće, ili mu se poprilično približe.

U Hrvatskoj je također raširena pojava isplaćivanja plaće „na crno“ ili „na ruke“. U tim slučajevima, poslodavac je sklopio ugovor o radu s radnicima, te u tom ugovoru stoji da radnik ima pravo na određeni iznos plaće. Taj

dio poslodavac radnicima uredno isplaćuje na njihove račune, a ostatak plaće, koji je usmeno dogovoren, poslodavac daje radnicima na ruke. Poslodavci ovakvim načinom isplate plaće umanjuju iznos koji trebaju platiti državi kroz poreze i doprinose, dok će radnici, s druge strane, teško moći potraživati taj dio plaće u slučaju neisplate. U sljedećim odlomcima ćemo na primjerima iz prakse vidjeti na koji način radnici mogu potraživati isplatu neisplaćene plaće, bilo regularne, bilo plaće „na crno“.

POTRAŽIVANJE ISPLATE PLAĆE OD BIVŠEG POSLODAVCA

U prvom primjeru, stranka je bila zaposlena kod poslodavca koji joj je, uz isplatu plaće na račun, dio plaće isplaćivao „na crno“. Za

¹ Čl. 14. st. 3. Zakona o radu (NN, 93/14, 127/17, dalje: ZR).

² Čl. 14. st. 5. ZR-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

nje je stranka radila do 2005. godine. Poslodavac stranci nije isplaćivao dio plaće „na crno“ zbog financijskih poteškoća i taj je dug s vremenom narastao na iznos od 11.000 kuna. Stranka je tada našla novi posao, a s bivšim poslodavcem je dogovorila da će joj vratiti dug kad će se nalaziti u boljoj financijskoj situaciji. Do 2012. godine, bivši poslodavac je stranci uplaćivao manje iznose, nakon čega je prestao sa svakom uplatom, te preostali dug iznosi 8.025,00 kuna. Pitanje je, na koji će način stranka moći pokušati doći do neisplaćenog dijela plaće.

Stranka, kao i ostali radnici koji se nađu u ovakvoj situaciji, svoje potraživanje mogu pokušati ostvariti putem nadležnog suda. Parnični postupak se pokreće tužbom, a tužba treba sadržavati određeni zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužitelj temelji zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a i druge podatke koje mora imati svaki podnesak.³ U ovom slučaju, stranka bi, kao glavni zahtjev, trebala postaviti zahtjev za isplatom neisplaćene plaće u iznosu od

8.025,00 kuna, a kao sporedna traženja, zahtjev za isplatom kamata i parničnih troškova. Radnicima koji rade „na crno“ ili im se dio plaće isplaćuje „na crno“, bit će teško dokazati visinu plaće koju su trebali primiti, a koja im nije isplaćena, jer uglavnom ne postoji nikakav pisani trag o iznosu koji je trebao biti isplaćen. Naime, stranke su dužne iznijeti činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a koje će činjenice sud uzeti kao dokazane, sud odlučuje prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka.⁴ Upravo iz tih razloga je radnicima, koji nemaju nikakav pisani trag kojim bi mogli dokazati njihovo pravo na neispla-

⁴ Čl. 7. i čl. 8. ZPP-a.

ćenu plaću, teško poduprijeti njihov zahtjev na sudu dokazima. U predmetnom slučaju, stranka je s bivšim poslodavcem komunicirala putem elektroničke pošte te stranka ima *mailove* u kojima je poslodavac priznao postojanje duga. Zahvaljujući tome, stranci će biti lakše dokazati postojanje duga na sudu i u konačnici povećati šansu da bude presuđeno u njenu korist. Također je potrebno napomenuti da radnici sva novčana potraživanja od poslodavaca mogu zahtijevati u roku od pet godina, budući da potraživanja iz radnog odnosa zastarijevaju za pet godina.⁵

POTRAŽIVANJE ISPLATE PLAĆE OD TRENUTAČNOG POSLODAVCA

Ista stranka od 2006. godine radi za novog poslodavca s kojim je sklopila ugovor na neodređeno vrijeme. U ovom radnom odnosu došlo je do niza problema poput kašnjenja plaće po nekoliko mjeseci, isplate dijela plaće „na crno“, nedostavljanja obračuna neisplaćenih plaća neosiguravanja normalnih radnih uvjeta, nejednakost prijavljenih plaća između stranke i ostalih kolega itd. Također, stranka napominje da je njen šef direktor dvaju društava te da je 2015. godine stranka potpisala sporazumni raskid ugovora o radu s jednim društvom i sklopila ugovor o radu s drugim druš-

⁵ Čl. 139. ZR-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

³ Čl. 185. i čl. 186. Zakona o parničnom postupku (NN, 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, dalje: ZPP).

Izvor: Tomislav Kopjar

tvom. Pritom, šef od stranke traži da obavlja poslove za njegovu suprugu i drugo društvo. Sve navedeno narušilo je odnos stranke i poslodavca te stranka više ne želi raditi za njega. Međutim, stranka smatra da joj poslodavac neće otkazati ugovor o radu, a ona ne želi dati otkaz kako ne bi izgubila pravo na naknadu za nezaposlene. U ovom slučaju radi se o povredi nekoliko prava i obveza iz radnog odnosa, a u daljnjem tekstu osvrnut ću se na nepravilnosti o vezi plaće. Dakle, poslodavac je obavezan u radnom odnosu radniku dati posao te mu za obavljeni rad isplatiti plaću,⁶ te je dužan najkasnije u roku od 15 dana od dana isplate plaće, naknade plaće ili otpremnine, radniku dostaviti obračun iz kojeg je vidljivo kako su ti iznosi utvrđeni. Također, poslodavac koji na dan dospelosti ne isplati plaću, naknadu plaće ili otpremninu ili ih ne isplati u cijelosti, dužan je do kraja mjeseca u kojem je dospjela isplata plaće, naknada plaće ili otpremnine, radniku dostaviti obračun iznosa koje je bio dužan platiti.⁷ U ovakvim slučajevima, radnici imaju pravo na zaštitu svojih prava. Radnik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa može u roku od 15 dana od dana dostave odluke ko-

⁶ Čl. 7. st. 1. ZR-a.

⁷ Čl. 93. st. 1. i 2. ZR-a.

jom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od saznanja za povredu prava, zahtijevati od poslodavca ostvarenje tog prava. Nadalje, ako poslodavac u roku od 15 dana od dostave zahtjeva radnika ne udovolji tom zahtjevu, radnik može u daljnjem roku od 15 dana zahtijevati zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom. Dakle, bitno je da radnik prvo uputi zahtjev za zaštitu prava poslodavcu, jer u suprotnom neće imati pravo tražiti sudsku zaštitu, osim u slučaju zahtjeva radnika za naknadom štete, ili drugog novčanog potraživanja iz radnog odnosa.⁸ U slučaju spora iz radnog odnosa, teret dokazivanja je na osobi koja smatra da joj je neko pravo iz radnog odnosa povrijeđeno, odnosno na osobi koja pokreće spor, međutim, ako radnik učini vjerovatnim da je stavljen u nepovoljniji položaj, i da mu je povrijeđeno neko od njegovih prava iz radnog odnosa, teret dokazivanja prelazi na poslodavca, koji mora dokazati da nije radnika stavio u nepovoljniji položaj od drugih radnika, odnosno da nije povrijedio neko njegovo pravo iz radnog odnosa.⁹ Na iznad opisani način, radnik od trenutnog poslodavca može tražiti isplatu svojeg novčanog potraživanja i zaštitu ostalih prava.

ZAKLJUČAK

Zakoni u RH omogućuju radnicima da potražuju isplatu plaće i od svojih bivših i trenutnih poslodavaca, a također postoji mogućnost da radnici dođu i do plaće koja je stečena radom na crno ili koja je trebala biti isplaćena na ruke. Međutim, nema dvojbe kako je potonjim radnicima teže uspješno doći do njihovih plaća. Takvi radnici bi, kao što je stranka učinila, trebali pokušati pisanim putem potvrditi da su negdje radili, koliko su radili i na koliku plaću

⁸ Čl. 133. st. 1.-3. ZR-a.

⁹ Čl. 135. st. 1. i 2. ZR-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

su imali pravo. Također bi trebali svaki prekršaj poslodavca prijaviti središnjem tijelu državne uprave nadležnom za poslove inspekcije rada, odnosno Inspektoratu rada pri Ministarstvu rada i mirovinskog sustava. Najtežim prekršajem poslodavca, između ostalog, smatraju se slučajevi u kojima ugovor o radu nije sklopljen u pisanom obliku, ako poslodavac prije početka rada ne izda radniku pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru ili mu ne dostavi primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje.¹⁰ Osim prijave takvog poslodavca ministarstvu rada, trebalo bi ga prijaviti i državnom odvjetništvu. Naime, neisplata plaće je kazneno djelo te će se onaj tko ne isplati dio ili cijelu plaću jednom ili više radnika, kazniti kaznom zatvora do tri godine.¹¹ Istom kaznom će se kazniti i onaj tko ne daje podatke ili daje netočne podatke za određivanje plaće i na taj način je ne isplaćuje ili isplaćuje djelomično.¹² Međutim, radnici rijetko prijavljuju takve poslodavce zato što strahuju da će ostati bez svojeg radnog mjesta, pa uz sve ove sankcije ne bi loše da se uvedu i mehanizmi koji bi zaštitili radnike od gubitka radnog mjesta.

¹⁰ Čl. 229. st. 3. ZR-a.

¹¹ Čl. 132. st. 1. Kaznenog zakona (NN, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, dalje: KZ).

¹² Čl. 132. st. 2. KZ-a.

Ovrha zbog neplaćenih zdravstvenih usluga KBC-a Zagreb

BARBARA BILIĆ

Slične priče pratili su mediji u jesen 2015. godine, te ponovno u jesen 2017. godine. Riječ je bila o opomenama zbog dugovanja po osnovi izvršenih zdravstvenih usluga KBC-a Zagreb. Za te usluge stranke nikad nisu dobile račun, a često se nisu niti sjećale o kojim se uslugama točno radilo.

OPOMENE KBC-a ZAGREB

U jesen 2015. godine Grupa za zaštitu prava pacijenata primila je više predmeta u kojima su se stranke javljale s istim problemom. Radilo se o opomenama zbog dugovanja po osnovi izvršenih zdravstvenih usluga koje su stranke dobivale od Kliničkog bolničkog centra Zagreb (dalje: KBC Zagreb). Za te usluge stranke nikad nisu dobile račun, a često se nisu niti sjećale o kojim se uslugama točno radilo. Iznos koji su stranke bile dužne platiti, u pravilu nije prelazio 100 kn, no kada se tome doda iznos kamata i odvjetničkih troškova za sastavljanje opomene pred ovrhu, iznos se višestruko uvećavao.

Slična priča, što se moglo pratiti i u medijima, javlja se u jesen 2017. godine. Pravnoj Klinici obratila stranka koja je imala sličan problem kao i spomenute stranke 2015. godine, s tim da je ovaj put KBC Zagreb otišao korak dalje, pa je umjesto opomene pred ovrhu stranka primila rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. U konkretnom slučaju radilo se o nepodmirenom dugu u iznosu od 50,00 kn, a stranka za navedeni dug nije znala, niti je za isti ikad primila račun. Prije nego je pri-

Izvor: Tomislav Kopjar

mila sporno rješenje, stranka nije primila nikakvu opomenu. Prema dokumentaciji koju je stranka dostavila, iznos sveukupno nastalih i predvidivih troškova, od čega se najveći dio odnosi na odvjetničke troškove je 88,13 kn.

Za razliku od predmeta iz 2015. godine kad je strankama slana samo opomena koja nije akt, pa se protiv nje ne mogu podnositi pravni lijekovi, u ovom se slučaju radilo o tome da je ovrhovoditelj podnio prijedlog za ovrhu javnom bilježniku, koji je, nakon što je is-

pitao postoje li sve zakonske pretpostavke, donio rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. Na takvo je rješenje stranka imala pravo na prigovor u roku od osam dana¹, a prigovor se izjavljuje javnom bilježniku koji je donio samo rješenje². Javni bilježnik kojem je podnesen pravodoban, dopušten i obrazložen prigovor protiv rješenja koje je izdao proslijedit će spis radi provedbe postupka u povodu prigovora nadležnom sudu.³

POBIJANJE RJEŠENJA O OVRSI

Kad se prigovorom rješenje pobija samo u dijelu kojim je određena ovrha, može se pobijati samo iz razloga zbog kojih se rješenje o ovrsi na temelju ovršne isprave može pobijati žalbom.⁴

Protiv rješenja o ovrsi ovršenik može izjaviti žalbu:

1. ako isprava na temelju koje je ono doneseno nije ovršna isprava

¹ Čl. 57. st. 1. Ovršnog zakona (NN, 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, dalje: OZ).

² Čl. 282. st. 1. OZ-a.

³ Čl. 282. st. 3. OZ-a.

⁴ Čl. 57. st. 2. OZ-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

2. ako ta isprava nije stekla svojstvo ovršnosti
3. ako je ovršna isprava ukinuta, poništena, preinačena ili na drugi način stavljena izvan snage, odnosno ako je na drugi način izgubila svoju djelotvornost ili je utvrđeno da je bez učinka
4. ako su se stranke javnom ili po zakonu ovjerovljenom ispravom sastavljenom nakon nastanka ovršne isprave sporazumjele da ovrhovoditelj neće na temelju ovršne isprave, trajno ili za određeno vrijeme, tražiti ovrhu
5. ako je protekao rok u kojemu se po zakonu može tražiti ovrha
6. ako je ovrha određena na predmetu koji je izuzet od ovrhe, odnosno na kojem je mogućnost ovrhe ograničena
7. ako ovrhovoditelj nije ovlašten tražiti ovrhu na temelju ovršne isprave, odnosno ako nije ovlašten na temelju nje tražiti ovrhu protiv ovršenika
8. ako nije ispunjen uvjet koji je određen ovršnom ispravom, osim ako zakonom nije drukčije propisano
9. ako je tražbina prestala na temelju činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka, odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave
10. ako je ispunjenje tražbine, barem na određeno vrijeme, odgođeno, zabranjeno, izmijenjeno ili na drugi način onemogućeno zbog činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao

istaknuti u postupku iz koje-
ga potječe odluka, odnosno
nakon zaključenja sudske ili
upravne nagodbe ili sastavlja-
nja, potvrđivanja ili ovjerava-
nja javnobilježničke isprave

11. ako je nastupila zastara traž-
bine o kojoj je odlučeno ovrš-
nom ispravom.⁵

Ovršenik je dužan u prigovoru protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave odrediti u kojem dijelu pobija to rješenje. Prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave mora sadržavati razloge pobijanja. Neobrazloženi prigovor sud će odbaciti kao nepotpun, ne pozivajući ovršenika da ga dopuni ili ispravi.⁶ Ako u prigovoru protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovršenik nije odredio u kojem dijelu pobija rješenje, opseg pobijanja sud će utvrditi na temelju sadržaja prigovora.⁷

Ako se rješenje o ovrsi pobija u cijelosti ili samo u dijelu kojim je ovršeniku naloženo da namiri tražbinu, sud kojemu je prigovor podnesen staviti će izvan snage rješenje o ovrsi u dijelu kojim je

⁵ Čl. 50. st. 1. OZ-a.

⁶ Čl. 58. st. 1. OZ-a.

⁷ Čl. 58. st. 2. OZ-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

Izvor: Tomislav Kopjar

Izvor: Tomislav Kopjar

određena ovrha i ukinuti provedene radnje, a postupak će nastaviti kao u povodu prigovora protiv platnoga naloga, a ako za to nije mjesno nadležan, dostavit će predmet nadležnom sudu.⁸ Ako se rješenje o ovrsi pobija samo u dijelu kojim je određena ovrha, daljnji postupak nastavit će se kao postupak po žalbi protiv rješenja o ovrsi donesenog na temelju ovršne isprave u kojem o prigovoru odlučuje vijeće prvostupanjskog suda.⁹

Slijedom navedenog, stranka je upućena da pobija rješenje o ovrsi prigovorom u kojem je od posebne važnosti bilo da istaknuti razloge iz kojih pobija rješenje. Tako razlog naveden u prigovoru može biti da taj dug uopće ne postoji.

Ako se ipak radi o nekakvom mogućem dugu, stranka može uvijek isticati u prigovoru da od KBC-a Zagreb nije dobila nikakav račun temeljem kojeg je mogla dug podmiriti, a izdavanje istog je bila obveza KBC-a Zagreb, prema Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja.¹⁰

Dok bi se inače u sličnoj situaciji stranku uputilo da dug koji ima podmiri i tako izbjegne daljnje troškove ovršnog postupka, u specifičnim situacijama poput ove, to neće biti slučaj. Upitno je postoji li strankin dug uopće i o kakvoj se točno zdravstvenoj usluzi radi, a da nije pokrivena osnovnim zdravstvenim osigura-

njem. Neprihvatljivo je i protivno ovrsi općenito, da pacijent sazna je za nepodmirene dugove radi izvršenih zdravstvenih usluga kroz opomene pred ovrhu, kako je to bio slučaj 2015. godine, a pogotovo kroz već doneseno rješenje o ovrsi, što je slučaj s kraja 2017. godine. Informacije o dugu trebale bi dužniku biti poznate prije nego što postane ovršenik.

Svemu ovome treba dodati i činjenicu da je u konkretnom slučaju stranka imala rok od svega osam dana da unutar njega djeluje podnošenjem ispravno sastavljenog prigovora. Međutim, i podnošenje prigovora otvara daljnje probleme, jer znači da će stranka morati voditi parnični postupak koji za nju donosi nove troškove. Na to je stranka upozorena te joj je ostavljeno da sama procijeni što je za nju bolja opcija.

⁸ Čl. 58. st. 3. OZ-a.

⁹ Čl. 58. st. 4. OZ-a.

¹⁰ Čl. 38. st. 1. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja (NN, 49/14).

Stjecanje hrvatskog državljanstva: nekad i sad

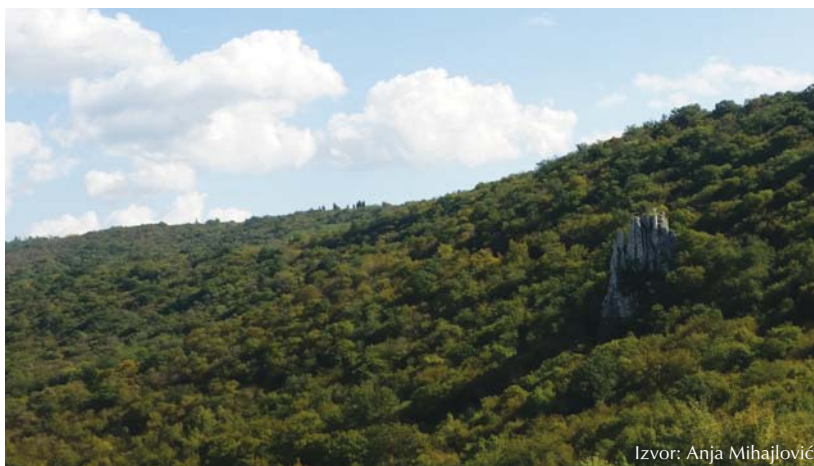
NEVEN BILIĆ

Pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u RH može steći hrvatsko državljanstvo ako poštuje hrvatski pravni poredak i običaje. Pripadnost hrvatskom narodu utvrđuje se deklariranjem u pravnom prometu i javnim ispravama, kao i aktivnim šticećenjem prava i promicanjem interesa hrvatskog naroda u inozemstvu.

Kao član Grupe za pomoć tražiteljima azila i strancima, susretao sam se s predmetima o stjecanju hrvatskog državljanstva, ali jedan je bio posebno zanimljiv. Stranka je rođena 1979. godine u Vukovaru i do 1988. godine živjela je u Borovu te se tada preselila u Bosnu i Hercegovinu. U trenutku strankina rođenja, oba su roditelja bili upisani kao državljani Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine te je time i stranka postala državljaninom BiH, a njezin otac dobio je domovnicu poslije 1995. godine. Stranku je zanimalo može li i kako dobiti hrvatsko državljanstvo. Ovaj predmet može nam dati uvid u povijesno-pravni pregled razvoja hrvatskog državljanstva i regulacije uvjeta za njegovo stjecanje, jer smo u njegovom rješavanju izučavali odredbe starog Zakona o državljanstvu Socijalističke Republike Hrvatske iz 1977. godine (dalje u tekstu: ZDSRH)¹ i praksu hrvatskih sudova.

STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA PORIJEKLOM

Isto kao i današnji Zakon o hrvatskom državljanstvu (dalje u

tekstu: ZHD)², tadašnji ZDSRH propisivao je da se državljanstvo Socijalističke Republike Hrvatske (SRH) moglo steći porijeklom, rođenjem na teritoriju SRH, prirođenjem, po međunarodnim ugovorima i primitkom državljanina druge socijalističke republike u državljanstvo SRH.³ Iz ovoga možemo vidjeti da je danas izostavljen samo posljednji način stjecanja hrvatskog državljanstva, što je i logično s obzirom na tadašnje, odnosno današnje okolnosti.

Porijeklom dijete stječe državljanstvo SRH: ako su oba roditelja u trenutku rođenja djeteta državljani SRH, te ako je jedan od

roditelja državljanin SRH, a drugi državljanin druge socijalističke republike.⁴ Dijete je također stjecalo državljanstvo SRH ako je jedan od roditelja u trenutku rođenja djeteta državljanin SRH, a drugi strani državljanin, ili osoba bez državljanstva, ili nepoznatog državljanstva, a dijete je rođeno u SRH.⁵ Da bi dijete državljanstvo SRH steklo prirođenjem također je uvjet da je jedan od roditelja u trenutku rođenja djeteta državljanin SRH.⁶ Također, ako su oba roditelja prirođenjem stekli državljanstvo SRH, državljanstvo SRH stječe i njihovo dijete mlađe od 18 godina života, odnosno ako je prirođenjem jedan od roditelja stekao državljanstvo SRH, držav-

¹ Zakon o državljanstvu Socijalističke Republike Hrvatske iz 1977. godine (NN, 32/77, dalje: ZDSRH).

² Zakon o hrvatskom državljanstvu (NN, 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, dalje: ZHD).

³ Čl. 3. st. 2. ZDSRH-a.

⁴ Čl. 4. st. 1. t. 1. i 2. ZDSRH-a.

⁵ Čl. 5. ZDSRH-a.

⁶ Čl. 6. ZDSRH-a.

Izvor: Borna Juraj Jelić

ljanstvo SRH prirođenjem stječe i njihovo dijete mlađe od 18 godina, ako taj roditelj to zahtijeva i ako dijete živi na teritoriju SRH.⁷

PRIMITAK U HRVATSKO DRŽAVLJANSTVO

Stjecanje državljanstva prirođenjem regulirao je članak 10. ZDSRH, koji je propisivao da državljanstvo SRH prirođenjem može steći stranac koji je podnio zahtjev za primitak u državljanstvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ako je u zahtjevu naveo da želi primiti državljanstvo SRH, a ispunjava uvjete propisane Zakonom o državljanstvu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Rođenjem na području SRH dijete stječe državljanstvo SRH ako su mu oba roditelja nepoznata ili su nepoznatog državljanstva ili su bez državljanstva.⁸

Primitkom u državljanstvo SRH stječe državljanstvo državljanin druge socijalističke republike, ako daje izjavu da želi steći državljanstvo SRH i ako ispunjava sljedeće uvjete: da je navršio 18 godina života i da u vrijeme davanja izjave ima prebivalište na teritoriju SRH. Dijete mlađe od 18 godina života stječe državljanstvo SRH ako su oba roditelja ste-

kla državljanstvo SRH na osnovi stava 1. ovoga člana ili ako je državljanstvo stekao jedan roditelj a drugi već ima državljanstvo SRH, odnosno ako je na osnovi stava 1. ovoga člana stekao jedan roditelj a drugi je državljanin druge socijalističke republike, ako se o tome roditelji sporazume.⁹

Iz činjeničnog stanja koje je stranka iznijela, u skladu s navedenim odredbama možemo zaključiti da stranka nije ispunjavala uvjete za stjecanje državljanstva SRH na temelju porijekla, rođenja na području SRH i prirođenjem. Također, nije moguće da je stekla državljanstvo SRH kao maloljetno dijete roditelja koji su stekli državljanstvo SRH prirođenjem budući da se institut prirođenja odnosi samo na osobe rođene u inozemstvu, a strankini roditelji

su rođeni u BiH, dakle unutar tadašnje Jugoslavije. Jedini temelj po kojemu je stranka mogla steći državljanstvo SRH jest primitak njezinih roditelja u državljanstvo SRH po navedenom članku 8. ZDSRH. Stranka u činjeničnom stanju nije navela po kojem je temelju njezin otac 1995. godine stekao hrvatsku domovnicu, ali u skladu s navedenim odredbama, primitak u državljanstvo SRH jedini je pravni temelj čije je uvjete strankin otac mogao ispunjavati. No, i u slučaju da je stranka do navršenih 18 godina života ispunjavala uvjete za stjecanje državljanstva SRH po članku 8. ZDSRH, nije ga mogla steći zbog odredbe članka 19. istog zakona, koja navodi da državljaninu SRH prestaje državljanstvo SRH ako na osnovi njegovog zahtjeva bude primljen u državljanstvo druge socijalističke republike.¹⁰

Stranka je do danas upisana kao državljanin BiH, stoga, ako i jest u nekom trenutku ispunjavala uvjete za stjecanje državljanstva SRH, prekinut je kontinuitet hrvatskog državljanstva koji podrazumijeva početno naveden čl. 30. st. 1. ZHD-a. Takvo stajalište zauzeo je i Upravni sud u Rijeci, u predmetu br. 2 UsI-1772/13-9 u kojem je odbio zahtjev za naknadni upis u knjigu hrvatskih državljanina jer "tužiteljvim naknadnim upisom

⁹ Čl. 8. st. 2. ZDSRH-a.

¹⁰ Čl. 19. ZDSRH-a.

Izvor: Borna Juraj Jelić

⁷ Čl. 11. ZDSRH-a.

⁸ Čl. 7. ZDSRH-a.

Izvor: Borna Juraj Jelić

u knjigu državljanina Socijalističke Republike Srbije prestao kontinuitet hrvatskog državljanstva, u smislu norme članka 30. stavka 1. Zakona o hrvatskom državljanstvu". Dakle, stranka ne ispunjava uvjete za stjecanje hrvatskog državljanstva prema čl. 30. st. 1. ZHD, već ga može steći samo ako zadovolji uvjete za prirođenje. Prirođenjem može steći hrvatsko državljanstvo stranac koji je podnio zahtjev za primanje u hrvatsko državljanstvo ako udovoljava ovim pretpostavkama:

1. da je navršio 18 godina života te da mu nije oduzeta poslovna sposobnost;
2. da ima otpust iz stranog državljanstva ili podnese dokaz da će dobiti otpust ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo;
3. da živi u RH s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku;
4. da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje,
5. da se iz njegova ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u RH.¹¹

Pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u RH, može

¹¹ Čl. 8. st. 1. t. 1.-5. ZHD-a.

steći hrvatsko državljanstvo ako udovoljava pretpostavkama čl. 8. st. 1. točke 5. ZHD, dakle ako se iz njegova ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u RH. Pripadnost hrvatskom narodu utvrđuje se ranijim deklariranjem te pripadnosti u pravnom prometu, navođenjem te pripadnosti u pojedinim javnim ispravama, zaštitom prava i promicanjem interesa hrvatskog naroda i aktivnim sudjelovanjem u hrvatskim kulturnim, znanstvenim i sportskim udrugama u inozemstvu.¹² Dakle, stranka može steći hrvatsko državljanstvo ako udovolji uvjetima za stjecanje prirođenjem, koji su znatno olakšani ako ga Ministarstvo unutarnjih poslova RH, koje obavlja poslove u vezi sa stjecanjem hrvatskog

¹² Čl. 16. st. 1. i 2. ZHD-a.

državljanstva prirođenjem, utvrdi kao pripadnika hrvatskog naroda.¹³ Zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem podnosi se osobno u policijskoj upravi odnosno policijskoj postaji, kao i putem diplomatske misije ili konzularnog ureda RH u inozemstvu.¹⁴ Obrazac zahtjeva zajedno s upitnikom koji se treba ispuniti nalazi se na internetskim stranicama Ministarstva unutarnjih poslova. Uz zahtjev se prilaže: životopis; izvadak iz matice rođenih; za osobe u braku izvadak iz matice vjenčanih; uvjerenje o državljanstvu; važeća isprava o identitetu u ovjerenoj preslici s vidljivom fotografijom; uvjerenje ili domovnicu jednog ili oba roditelja o činjenici upisa u knjigu državljanstva te, ako postoji mogućnost, izvatke iz državnih matica (rođenih, vjenčanih, umrlih) za roditelje. O podnesenom zahtjevu odlučit će Ministarstvo unutarnjih poslova RH. Procedura utvrđivanja hrvatskog državljanstva s detaljnim navođenjem potrebne dokumentacije, opisana je na internetskim stranicama Ministarstva. Dakle, stranka može u hrvatskom konzulatu ili diplomatskom predstavništvu u BiH osobno zatražiti hrvatsko državljanstvo, kao i u bilo kojoj policijskoj postaji u RH uz podnošenje navedenih priloga.

¹³ Čl. 25. ZHD-a.

¹⁴ Čl. 24. st. 3. i 4. ZHD-a.

Izvor: Svebor Mihael Jelić

Uvjetna osuda

DOMAGOJ DANANIĆ

Uvjetna osuda je oblik kazne, što znači da nije riječ o pomilovanju, već o reakciji blažeg intenziteta. Ona mora biti prilagođena osobinama počinitelja, koje se promatraju kroz težinu počinjenog kaznenog djela.

Uvjetna je osuda institut kaznenog prava kojim je određeno da se kazna, na koju je počinitelj osuđen, neće izvršiti ako počinitelj, u vremenu provjeravanja, ne počini novo kazneno djelo, i ispuni obveze koje su mu eventualno određene.¹ Važno je istaknuti kako je uvjetna osuda kaznenopravna sankcija. Ona je, dakle, oblik kazne², što znači da nije riječ ni o kakvom pomilovanju, već o reakciji blažeg intenziteta. Takvoj je osudi prvenstveni cilj utjecati na samog počinitelja i njegovo osobno ponašanje. To znači kako se uvjetnom osudom želi postići da baš taj pojedinac ne počini novo kazneno djelo.

Pravnoj klinici obratila se stranka koja je bila uhvaćena u krađi u jednom trgovačkom lancu. Stranka je priznala krađu, u vrijednosti od 1500,00 kuna. Državno odvjetništvo podignulo je optužnicu protiv stranke, predloživši, nakon uzimanja u obzir svih utvrđenih okolnosti, izricanje uvjetne osude. Nadležni sud donio je presudu o kaznenom nalogu, kojom se stranci izriče uvjetna osuda. Stranka je podnijela prigovor protiv kaznenog naloga, te ju je zanimalo može li izbjeći uvjetnu kaznu koja joj je izrečena.

¹ Čl. 56. st. 1. Kaznenog zakona (NN, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, dalje: KZ).

² Novoselec, Petar; Bojanić, Igor. Općio kaznenog prava., 4. izmijenjeno izdanje, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013., str. 412.

OSLOBOĐENJE OD KAZNE

Kod kaznenog djela krađe, Kazneni zakon (dalje: KZ) predviđa mogućnost oslobođenja od kazne samo ako počinitelj vrati ukradenu stvar oštećenima prije nego je saznao da je otkriven. Stranka je prilikom obraćanja Pravnoj klinici navela kako je samo priznala krađu, no ne i da je ukradene stvari vratila prije nego je saznala da je otkrivena. Zato se navedena norma ne može primijeniti na strankin slučaj.

U slučaju da je vrijednost stvari mala, a taj je iznos zakonom određen do 1000,00 kuna, počinitelj se kažnjava kaznom zatvora do jedne godine. S obzirom na to da se stranci na teret stavlja produljeno kazneno djelo krađe³, a vrijednost ukradenih proizvoda je 1527,71 kuna, strankin slučaj ne potpada ni pod tu odredbu.

³ Čl. 52. KZ-a.

Na strankin slučaj primjenjuje se odredba KZ-a prema kojoj će se, onaj tko tuđu protupravnu stvar oduzme drugome, s ciljem da je protupravno prisvoji, kazniti kaznom zatvora do tri godine.⁴ Izrečne li sud, sukladno tom okviru, kaznu zatvora do jedne godine, moguće je izricanje uvjetne osude, ako se, na temelju svih dokaza, utvrdi da su za nju ispunjeni uvjeti. Tako je i bilo u strankinom slučaju.

UVJETI UVJETNE OSUDE

Dopustivost izricanja uvjetne osude veže se uz izrečenu kaznu, te se ona nikada ne izriče za teška kaznena djela. Uvjetna osuda mora biti prilagođena osobinama konkretnog počinitelja, a one se promatraju kroz težinu počinjenog kaznenog djela, što se očituje i u izrečenoj kazni.⁵ Tako je izri-

⁴ Čl. 228. st. 1. KZ-a.

⁵ Novoselec, Petar; Bojanić, Igor. Općio kaznenog prava., 4. izmijenjeno izdanje, *op. cit.*, str. 415.

Izvor: Marina Krizek

canje uvjetne osude moguće ako je izrečena kazna zatvora do jedne godine, ili novčana kazna. Pritom, dakle, nije važan propisani kazneni okvir (primjerice: kaznit će se kaznom zatvora od 6 mjeseci do 5 godina), već konkretno izrečena kazna, koja mora biti najviše jedna godina zatvora. Zato za teška kaznena djela, poput ubojstva, za koje je propisan kazneni okvir „kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina“, neće biti moguće izreći uvjetnu osudu. Suprotno navedenome, za kaznena djela poput teške tjelesne ozljede, za koje je propisano da će se kazniti kaznom zatvora od 6 mjeseci do 5 godina, sud bi mogao izreći kaznu zatvora od 10 mjeseci, i uz nju izreći uvjetnu osudu. Ako bi, pak, za isto kazneno djelo sud izrekao kaznu zatvora od 3 godine, ne bi bilo moguće primijeniti institut uvjetne osude.

No, visina izrečene kazne nije jedini uvjet koji određuje dopustivost uvjetne osude. KZ propisuje da će sud izreći uvjetnu osudu kad ocijeni da počinitelj, i bez izvršenja kazne, neće ubuduće činiti kaznena djela.⁶ Sud procjenjuje buduće ponašanje počinitelja, a svoju procjenu temelji na okol-

⁶ Čl. 56. st. 1. KZ-a.

nostima koje također navodi KZ. To su: ličnost počinitelja, počiniteljev prijašnji život (osobito je li ranije osuđivan), obiteljske prilike počinitelja, okolnosti počinjenja kaznenog djela, te ponašanje nakon počinjenja kaznenog djela (osobito odnos prema žrtvi i popravljanje štete).⁷

Počinitelj kaznenog djela presudom se oglašava krivim te mu se izriče kazna. Ona može biti kazna zatvora ili novčana kazna. No, bit uvjetne osude je da se ta kazna neće izvršiti odmah po pravomoćnosti presude, već se uz nju određuje i period u kojem počinitelj ne smije počinuti novo kazneno djelo. Taj se period naziva vrijeme provjeravanja, i ako, kroz njega, počinitelj pokaže uzorno vladanje, te se suzdrži se od činjavanja novih kaznenih djela, izrečena kazna neće se izvršiti.

VRIJEME PROVJERAVANJA

Vrijeme provjeravanja je ono vrijeme unutar kojeg je na snazi prijetnja kaznom koja je izrečena uvjetnom osudom.⁸ Taj period, u svakodnevnom govoru poznat i kao „rok kušnje“, ne može biti kraći od jedne, niti dulji od pet godina, a odmjerava se samo na pune godine, te počinje teći od dana pravomoćnosti presude.⁹ Ako, unutar tog perioda, počinitelj počini novo kazneno djelo, ili ne ispuni posebnu obvezu koja mu je presudom određena, dolazi do izvršenja prvotno izrečene kazne zatvora, odnosno novčane kazne.

Koliko će trajati vrijeme provjeravanja ne ovisi o izrečenoj kazni, već sud procjenjuje koliko je dugo potrebno utjecati pritiskom prijetnje kazne na konkretnog po-

⁷ Čl. 56. st. 2. KZ-a.

⁸ Novoselec, Petar; Bojanić, Igor. Općidio kaznenog prava., 4. izmijenjeno izdanje, *op. cit.*, str. 417.

⁹ Čl. 56. st. 3. KZ-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

jedinca kako bi ga se i ubuduće odvratilo od činjenja kaznenih djela. Ocijeni li sud da je za odvratanje počinitelja od budućeg činjenja kaznenih djela potrebno dulje vrijeme, odredit će dulji rok provjeravanja, iako je možda izrekao blažu kaznu.¹⁰ Tako su moguće sve kombinacije, dok god izrečena kazna nije veća od kazne zatvora od jedne godine, a vrijeme provjeravanja traje između jedne i pet godina. Važno je uočiti da stupanj počiniteljeve krivnje utječe na visinu izrečene kazne, dok duljina vremena provjeravanja ovisi o prognozi budućeg počiniteljevog ponašanja.¹¹

Uz izrečenu se kaznu počinitelju, pored obveze nečinjenja kaznenih djela, može nametnuti i kakva dopunska obveza, ili nadzor. Počinjenje novog kaznenog djela, ili neispunjenje posebne obveze, vodi opozivu uvjetne osude i izvršenju prvotno izrečene kazne. Tako bismo mogli uvjetnu osudu predstaviti kroz rečenicu „ili ćeš se u nadolazećem određenom periodu uzorno vladati i napraviti što ti kažem, ili ćeš zbog toga što

¹⁰ Novoselec, Petar; Bojanić, Igor. Općidio kaznenog prava., 4. izmijenjeno izdanje, *op. cit.*, str. 418.

¹¹ *Ibid.*

si učinio, a potom propustio popraviti se i biti poslušan, biti kažnjen točno određenom kaznom.“

POSEBNE OBVEZE

Glavna je obveza počinitelja, za vrijeme trajanja uvjetne osude, ne počinuti novo kazneno djelo. Uz tu ključnu obvezu, sud po vlastitom izboru može odrediti jednu ili više posebnih obveza.¹² Te su obveze poput ploča na počiniteljevom putu u uzorno vladanje. KZ nudi detaljan popis obveza koje sud može odrediti, a to su:

- nalog počinitelju da popravi štetu počinjenu kaznenim djelom, ili uplati određenu svotu novaca u humanitarne ili slične svrhe, ako je to primjereno
- nastavak obrazovanja ili osposobljavanje za zanimanje, te zaposlenje koje odgovara počiniteljevoj stručnoj spremi, obrazovanju i mogućnostima
- nadzirano raspolaganje prihodima, u skladu s potrebama osoba koje počinitelj uzdržava
- ispunjavanje obveze uzdržavanja
- liječenje nužno za otklanjanje zdravstvenih smetnji koje mogu potaknuti počinjenje novog kaznenog djela, odnosno liječenje od ovisnosti
- sudjelovanje u postupku psihosocijalnog tretmana
- zabrana posjećivanja mjesta, objekata, ili događaja
- zabrana približavanja žrtvi ili drugim osobama
- zabrana druženja s određenom osobom ili grupom osoba
- zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve ili druge osobe
- zabrana napuštanja doma u određenim razdobljima
- zabrana nošenja ili posjedovanja oružja

Izvor: Tomislav Kopjar

- redovito javljanje nadležnom tijelu.¹³

Taj popis je dug, ali nije konačan, jer KZ, odredbom prema kojoj sud može odrediti i druge primjerene obveze, ostavlja listu otvorenom za nadopunjavanje, u svakom pojedinačnom slučaju. Iako neke posebne obveze imaju posebna ograničenja, opće je pravilo da one ne mogu trajati dulje od samog vremena provjeravanja. To u praksi znači da, uz vjeru u uspješno postignutu buduću prevenciju počinjenja kaznenih djela konkretnog počinitelja, po završetku prijetnje kaznom, i očekivanom nastupu resocijalizacije počinitelja, više nema potrebe za dodatnim mjerama.

ZAŠTITNI NADZOR

Sud može, uz izrečenu kaznu, počinitelju odrediti i zaštitni nadzor. To će biti ako ocijeni da je počinitelju potrebna pomoć sa suzdržanjem od budućeg činjenja kaznenih djela, te s uključivanjem u društvo. Nadzor vrši nadležno tijelo za probaciju. Zaštitni se nadzor temelji na pojedinačnom programu postupanja. To podrazumijeva individualni, osobni pri-

stup svakom počinitelju, sukladno njegovim osobinama i potrebama. Zaštitni nadzor će sud u pravilu izreći ako je izrečena kazna zatvora veća od šest mjeseci, a ujedno se radi o počinitelju mlađem od 25 godina. Po izricanju, nadzor se može naknadno produljivati ili skraćivati, u skladu s idejom da traje koliko je potrebno, no, ipak, u najduljem trajanju od određenog vremena provjeravanja, kao što je slučaj i s posebnim obvezama. Za vrijeme nadzora počinitelju se nameću obveze javljanja probacijskom službeniku, primanja posjete probacijskog službenika, traženja suglasnosti za put u inozemstvo, te obavještanja probacijskog službenika o promjeni zaposlenja i adrese.¹⁴

DJELOMIČNA UVJETNA OSUDA

Uvjetna osuda podrazumijeva odgađanje izvršenja izrečene kazne u cijelosti. Ipak, moguća je i situacija gdje se uvjetna osuda kombinira s kaznom koja će se izvršiti. U tom slučaju, riječ je o djelomičnoj uvjetnoj osudi, te se uvjetno odgađa izvršenje samo jednog dijela izrečene kazne. Pri-

¹² Čl. 56. st. 4. KZ-a.

¹³ Čl. 62. KZ-a.

¹⁴ Čl. 64. KZ-a.

tom je važno da se takva osuda primjenjuje samo ako je počinitelju izrečena kazna zatvora veća od jedne, a manja od tri godine, ili pak novčana kazna. Tako, primjerice, počinitelj može biti osuđen na dvije godine zatvora, od kojih se jedna godina izriče uvjetno, uz vrijeme provjeravanja od dvije godine. U tom će slučaju počinitelj biti upućen na izdržavanje kazne zatvora u trajanju od jedne godine, nakon čega će biti pušten na slobodu, kada počinje teći vrijeme provjeravanja od dvije godine, s učincima kao da je riječ o običnoj uvjetnoj osudi. Pritom je važno istaknuti da neuvjetovani dio (onaj koji će se odmah izvršiti) kod novčane kazne ne može iznositi manje od petine, niti više od polovine izrečene kazne, a kod kazne zatvora mora iznositi najmanje šest mjeseci, a najviše jednu polovinu izrečene kazne. Zaključno, takva se djelomična uvjetna osuda, što neposredno određuje i KZ, izriče ako postoji visok stupanj vjerojatnosti da, i bez izvršenja cijele kazne, počinitelj neće ubuduće činiti kaznena djela.¹⁵

OPOZIV UVJETNE OSUDE

Kako je već istaknuto, glavna je obveza počinitelja kojem je izrečena uvjetna osuda da u vrijeme probacije ne počini novo kazneno djelo, pritom ispunjavajući posebne obveze koje su mu nametnute, ili se podvrgavajući izrečenom zaštitnom nadzoru. U suprotnom, sud može opozvati uvjetnu osudu. Postoje situacije kada sud mora, te kada sud može, ali ne mora to učiniti. Tako će sud opozvati uvjetnu osudu ako počinitelju, za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja, izrekne kaznu zatvora u trajanju duljem od jedne godine. Također, opozvat će uvjetnu osudu ako počinitelj bez opravdanog razloga,

Izvor: Tomislav Kopjar

u roku određenom presudom, ne vrati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom. Poseban je slučaj u kojem će sud opozvati uvjetnu osudu kada, nakon njezina izricanja, izrekne osuđeniku kaznu za kazneno djelo počinjeno prije izricanja uvjetne osude. Ako sud, pritom, ocijeni da ne bi bile ispunjene pretpostavke za izricanje uvjetne osude da se za to djelo znalo ranije, opozvat će uvjetnu osudu.¹⁶ S druge strane, sud može, ali ne mora, opozvati uvjetnu osudu, ako počinitelju, za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja, pravomoćnom presudom izrekne kaznu zatvora u trajanju do jedne godine, ili novčanu kaznu.¹⁷

U slučaju opoziva, sud će izreći jedinstvenu kaznu za sva kaznena djela, pri čemu će već izrečenu odloženu kaznu uzeti kao utvrđenu. Ako pak ne opozove uvjetnu osudu, sud ima dvije mogućnosti:

- izricanje kazne za novo kazneno djelo i određenje njezina izvršenja bez mijenjanja ranije uvjetne osude
- izricanje uvjetne osude i za novo kazneno djelo, nakon čega će, uzimajući dvije izrečene uvjetne kazne kao utvr-

đene, izreći jedinstvenu uvjetnu osudu.¹⁸

Uvjetna se osuda, u slučaju počinjenja novog kaznenog djela, nevratanja imovinske koristi, ili osude za djelo počinjeno ranije, ne može opozvati po proteku dvije godine od isteka vremena provjeravanja, dok se u slučaju neispunjavanja posebnih obveza, ili izbjegavanja zaštitnog nadzora, ne može opozvati po proteku jedne godine od isteka roka određenog za izvršenje.¹⁹

Iz izloženog se vidi kako institutom uvjetne osude dominira ideja specijalne (pojedinačne) prevencije, usmjerene na rehabilitaciju konkretnog pojedinca. No, upravo činjenica da je i takva osuda kazna, odnosno sankcija, čini uvjetnu osudu pogodnom i za generalnu prevenciju. Ona treba odvratiti i sve ostale od činjenja takvih kaznenih djela, jasno dajući do znanja da sustav adekvatno, i primjerenim intenzitetom, reagira na svaku povredu prava. Valja zaključiti kako o izricanju uvjetne osude u konačnici odlučuje sud. Pritom, stranka iz našeg predmeta, uvjetnu osudu može izbjeći ako je sud oslobodi krivnje, ili joj, u skladu s odredbom KZ-a²⁰, kao glavnu kaznu odredi novčanu kaznu.

¹⁸ Čl. 58. st. 4. KZ-a.

¹⁹ Čl. 58. st. 7. i 8. KZ-a.

²⁰ Čl. 40. st. 4. KZ-a.

¹⁶ Čl. 58. st. 6. KZ-a.

¹⁷ Čl. 58. st. 2. KZ-a.

¹⁵ Čl. 57. st. 1. KZ-a.

Pristup besplatnoj pravnoj pomoći u Republici Hrvatskoj

HANA JANIŠKA

Pružanje besplatne pravne pomoći u Hrvatskoj uređeno je Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći¹, koji je donesen 2013. godine. Tim zakonom u pravni poredak Republike Hrvatske prenesena je Direktiva Vijeća 2003/8/EZ, od 27. siječnja 2003. godine², o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima.³ Ako su ispunjeni propisani zakonski uvjeti, hrvatskim građanima, i drugim osobama u skladu s odredbama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, osigurava se ostvarenje pravne zaštite te pristup sudu i drugim javnopravnim tijelima pod jednakim uvjetima,⁴ tako da se troškovi pravne pomoći u potpunosti ili djelomično podmiruju iz Državnog proračuna.

Korisnici pravne pomoći mogu biti hrvatski državljani, dijete koje nema hrvatsko državljanstvo i zatečeno je u Republici Hrvatskoj bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega prema zakonu, stranci na privremenom boravku pod uvjetom da isto vrijedi i za hrvatske državljane u dotičnoj stranoj zemlji (uvjet uzajamnosti), stranci na stalnom

Izvor: Anja Mihajlović

boravku, stranci pod privremenom zaštitom, stranci koji nezakonito borave na teritoriju RH, stranci na kratkotrajnom boravku u postupcima donošenja rješenja o protjerivanju ili rješenja o povratku, tražitelji azila, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom, te članovi njihovih obitelji koji zakonito borave u Republici Hrvatskoj, u postupcima u kojima im pravna pomoć nije osigurana posebnim zakonom.⁵

Pravna pomoć dijeli se na primarnu i sekundarnu. Pružatelji primarne pravne pomoći su uredi, ovlaštene udruge i pravne klinike⁶, dok sekundarnu pravnu pomoć pružaju odvjetnici.⁷ Primarna pravna pomoć obuhvaća

davanje općih pravnih informacija, pružanje pravnih savjeta, sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama (u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela), zatim zastupanje u postupcima pred javnopravnim tijelima, te pružanje pravne pomoći u izvan-sudskom mirnom rješenju spora.⁸ Podnositelju zahtjeva može se pružiti primarna pravna pomoć u svakoj pravnoj stvari, ako sam ne raspolaže dovoljnim znanjem i sposobnošću da ostvari svoje pravo, ako mu pravna pomoć nije osigurana na temelju posebnih propisa, ako podneseni zahtjev nije očito neosnovan, te ako su materijalne prilike podnositelja zahtjeva takve da bi plaćanje stručne pravne pomoći moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva.⁹ Kako bi korisnik pokrenuo postupak za ostvarivanje primarne pravne pomoći, treba se obratiti izravno pružateljima pravne pomoći.¹⁰ Registar pružatelja primarne pravne pomoći vodi Ministarstvo pravosuđa¹¹ te se na njegovim internetskim stranicama može pronaći lista ovlaštenih udruga i pravnih klinika, za pružanje besplatne primarne pravne pomoći.¹²

¹ Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (NN, 143/2013, dalje: ZBPP).

² Direktiva Vijeća 2003/8/EZ, od 27. siječnja 2003. o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima (SL L 26, 31. 1. 2003.).

³ Čl. 2. ZBPP-a.

⁴ Čl. 3. ZBPP-a.

⁵ Čl. 5. ZBPP-a.

⁶ Čl. 6. st. 1. ZBPP-a.

⁷ Čl. 6. st. 3. ZBPP-a.

⁸ Čl. 9. ZBPP-a.

⁹ Čl. 10. ZBPP-a.

¹⁰ Čl. 11. st. 1. ZBPP-a.

¹¹ Čl. 34. st. 1. ZBPP-a.

¹² Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske. Ovlaštene udruge i pravne klinike za pružanje primarne prav-

Izvor: Marina Križek

Sekundarna pravna pomoć, koju pružaju odvjetnici, obuhvaća pružanje pravnih savjeta, sastavljanje podnesaka u postupku zaštite prava radnika pred poslodavcem, sastavljanje podnesaka i zastupanje u sudskim postupcima, te pružanje pravne pomoći u mirnom rješenju spora.¹³ Sekundarna pravna pomoć obuhvaća i oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka, kao i oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi.¹⁴ Za pružanje sekundarne pravne pomoći moraju biti ispunjene određene pretpostavke. Pretpostavke su sljedeće:

- podnositelj zahtjeva nema sposobnosti sam se zastupati
- njegove materijalne prilike su takve da bi plaćanje potrebne stručne pravne pomoći moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva
- ne smije se raditi o obijesnom parničanju
- podnositelju zahtjeva pravna pomoć nije već osigurana na temelju posebnih propisa

ne pomoći, <https://pravosudje.gov.hr/istaknute-teme/besplatna-pravna-pomoc/ovlastene-udruge-i-pravne-klinike-za-pruzanje-primarne-pravne-pomoci/6190> (15. 12. 2017.).

¹³ Čl. 12. st. 1. ZBPP-a.

¹⁴ Čl. 12. st. 2. ZBPP-a.

- u posljednjih šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva zahtjev podnositelja nije odbijen zbog namjernog davanja netočnih podataka.¹⁵

Nadalje, sekundarna pravna pomoć može se odobriti ako se radi o složenijim postupcima, odnosno radi se postupcima u svezi sa stvarnim pravima (osim zemljišnoknjižnih postupaka), postupcima iz radnih odnosa, postupcima iz obiteljskih odnosa (osim u postupcima sporazumnog razvoda braka u kojima bračni drugovi nemaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti), zatim u ovršnim postupcima i postupcima osiguranja kada je riječ o prisilnom ostvarenju ili osiguranju tražbine te u postupcima mirnog rješenja spora. Iznimno, sekundarna pravna pomoć može se pružiti i u svim ostalim upravnim i građanskim sudskim postupcima kada takva potreba proizlazi iz konkretnih životnih okolnosti podnositelja zahtjeva i članova kućanstva. Oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka i sudskih pristojbi može se odobriti, ako su materijalne prilike podnositelja zahtjeva takve da bi plaćanje predujma troškova postupka i sudskih pristojbi moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva. Pri donošenju odluke osobito će se voditi računa o visini sudskih pristojbi i troškova sudskog postupka u kojem se traži oslobođenje.¹⁶ Prilikom odobravanja besplatne pravne pomoći uzima se u obzir materijalno stanje osobe koja podnosi zahtjev za odobrenjem besplatne pravne pomoći, te će se sekundarna pravna pomoć odobriti ako ukupni prihodi podnositelja i članova kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućan-

¹⁵ Čl. 13. st. 1. ZBPP-a.

¹⁶ Čl. 13. st. 2. - 4. ZBPP-a.

Izvor: Tomislav Kojar

stva iznos proračunske osnovice, odnosno ako ukupna vrijednost imovine u vlasništvu podnositelja zahtjeva i članova kućanstva ne prelazi iznos od 60 proračunskih osnovica.¹⁷ Proračunska osnovica za 2017. godinu određena je Zakonom o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. godinu, te iznosi 3.326,00 kuna.¹⁸

Pravna pomoć odobrit će se iako nisu ispunjene navedene pretpostavke ako:

- podnositelj zahtjeva iz objektivnih razloga ne može raspolagati ukupnim prihodima i imovinom
- ako dio ukupnih prihoda i imovine kojim podnositelj zahtjeva može raspolagati ne prelazi prethodno navedene iznose.¹⁹

Objektivnim razlozima smatrat će se osobito:

- postojanje izvanrednih troškova liječenja podnositelja zahtjeva, ili članova kućanstva koji nisu obuhvaćeni zdravstvenim osiguranjem
- troškovi ortopedskih pomagala, rehabilitacije i drugih

¹⁷ Čl. 14. st. 1. ZBPP-a.

¹⁸ Čl. 22. st. 2. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. godinu (NN, 119/16).

¹⁹ Čl. 14. st. 2. ZBPP-a.

Izvor: Tomislav Kopyar

usluga koje osobama s invaliditetom nisu osigurani zdravstvenim osiguranjem

- troškovi obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju
- ostali troškovi nastali kao posljedica više sile (požar, potres, poplava i slično)
- vlasništvo imovine koja se ne može unovčiti ili je njezino unovčenje teško provedivo.²⁰

Pri odobravanju pravne pomoći, imovno stanje podnositelja zahtjeva utvrđuje se za dvanaest mjeseci prije početka mjeseca u kojem se zahtjev podnosi.²¹

Postupak za odobravanje sekundarne pravne pomoći pokreće se podnošenjem zahtjeva nadležnom uredu. Zahtjev se podnosi na propisanom obrascu, čiji je sastavni dio suglasnost podnositelja zahtjeva i članova kućanstva

²⁰ Čl. 14. st. 3. ZBPP-a.

²¹ Čl. 14. st. 4. ZBPP-a.

o dopuštenju uvida u sve podatke o ukupnim prihodima i imovini, u kojem će podnositelj zahtjeva potvrditi da su podaci koje je dao točni i potpuni.²² Nadležni ured je ured na području čije teritorijalne

²² Čl. 16. st. 1. i 2. ZBPP-a.

nadležnosti podnositelj zahtjeva ima prebivalište ili boravište.²³

Za osobe s prebivalištem na području Zagreba, zahtjev se podnosi Područnom uredu gradske uprave Peščenica, na adresi Zapoljska 1, Zagreb. Ured je dužan odlučiti o zahtjevu u roku 15 dana od dana podnošenja urednog zahtjeva.²⁴ Na zahtjev i rješenje ne plaćaju se upravne pristojbe.²⁵ Ako bi podnositelj zahtjeva, zbog isteka roka, izgubio pravo na poduzimanje radnje za koju je podnio zahtjev, ured je dužan odlučiti o zahtjevu i u kraćem roku, koji podnositelju zahtjeva omogućava pravodobno poduzimanje radnje za koju je podnio zahtjev.²⁶

²³ Čl. 16. st. 4. ZBPP-a.

²⁴ Čl. 17. st. 1. i 2. ZBPP-a.

²⁵ Čl. 16. st. 5. ZBPP-a.

²⁶ Čl. 17. st. 3. ZBPP-a.

Izvor: Tomislav Kopyar

Statistika rada Pravne klinike u akademskoj godini 2016./2017.

TENA ČUPIĆ

Broj predmeta koji su pristigli u Pravnu kliniku u akademskoj godini 2016./2017. smanjio se u odnosu na prethodnu godinu. U zimskom semestru studenti su primili 1025 predmeta, dok su za vrijeme ljetnog semestra primili 1058 predmeta, što je, u odnosu na isto razdoblje lani, neznatno manji broj.

Studenti kliničari su tijekom akademske godine 2016./2017. pružili pravnu pomoć građanima u 2083 slučaja, u kojima su izradili pisana pravna mišljenja, ili dali opće pravne informacije.

Sveukupni rad Pravne klinike može se vidjeti iz sljedeće tablice i grafa:

U akademskoj godini 2016./2017., u radu Pravne klinike sudjelovalo je 115 studenata u zimskom, te 116 u ljetnom semestru.

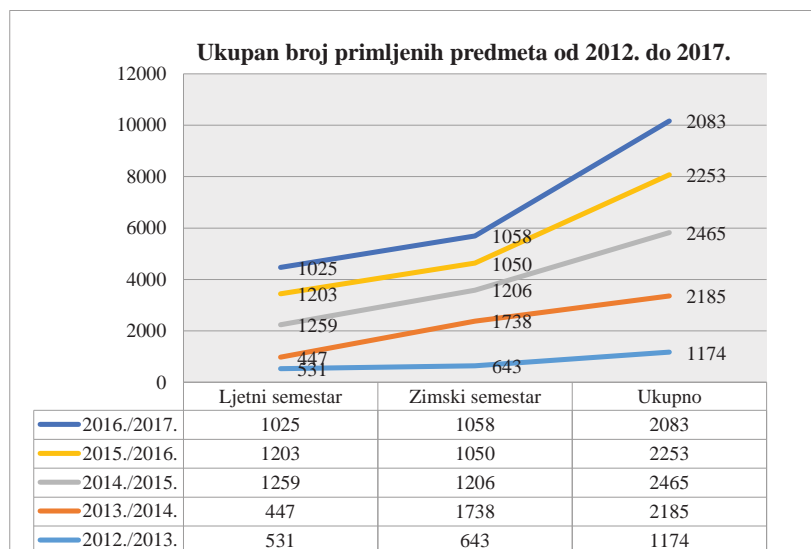
Svi predmeti evidentiraju se prema vrsti postupka kojem pripadaju (građanski, upravni ili kazneni). U akademskoj godini 2016./2017. najviše je bilo građanskih predmeta (1545), potom upravnih (433) te kaznenih predmeta (132). Među građanskim predmetima daleko prednjače ovršni predmeti, a slijede ih radni.

Tablica 1: Ukupan broj primljenih predmeta kroz posljednjih pet akademskih godina

Predmeti Pravne klinike od 2012. do 2017.	Ukupan broj primljenih predmeta				
	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.
Zimski semestar	531	447	1391	1203	1025
Ljetni semestar	643	1738	1098	1050	1058
Ukupno	1174	2185	2489	2253	2083

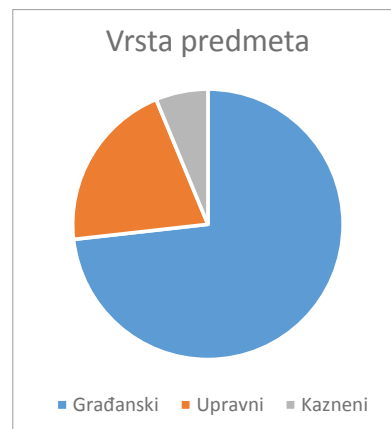
Izvor: Tena Čupić

Graf 1: Ukupan broj primljenih predmeta od 2012. do 2017. godine

Izvor: Tena Čupić

Graf 2: Predmeti primljeni u akademskoj godini 2016./2017., prema vrsti predmeta

Izvor: Tena Čupić

Kad se ti podaci stave u međuo odnos s podacima iz prethodnih akademskih godina, može se primijetiti da je Pravna klinika, polako ali sigurno, prešla brojku od 10 000 primljenih predmeta.

Tablica 2: Ukupan broj primljenih predmeta od početka rada Pravne klinike

Vrsta predmeta	2010./11.	2011./12.	2012./13.	2013./14.	2014./15.	2015./16.	2016./17.	Ukupno
Građanski	58	393	714	1694	1850	1578	1545	7832
Upravni	27	95	166	420	494	420	433	2055
Kazneni	24	34	25	135	130	132	106	578
Medicinski*	28	28	/	/	/	/	/	42
Ukupno primljenih predmeta:								10507

[* Sistematika predmeta u kojoj su se medicinski predmeti zasebno vodili za periode 2010./2011. te za zimski semestar 2011., napuštena je u ljetnom semestru 2011. godine, kada su inkorporirani u upravne predmete]

Izvor: Tena Čupić

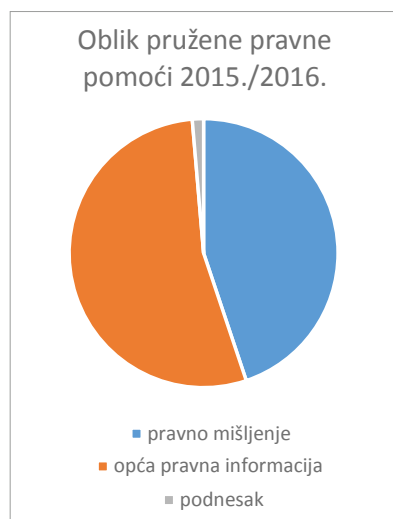
Što se tiče oblika pružene pravne pomoći, u akademskoj godini 2016./2017. pravna je pomoć također u najvećem broju slučajeva pružena u obliku opće pravne informacije, no primjećuje se porast broja pravnih mišljenja, te skoro izjednačavanje s brojem općih pravnih informacija.

Graf 3: Predmeti primljeni u akademskoj godini 2016./2017., prema obliku pružene pravne pomoći

Izvor: Tena Čupić

Graf 4: Predmeti primljeni u akademskoj godini 2015./2016., prema obliku pružene pravne pomoći

Izvor: Tena Čupić

Iako je u akademskoj godini 2016./2017. došlo do blagog pada primljenih predmeta, prelazak brojke od 10 000 primljenih predmeta u dosadašnjem radu pokazatelj je kako je Pravna klinika u društvu prepoznata kao pružatelj besplatne pravne pomoći te je svojevrsan poticaj za nastavak dosadašnjeg rada.

Prikaz vanjskih klinika i suradnji Pravne klinike u Zagrebu

IVANA GRGIĆ

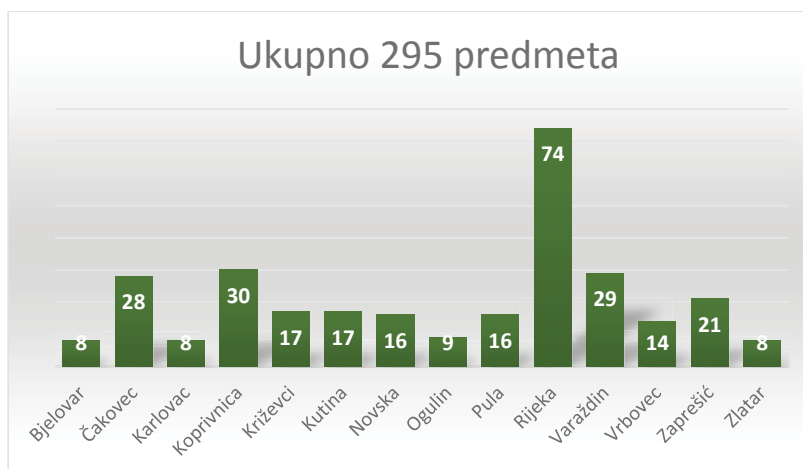
U prošlom broju biltena *Pro bono* detaljno je analizirana provedba projekata vanjskih klinika u ljetnom semestru akademske godine 2015./2016. U ovom broju analizirana je akademska godina 2016./2017.

PREGLED DOSADAŠNJIH SURADNJI

U akademskoj godini 2016./2017. održano je ukupno sedam krugova vanjskih klinika. U zimskom semestru su održana prva četiri kruga, dok su u ljetnom semestru održana zadnja tri kruga. Za razliku od akademske godine 2015./2016., iz praktičnih je razloga smanjen broj krugova. Ukinuti krug održavao se u istom mjesecu kao i sedmi krug, a nije zabilježeno povećanje primljenih predmeta, čemu smo težili. Cilj nam je povećati broj primljenih predmeta u ustanovljenim gradovima, kako bi provedbu Projekta vanjskih klinika učinili još boljom i uspješnijom. Slijedom toga, usmjereni smo na poboljšanje i unaprjeđenje pružanja besplatne pravne pomoći u 14 gradova, s kojima ostvarujemo suradnju u više od godinu dana. Tako, postojeće suradnje nastojimo podići na novu razinu, a istovremeno smo otvoreni za sklapanje novih suradnji.

Suradnja koja se značajno ističe, uzimajući u obzir odaziv građana i broj primljenih predmeta, je suradnja s Udrugom SOS Rijeka – centar za nasilje i ljudska prava u Rijeci. Dežurstva su redovito održavana u svih sedam krugova, a broj primljenih pred-

Graf 1: Prikaz ukupno primljenih predmeta u akademskoj godini 2016./2017.

Izvor: Ivana Grgić

meta po krugu redovito je veći u odnosu na broj primljenih predmeta u drugim gradovima. Ukupan broj primljenih predmeta je

74, čime dežurstvo u Rijeci ostaje najposjećenije, a navedena suradnja pokazuje se kao najuspješnija dosad.

Tablica 1: Prikaz primljenih predmeta na vanjskim klinikama u zimskom semestru akademske godine 2016./2017.

ZIMSKI SEMESTAR 2016./2017.	I. krug 17.10.- 21.10. 2016.	II. Krug 21.11.- 25.11. 2016.	III. Krug 12.12.- 16.12. 2016.	IV. krug 09.01.- 13.01. 2017.	Ukupno
1. Bjelovar	2	0	1	0	3
2. Čakovec	5	6	3	1	15
3. Karlovac	2	0	1	0	3
4. Koprivnica	1	11	5	2	19
5. Križevci	3	3	2	1	9
6. Kutina	1	0	2	3	6
7. Novska	1	4	0	3	8
8. Ogulin	2	1	1	0	4
9. Pula	2	2	1	3	8
10. Rijeka	17	9	7	11	44
11. Varaždin	6	4	2	4	16
12. Vrbovec	1	0	6	2	9
13. Zaprešić	3	3	4	5	15
14. Zlatar	0	0	2	0	2
UKUPNO	46	43	37	35	161

Izvor: Ivana Grgić

Tablica 2: Prikaz primljenih predmeta na vanjskim klinikama u ljetnom semestru akademske godine 2016./2017.

LJETNI SEMESTAR 2016./2017.	V. krug 13.03.-17.03. 2017.	VI. Krug 10.04.-14.04. 2017.	VII. Krug 11.05.-14.05. 2017.	Ukupno
1. Bjelovar	1	1	3	5
2. Čakovec	7	6	0	13
3. Karlovac	4	0	1	5
4. Koprivnica	8	3	0	11
5. Križevci	3	2	3	8
6. Kutina	7	3	1	11
7. Novska	7	1	0	8
8. Ogulin	2	2	1	5
9. Pula	5	1	2	8
10. Rijeka	14	8	8	30
11. Varaždin	7	3	3	13
12. Vrbovec	3	2	0	5
13. Zaprešić	5	0	1	6
14. Zlatar	3	1	2	6
UKUPNO	76	33	25	134

Izvor: Ivana Grgić

Zadovoljstvo s ostalim ostvarenim suradnjama je obostrano te se nadamo njihovom redovitom održavanju. U svrhu ostvarenja spomenutog cilja, nastojat ćemo preostala dežurstva poboljšati i unaprijediti kako bismo broj primljenih predmeta približili broju ostvarenoj u Rijeci.

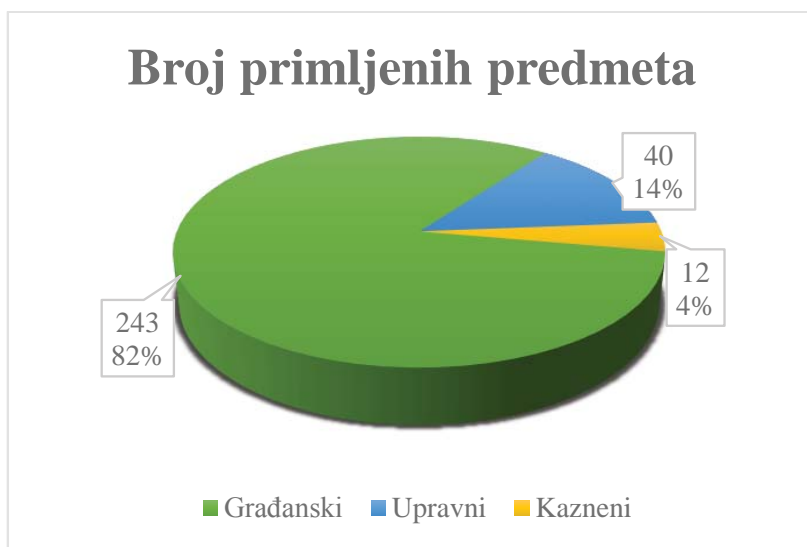
ANALIZA I OSVRT NA OSTVARENE REZULTATE

U akademskoj godini 2016./2017. primljeno je ukupno 295 predmeta. Najviše predmeta primljeno je u ožujku, odnosno početkom ljetnog semestra. Uzrok možemo

pripisati činjenici neodržavanja vanjskih klinika u veljači, odnosno u postojanju stanke između posljednjeg kruga zimskog, te prvog kruga ljetnog semestra. Smatramo da je stanka razlog velikog priljeva predmeta u narednom mjesecu.

Najviše primljenih predmeta je građanske pravne kvalifikacije, u kojima se, među najčešće postavljenim pitanjima, javljaju ovrha, pravo vlasništva i druga stvarna prava. Upravnih predmeta je znatno manje, a među najčešće postavljenim pitanjima su ostvarivanje prava vezanih uz socijalnu skrb i mirovinu.

Kao jedni od vodećih pružatelja besplatne pravne pomoći i dalje ćemo nastojati unaprijediti projekt kroz postojeće suradnje te poduzimati mjere u vidu sklapanja novih, kako bi se omogućilo pružanje pravne pomoći što većem broju zainteresiranih građana.

Graf 2: Prikaz primljenih predmeta na vanjskim klinikama u akademskoj godini 2016./2017., prema pravnoj kvalifikaciji

Izvor: Ivana Grgić

Sustav besplatne pravne pomoći u Republici Kosovo

TAULANT FERIZI

Prijevod s engleskog: Hana Janiška

Europska zajednica definirala je pravnu pomoć kao temeljno ljudsko pravo u kaznenim, građanskim i upravnim postupcima. Iako većina europskih građana ima dovoljno financijskih sredstava da angažiraju pravnog zastupnika, europske vlade, sudstvo i šira pravna zajednica (primjerice Udruženja pravnika), intenzivno rade na stvaranju zakonodavnog okvira i organizaciji sustava kako bi ovo iznimno važno pravo postalo dostupno građanima koji si ne mogu priuštiti pravnu pomoć, bez naknade. Pravo na besplatno pravno zastupanje je od iznimne važnosti u svim pravnim područjima, naročito u kaznenim predmetima s obzirom na to da se radi o pitanju oduzimanja slobode. Stoga je nužno da Kosovo, kao najmlađa europska država, poduzme korake za stvaranje sustava pružanja pravne pomoći, s ciljem usklađivanja sa zajedničkim načelima o ljudskim pravima koja proizlaze iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine (dalje u tekstu: EKLJP).¹

Pravni okvir koji uređuje pružanje pravne pomoći u Republici Kosovo pod utjecajem je EKLJP, koja je, u skladu s Ustavom Republike Kosovo, međunarodni dokument koji se izravno primjenjuje, te ima nadzakonsku snagu. EKLJP uređuje pravo na pošteno

sudjenje i propisuje minimum prava koji ima svaka osoba optužena za kazneno djelo. Među ostalim, to je i pravo osobe da se brani sama ili uz branitelja po vlastitom izboru. Ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kada to nalažu interesi pravde.²

Isto pravo, ali u širem smislu, koji uključuje i građanske i upravne predmete, proklamirano je i Ustavom Republike Kosovo.³ Postoji nekoliko općih i posebnih zakona koji uređuju pitanje pružanja besplatne pravne pomoći na Kosovu. Opći zakoni koji se bave tim pitanjem su Zakon o kaznenom postupku⁴, Zakon o parničnom postupku⁵ te Zakon o upravnom postupku⁶, dok je posebni zakon Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (dalje u tekstu: ZBPP).⁷

Uz međunarodno i domaće zakonodavstvo, razvoju sustava prav-

ne pomoći doprinose i brojne regionalne konferencije poput projekta „Trostruko A za građane“ („Triple A for Citizens“). Na konferenciji je Kosovo zastupao Program građanskih prava Kosova, a potom i Centar za pravnu pomoć i regionalni razvoj (CPPRD). Projekt je usmjeren na jačanje uloge organizacija civilnog društva koje građanima omogućuju pristup informacijama, pružaju savjete i besplatnu pravnu pomoć. Neposredni cilj projekta je širenje koncepta pružanja pravne pomoći građanima na području Bosne i Hercegovine, Srbije, Kosova, Makedonije, Albanije, Crne Gore i Turske, kako bi se uspostavila europska mreža organizacija koje savjetuju građane o njihovim pravima.⁸

Na temelju domaćeg zakonodavstva, pravna pomoć na Kosovu uspostavljena je i organizirana kao sustav koji uključuje državne agencije, javne organizacije te domaće i međunarodne nevladine udruge. Na Kosovu se provodi mnoštvo cijenjenih međunarodnih projekata. Jedna od najpoznatijih organizacija je Centar za pravnu pomoć i regionalni razvoj, koji surađuje s *The Public International Law & Policy Group*⁹, odvjetničkim *pro bono* društvom,

² Čl. 6. st. 3. t. c EKLJP-a.

³ Čl. 30. st. 5. i čl. 31. st. 6. Ustava Republike Kosovo (SL od 9. travnja 2008. godine, te amandmani u SL 25/12, 6/13, 20/15).

⁴ Čl. 57. i čl. 58. Zakona o krivičnom postupku Republike Kosovo (SL, 04/L-123, 2013.).

⁵ Čl. 75. Zakona o parničnom postupku Republike Kosovo (SL, 03/L-006, 2008.).

⁶ Čl. 35. st. 2. Zakona o upravnom postupku Republike Kosovo (SL, 02/L-28, 2007.).

⁷ Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći Republike Kosovo (SL, 04/L-017, 2008., dalje: ZBPP).

⁸ Trostruko A za građane. Pristup informacijama, savjetima i aktivnoj pomoći, <http://ecas.org/projects/triple-a/> (7. 12. 2017.).

⁹ The Public International Law & Policy Group, <https://www.publicinternationallawandpolicygroup.org/> (7. 12. 2017.).

¹ Čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (SL C 103, 27.4.1977., dalje: EKLJP).

te radi uz podršku kampanje Pravda i građani.¹⁰ Organizacija je osnovana sa svrhom doprinosa promociji i zaštiti ljudskih prava, s posebnim naglaskom na omogućavanje pristupa pravdi osjetljivim grupama građana, uspostavu zakonodavnog okvira te brigu o socijalnoj i ekonomskoj uključenosti marginaliziranih dijelova stanovništva, kako bi se doseгнуo europski standard razvoja i društvenog blagostanja.¹¹ Jedno od najvećih postignuća organizacije je zastupanje Diane Kastrati pred Ustavnim sudom.¹² Riječ je o predmetu koji je bio od utjecaja na pravosudni sustav Kosova u cjelini.

Najpoznatija državna agencija za pružanje pomoći je Agencija za besplatnu pravnu pomoć, osnovana 2006. godine. Sukladno zakonu i pravilniku, Agencija djeluje kao nezavisno tijelo, nadležno za pružanje besplatne pravne pomoći u građanskim, kaznenim i upravnim postupcima svim građanima Kosova, koji nemaju dovoljno financijskih sredstava. Pravna pomoć pruža se svim osobama koje zadovoljavaju uvjete određene kaznenim, građanskim i upravnim propisima. ZBPP-om ti su uvjeti određeni kao:

1. kvalifikacijski kriterij
2. financijski kriterij
3. pravni kriterij.¹³

¹⁰ Kampanja Pravo i građani, <http://www.advocacy-center.org/991/?lang=sr> (7. 12. 2017.).

¹¹ Centre for Legal Aid and Regional Development (CLARD), <http://iris-see.eu/portfolio-item/center-for-legal-aid-and-regional-development-clard/> (7. 12. 2017.).

¹² Gezim dhe Makfire Kastrati v. Republic of Kosovo, NO. 41/12, DT., 26.2.2013., http://www.gjkk-ks.org/repository/docs/gjkk_ki_41_12_shq.pdf (7. 12. 2017.).

¹³ Čl. 6. ZBPP-a.

Izvor: Tomislav Kopjar

Prema kvalifikacijskom kriteriju, na pravo na pružanje besplatne pravne pomoći ovlašteni su državljani Republike Kosovo koji imaju prebivalište na području Republike Kosovo, sve osobe s privremenim boravištem u Republici Kosovo, druge osobe određene zakonom ili pravilima međunarodnog prava koja obvezuju Republiku Kosovo, te osobe kojima se pravna pomoć pruža na temelju uzajamnosti, odnosno pod uvjetom da građani Kosova imaju ista prava u državi koje je državljanin osoba u pitanju.¹⁴

Prema financijskom kriteriju, pruža se primarna i sekundarna pravna pomoć. Primarna pravna pomoć pruža se svim osobama koje ostvaruju pravo na socijalnu pomoć, ili su u sličnoj situaciji u odnosu na osobe koja ostvaruju pravo na socijalnu pomoć. Sekundarna pravna pomoć pruža se svim osobama čiji je ukupni obiteljski prihod manji od prosječnog obiteljskog prihoda.¹⁵

Pravni kriterij za pružanje besplatne primarne i sekundarne pravne pomoći određuje da se pravna pomoć pruža ocjenjivanjem osnovanosti slučaja, kao što je stvarna vrijednost zahtjeva, uvjerljivosti dokaza koje pred-

¹⁴ Čl. 7. ZBPP-a.

¹⁵ Čl. 8. ZBPP-a.

loži podnositelj zahtjeva, te vjerojatnost uspjeha u zahtjevu.¹⁶ Iznimno, u hitnom slučaju, neposredna besplatna pravna pomoć pruža se svim osobama koje su zadržane od strane policije, ili uhićene, neovisno o propisanim zakonskim uvjetima.¹⁷

Osim prethodno navedenih agencija i organizacija, na Kosovu postoji i velik broj nevladinih udruga koje pružaju pravnu pomoć osobama koje si ne mogu priuštiti pravnog zastupnika. Nažalost, na Kosovu kao novoj mladoj državi, nije još osnovana Pravna klinika u sklopu Pravnog fakulteta Sveučilišta u Prištini, koja bi pružala pravnu pomoć građanima, te ujedno doprinosila razvoju praktičnih znanja i vještina studenata.

Državna sredstva koriste se za pružanje pravne pomoći u građanskim i upravnim postupcima. Nažalost, zbog neuspješnih pokušaja države da osigura sredstva i za besplatnu pomoć u kaznenim postupcima, lokalne javne agencije nemaju dovoljno sredstava za pružanje pravne pomoći u tim predmetima. Sredstva su iznimno ograničena, stoga postoji rizik od zatvaranja agencija. Unatoč tradiciji pružanja besplatne pravne pomoći u kaznenim postupcima, koja postoji od 2006. godine, parlament i međunarodni projekti nastavili su osiguravati sredstva za takve predmete kroz proračune za sudstvo i tužiteljstvo. To je rezultiralo time da su sudovi i tužitelji ostali nadležni za isplatu nadoknade svih sudskih troškova zastupanja u kaznenim predmetima u kojima su odvjetnici počinitelji.

U nastavku je u tablici napravljen pregled ključnih točaka iz teksta, uz usporedbu s hrvatskim pravnim okvirom.

¹⁶ Čl. 9. ZBPP-a.

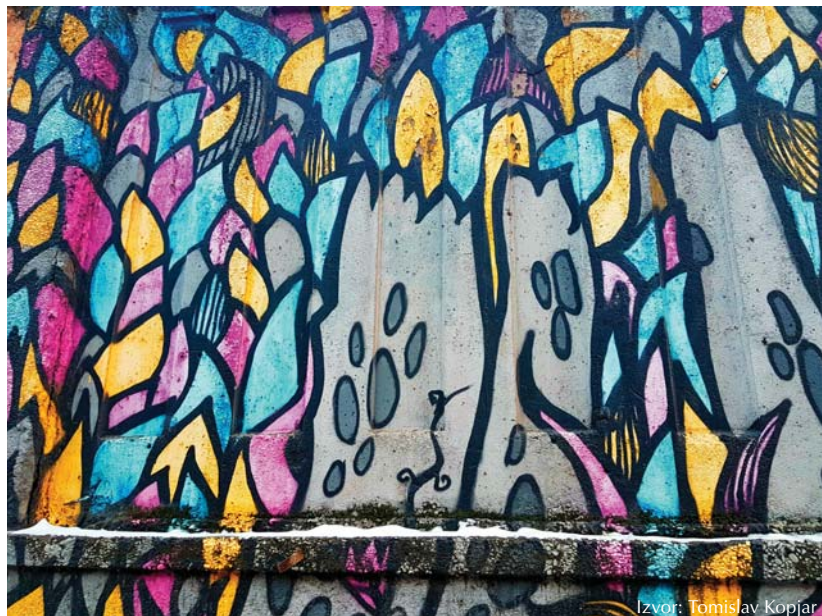
¹⁷ Čl. 10. ZBPP-a.

Tablica: Kratka usporedba sustava besplatne pravne pomoći u Republici Kosovo i Republici Hrvatskoj

<p>Pravo na pravnu pomoć, u građanskim, kaznenim i upravnim postupcima, predviđeno je člankom 30. stavkom 5. i člankom 31. stavkom 6. Ustava Republike Kosovo.</p> <p>Nekoliko zakona uređuje pitanje sustava pružanja pravne pomoći. Opći zakoni su Zakon o kaznenom postupku, Zakon o parničnom postupku te Zakon o upravnom postupku, dok je posebni zakon Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.</p>	<p>U Republici Hrvatskoj pitanje besplatne pravne pomoći uređeno je Ustavom, kao i u nekoliko zakona.</p> <p>Člankom 29. Ustava Republike Hrvatske propisano je da u slučaju sumnje ili optužbe ubog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo braniti se sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava da plati branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja pod uvjetima propisanim zakonom.</p> <p>Člankom 172. Zakona o parničnom postupku propisano je oslobođenje od plaćanja troškova postupka. Pravo na oslobođenje od plaćanja troškova postupka i pravo na stručnu pravnu pomoć stranka ostvaruje na način i uz uvjete propisane posebnim propisom kojim se uređuje besplatna pravna pomoć.</p> <p>Zakonom o općem upravnom postupku pružanje pravne pomoći uređeno je člankom 27. O činjenicama, ispravama, podacima ili drugim dokazima pravna pomoć zatražit će se od javnopravnog tijela, odnosno suda koji njima raspolaže (zamoljeno tijelo), a kad treba poduzeti određene upravne radnje, ako nije drukčije propisano, pravna pomoć tražit će se od javnopravnog tijela prvog stupnja mjesno nadležnog za poduzimanje radnje koja je predmet pravne pomoći. Člankom 29. propisano je da se za pruženu pravnu pomoć ne plaća naknada kad se troškovi pružene pomoći naknađuju iz Državnog proračuna.</p>
<p>Uz međunarodno i domaće zakonodavstvo, razvoju sustava pravne pomoći doprinose i brojne regionalne konferencije poput projekta „Triple A for Citizens“. Projekt je usmjeren na jačanje uloge organizacija civilnog društva koje građanima omogućuju pristup informacijama, pružaju savjete i besplatnu pravnu pomoć.</p>	<p>Na stranicama Ministarstva pravosuđa RH dostupan je popis ovlaštenih udruga i pravnih klinika za pružanje besplatne primarne pravne pomoći: https://pravosudje.gov.hr/istaknute-teme/besplatna-pravna-pomoc/ovlastene-udruga-i-pravne-klinike-za-pruzanje-primarne-pravne-pomoci/6190.</p>
<p>Sukladno domaćem zakonodavnom okviru, pravnu pomoć u Republici Kosovo pružaju državne agencije, javne organizacije, te nacionalne i međunarodne nevladine udruge.</p>	<p>Pružatelji primarne pravne pomoći, sukladno Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći, su uredi, ovlaštene udruge i pravne klinike, dok sekundarnu pružaju odvjetnici.</p>
<p>Najpoznatija državna agencija za pružanje pravne pomoći je Agencija za besplatnu pravnu pomoć, osnovana 2006. godine. Agencija je nezavisno tijelo nadležno za pružanje besplatne pravne pomoći u građanskim, kaznenim i upravnim postupcima svim građanima Kosova.</p>	<p>Pravna klinika Sveučilišta u Zagrebu, kao prva pravna klinika u Hrvatskoj, otvorena je u listopadu 2010. godine, nakon što je u srpnju iste godine sklopljen Ugovor o financiranju projekata udruga ovlaštenih za pružanje besplatne pravne pomoći i pravnih fakulteta za rad pravnih klinika iz sredstava za pružanje besplatne pravne pomoći za 2010. godinu, između Pravnog fakulteta i Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske.</p>

<p>Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći Republike Kosovo, u članku 7., određeno je kome se može pružiti besplatna pravna pomoć. Korisnici su građani Republike Kosovo koji imaju prebivalište u Republici Kosovo, zatim osobe s privremenim boravištem u Republici Kosovo, druge osobe određene zakonom i pravilima međunarodnog prava, te osobe kojima se pravna pomoć pruža pod uvjetom uzajamnosti (odnosno, pod uvjetom da strana država čiji je državljanin u pitanju pruža istovjetnu pomoć građanima Republike Kosovo, pod sličnim uvjetima).</p>	<p>Korisnici pravne pomoći mogu biti hrvatski državljani, dijete koje nema hrvatsko državljanstvo i začećeno je u Republici Hrvatskoj bez pratnje odrasle osobe za njega odgovorne prema zakonu, stranci na privremenom boravku pod uvjetom uzajamnosti, stranci na stalnom boravku, stranci pod privremenom zaštitom, stranci koji nezakonito borave, stranci na kratkotrajnom boravku u postupcima donošenja rješenja o protjerivanju ili rješenja o povratku, tražitelji azila, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom, te članovi njihovih obitelji koji zakonito borave u Republici Hrvatskoj, u postupcima u kojima im pravna pomoć nije osigurana posebnim zakonom.</p>
<p>Primarna pravna pomoć pruža se osobama na temelju prava iz socijalne pomoći, ili osobama koje su u sličnim situacijama.</p> <p>Sekundarna pravna pomoć pruža se osobama čiji bruto obiteljski prihodi su niži od prosječnih obiteljskih prihoda.</p>	<p>Prilikom odobravanja besplatne pravne pomoći uzima se u obzir materijalno stanje osobe koja podnosi zahtjev za odobrenjem besplatne pravne pomoći, te će se sekundarna pravna pomoć odobriti ako ukupni prihodi podnositelja i članova kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućanstva iznos proračunske osnovice, odnosno ako ukupna vrijednost imovine u vlasništvu podnositelja zahtjeva i članova kućanstva ne prelazi iznos od 60 proračunskih osnovica.</p>
<p>Pravni kriteriji koji uvjetuju valjanost predmeta su stvarna vrijednost predmeta, snaga uvjerljivosti dokaza koje predloži podnositelj zahtjeva te vjerojatnost uspjeha, odnosno odobrenja takvog zahtjeva.</p>	<p>Pravni kriteriji za pružanje besplatne primarne i sekundarne pravne pomoći odnose se na pitanje znanja i sposobnosti podnositelja zahtjeva da ostvari svoja prava, osnovanost zahtjeva, te materijalne prilike podnositelja zahtjeva.</p>
<p>Iznimno, u hitnim slučajevima, besplatna pravna pomoć odmah će se pružiti privedenim osobama, bez obzira na propisane zakonske uvjete.</p>	<p>Ovakav slučaj nije izričito uređen u RH, međutim, Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći je određeno da ako bi podnositelj zahtjeva zbog isteka roka izgubio pravo na poduzimanje radnje za koju je podnio zahtjev, nadležan ured je dužan odlučiti o zahtjevu za besplatnom pravnom pomoći i u roku kraćem od 15 dana, koji podnositelju zahtjeva omogućava pravodobno poduzimanje radnje za koju je podnio zahtjev.</p>
<p>Osim agencija i organizacija, na Kosovu postoji velik broj nevladinih udruga koje pružaju besplatnu pravnu pomoć osobama koje si ne mogu priuštiti odvjetnika.</p> <p>Na Kosovu još uvijek nije uspostavljena Pravna klinika u sklopu Pravnog fakulteta Sveučilišta u Prištini, koja bi pružala besplatnu pravnu pomoć građanima te koja bi doprinijela razvoju praktičnih vještina studenata.</p>	<p>Kao što je prethodno navedeno, listu pružatelja može se pronaći na stranicama Ministarstva pravosuđa. Također, u RH osnovane su sljedeće Pravne klinike:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2. Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu 3. Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Osijeku - Klinika za besplatnu pravnu pomoć „Osijek pro bono“.
<p>Državna sredstva koriste se za pružanje pravne pomoći u građanskim i upravnim postupcima. Zbog neuspješnih pokušaja države da osigura sredstva i za pomoć u kaznenim postupcima, lokalne javne agencije nemaju dovoljno sredstava za pružanje pravne pomoći u tim predmetima.</p>	<p>Sredstva za organiziranje i pružanje pravne pomoći osiguravaju se u Državnom proračunu, ali se mogu osigurati i iz sredstava tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, donacija i drugih izvora, u skladu sa zakonom. Neutrošena odobrena sredstva za pružanje pravne pomoći vraćaju se u Državni proračun.</p> <p>Sredstva za pružanje pravne pomoći ovlaštenim udrugama, te za rad pravnih klinika, odobravaju se temeljem odobrenog projekta.</p>

Izvor: Tomislav Kopjar

ZAKLJUČAK

Pravo na besplatnu pravnu pomoć je temeljno ljudsko pravo koje osobi pripada tijekom sudskih postupaka. Unatoč tome, to pravo je podložno ograničenjima koja proizlaze iz odredbi EKLJP-a, te brojnih sudskih odluka Europskog suda za ljudska prava, koje se odnose na:

1. financijska sredstva
2. pravni interes, koji se određuje procjenom:
  - a. ozbiljnosti djela i težine moguće kazne
  - b. složenosti predmeta

- c. socijalnog i osobnog statusa optuženika.¹⁸

Iako najveći problem ostaje nedostatak predanosti države u zaštiti temeljnih prava kroz osiguranje dovoljnih financijskih sredstava, prema podacima Američkog ministarstva vanjskih poslova, pokreta Zahtjev za pravdom, te

¹⁸ United States Department of State, Demand for Justice, National Centre for State Courts: Free legal aid in criminal matters and the enforcement of the European Court of Human Rights standards from the courts in Kosovo, 2017., <http://www.ncsc.org/Topics/Legal-Services/Legal-Aid-Pro-Bono/Resource-Guide.aspx>, str. 20. (7.12.2017.).

Izvor: Tomislav Kopjar

Nacionalnog centra za državne sudove, pokazalo se da suci, tužiteljstvo i policija nedovoljno razumiju svoju obvezu da osiguraju odvjetnika optuženicima slabijeg imovinskog statusa, kada za to postoji pravni interes

Izvor: Tomislav Kopjar

Konferencija „Public and Private Justice“ u Dubrovniku

TENA ČUPIĆ, JANKO HAVAŠ

Ovogodišnja, dvanaesta po redu međunarodna *Public and Private Justice* (PPJ) konferencija, pod nazivom *Transformation of Civil Justice Unity and Diversity*, održana je od 28. svibnja do 2. lipnja 2017. godine, u Dubrovniku. Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Hrvatske zaklade za znanost, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Ministarstva znanosti i obrazovanja te Sveučilišta u Maastrichtu. Osim brojnih hrvatskih i europskih stručnjaka, Konferenciji su prisustvovali i stručnjaci iz Sjedinjenih Američkih Država, Brazila i Južnoafričke Republike. Kroz pet dana konferencije otvorila su se brojna pitanja i problemi u području pristupa pravosuđu te naglasila važnost alternativnog rješavanja sporova.

Izvor: Tena Čupić

Slika 1: Dubrovnik

Međutim, valja izdvojiti temu posvećenu funkcioniranju sustava besplatne pravne pomoći koja je bila podijeljena u dva dijela. U prvom su se dijelu u obliku predavanja i rasprave komparativno analizirali različiti aspekti sustava besplatne pravne pomoći, s naglaskom na organizacijske i financijske aspekte. Drugi je dio teme bio posvećen predstav-

ljanju pravnih klinika, u kojem su studenti kliničari imali priliku razmijeniti iskustva i dobre prakse, no i ukazati na izazove s kojima se susreću u radu. Pravnu kliniku Sveučilišta u Zagrebu predstavljali su studenti administratori Pravne klinike, koji su izradili i održali prezentaciju o načinu rada Klinike. Svoje su pravne klinike predstavili i

Izvor: Tena Čupić

Slika 2: Perast, Crna Gora

Izvor: Alan Uzelac

Slika 3: PPJ konferencija

Izvor: Alan Uzelac

Slika 4: Sudionici PPJ konferencije

u Heidelbergu, koja je specijalizirana, i pravnu pomoć pruža gotovo isključivo u predmetima koji se tiče prava stranaca i azilanata.

U sklopu Konferencije organiziran je i izlet u Crnu Goru, gdje su sudionici, uz međusobno upoznavanje i druženje, imali priliku upoznati se i s bogatom kulturom, poviješću i pomorskom tradicijom bokokotorskog kraja, te u pratnji turističkog vodiča razgledati gradove Perast i Boku Kotorsku.

studenti klinika London South Bank University, University of Oslo, University of Heidelberg i Pravne klinike Sveučilišta u Splitu. Nakon prezentacija, studenti i ostali predstavnici ranije navedenih klinika razmijenili su iskustva o radu klinika u kraćoj raspravi. Kao zanimljivosti u radu predstavljenih pravnih klinika izdvojili bismo norveški primjer potpune organizacijske autonomije pravne klinike u odnosu na matični fakultet, te primjer Pravne klinike Sveučilišta

Izvor: Alan Uzelac

Slika 5: Predstavljanje Pravne klinike na PPJ konferenciji

Izvor: Iva Beljan

Slika 6: Kliničari na dubrovačkim zidinama

Edukacija u Centru za žene žrtve rata „Rosa“

LEONA NOVAČIĆ

Pravna klinika, kao jedan od pružatelja u sustavu besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj, već niz godina ostvaruje različite suradnje s udrugama koje se bave pružanjem različitih oblika pravne pomoći. Ove godine u travnju, Pravnoj klinici se, u ime Centra za žene žrtve rata „Rosa“, obratila gospođa Stela Šimić, te ponudila suradnju.

Obveza Pravne klinike bila je poslati tri kliničara na edukaciju koju je Centar provodio. Cilj projekta, pod nazivom „Izgradnja kapaciteta prvih točaka kontakta za podršku žrtvama nasilja u obitelji i drugih oblika rodno utemeljenog nasilja“, bio je educirati i tako osposobiti polaznike za razgovor sa žrtvom bilo kojeg oblika nasilja. Upravo zato, polaznici edukacije bili su predstavnici različitih institucija, koje su često prve točke kontakta sa žrtvom. Drugim riječima, žrtve se, obično, prvo obraćaju takvim ustanovama, te je od iznimne važnosti da njihovi službenici znaju kako pravilno razgovarati sa žrtvama, koje su u strahu, ne samo od nasilja koje su preživjele, već i od samih institucija. Tako je, pored kliničara Grupe za zaštitu i pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela, edukaciji prisustvovao i predstavnik Nacionalnog pozivnog centra za pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela, predstavnica Ministarstva pravosuđa, predstavnice SOS Dječjeg sela Hrvatska, medicinske i patronažne sestre, učiteljice iz osnovnih i srednjih škola, i drugi.

Edukacija je trajala šest dana, a polaznici su bili podijeljeni

Izvor: Anja Mihajlović

u dvije grupe. Prva edukacija, održana u Kući Europe, bila je u znaku međusobnog upoznavanja sudionika i voditeljica edukacije, te uvod u temu samog projekta. Prvi dan polaznicima je također objašnjeno značenje pojmova kao što su „rodno utemeljeno nasilje“, „obiteljsko nasilje“, „trgovina ljudima“, „ratno silovanje“ i slično, kao i kakve vrste nasilja postoje, u kakvim se obiteljima nasilje najčešće javlja, te koji su mogući razlozi nasilničkog ponašanja. Edukacija je započela čitanjem istinitih priča o ženama koje su godinama trpjele razne oblike nasilja od svojih partnera. Priče su bile detaljne i opisivale su situaciju od početka do kraja, od upoznavanja s partnerom, preko prvih problema i njihove eskalacije, sve do prekida. Spomenuti su i najčešći razlozi zbog kojih žene ostaju u takvim vezama. Suočeni

ni sa stvarnim životnim pričama, polaznici su dobili zadatak prodiskutirati ih, i raspraviti kako bi, prije edukacije, postupili da im se neka od žrtava iz priče obratila za pomoć. Nakon toga, polaznicima je dan priručnik s detaljnim uputama i primjerima kako bi takav razgovor trebao izgledati, u kojem smjeru ga osoba treba voditi, što je poželjno reći žrtvi, a što se svakako treba izbjeći u razgovoru, te na kraju, na koju je instituciju uputiti.

Preostala dva dana edukacije održana su u Arcotel hotelu, i uglavnom su bila bazirana na isповijestima žena koje su pretrpjele ratno silovanje, ili koje su bile žrtve trgovine ljudima. Princip edukacije je ostao isti, s potrebnim pričama žena o nesretnim događajima, ali i njihovoj sadašnjici i pozitivnom stavu prema budućnosti. Polaznici su ponovno bili podijeljeni u grupe, te su ovaj put kao zadatak imali simulirani razgovor sa žrtvom. Jedan od polaznika glumio je žrtvu, drugi osobu kojoj se žrtva obraća, a članovi ostatka grupe bili su promatrači. Nakon prvog dana edukacije, polaznicima je bilo puno lakše snaći se u takvoj situaciji. Trećem, i ujedno zadnjem danu edukacije, prisustvovala je pravna koja je polaznike uputila na pravni okvir zaštite žrtava nasilja, vodeći ih kroz mnogobrojne pravne akte i dokumente koji su žrtvama na raspolaganju, i objašnjavajući kako se odvija postupak nakon što žrtva prijavi nasilnika. Sve to obogaćeno je mnogobrojnim primjerima iz prakse, što je polaznicima uvelike olakšalo ra-

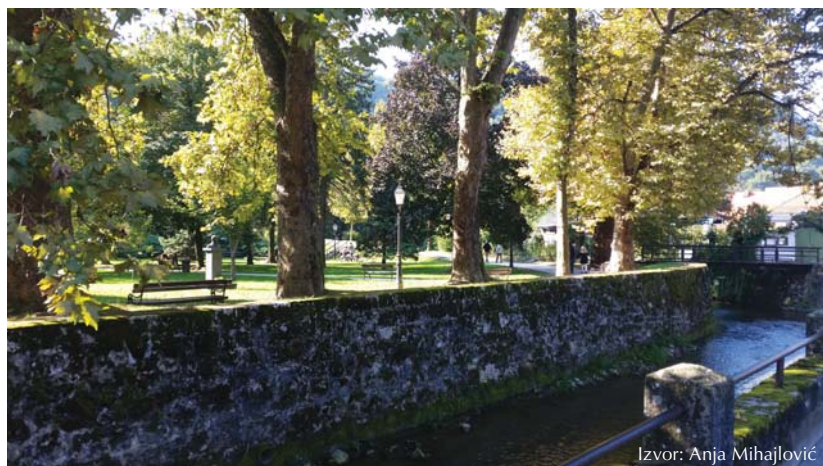

Izvor: Anja Mihajlović

zumijevanje i snalaženje u moru pravnih propisa. Polaznicima su podijeljeni materijali s popisom institucija na koje se žrtve mogu uputiti.

Edukacija je završila raspravom i planiranjem budućih koraka.

Svaki polaznik je obrazložio zašto mu je edukacija bila korisna, što je naučio i kako će to primijeniti u praksi. Dojmovi polaznica iz Pravne klinike su izrazito pozitivni, a edukacija im je bila korisna jer se kliničari susreću sa

Izvor: Anja Mihajlović

žrtvama nasilja, i, iako ne mogu pružiti psihološku pomoć, važno je znati komunicirati, a i uputiti stranku gdje da se za pomoć obrati dalje. Nakon edukacije, kliničarke polaznice osjećaju da su za to osposobljene. Prednost edukacije je i razmjena iskustava s osobama iz iste, ali i drugih struka, stjecanje novih znanja i vještina, ali i korisnih poznanstava. Nedostatno znanje i iskustvo dio su problema, a informiranost koju je Centar pružio, kao i povezanost sa širom koalicijom za jednakost i nenasilje, važan dio rješenja.

Suradnja Inženjerskog biroa d.d. i Pravne klinike u Zagrebu

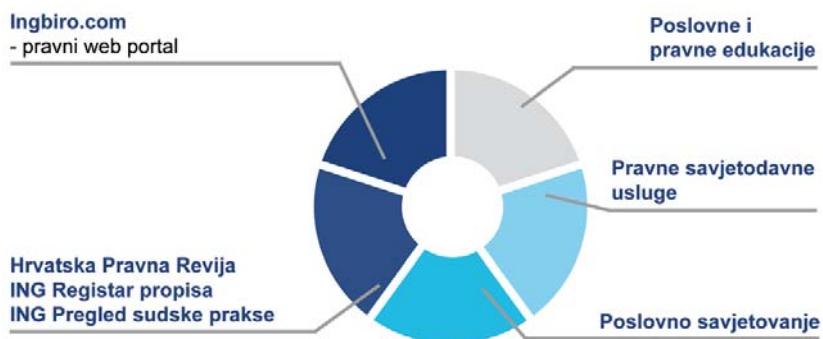
TENA ČUPIĆ

U okviru svojih djelatnosti, Inženjerski biro d.d. bavi se, između ostalog, i uređivanjem portala *ingbiro.com*, koji sadrži ING Registar, ING Pregled sudske prakse i elektroničku verziju Hrvatske pravne revije, e-HPR.

Do suradnje između Pravne klinike u Zagrebu i Inženjerskog biroa d.d. došlo je nakon sastanka glavnog direktora Inženjerskog biroa d.d., dr. sc. Mladena Mlinarovića, i voditelja Pravne klinike, prof. dr. sc. Alana Uzelca, održanog na inicijativu Inženjerskog biroa d.d., u travnju 2017. godine. Naime, Inženjerski biro, u okviru svoje djelatnosti, nastoji doprinijeti promicanju pravne misli i razvoju pravne teorije i prakse u Republici Hrvatskoj. Stoga je prepoznao mogućnost doprinosa osobnom i profesionalnom razvoju studenata Pravne klinike, kroz osiguravanje besplatnog pristupa portalu *ingbiro.com*, te omogućavanje posjećivanja savjetovanja i radionica u organizaciji Inženjerskog biroa d.d.

PRISTUP PORTALU INGBIRO.COM

U okviru ove suradnje, studentima kliničarima svakako je vrlo koristan besplatan pristup portalu *ingbiro.com*, koji sadrži veliki broj domaćih i EU propisa, stručnih članaka i sudskih odluka, koji se ažuriraju svakodnevno. Također, prilikom izrade pravnih mišljenja, studenti se mogu osloniti na pročišćene tekstove zakona te pronaći i zakone koji više nisu na snazi, a potrebni su im za rješavanje pravnih problema stranaka.

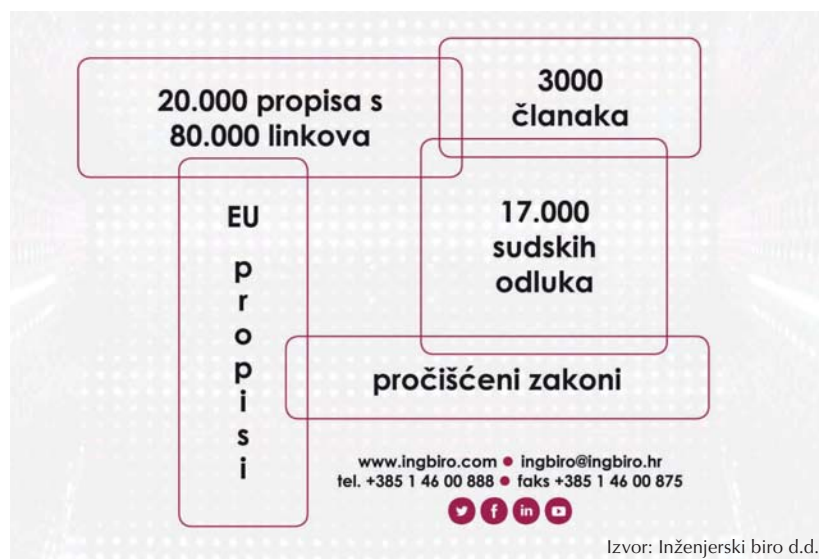
Izvor: Ingbiro.hr

Slika 1. Načini pružanja pravnih i poslovnih rješenja

Kako bi se studenti što lakše služili portalom, te kako bi bili upoznati sa svim njegovim mogućnostima, održana je i edukacija za njegovo korištenje. Edukaciju je održao Alen Bijelić, *mag. iur.*, mlađi urednik – savjetnik za pravne poslove u Inženjerskom birou, a također je i akademski mentor Grupe za zaštitu prava pacijenata unutar Pravne klinike, u čijem je radu nekoć i sam sudjelovao, u svojstvu kliničara te studentskog mentora.

SAVJETOVANJA

Osim pristupa portalu *ingbiro.com*, u okviru suradnje, studentima je omogućeno sudjelovanje na različitim savjetovanjima u organizaciji Inženjerskog biroa. Savjetovanja su jedinstvena prilika da se studenti upoznaju s primjenom propisa u praksi, te imaju izravan uvid u stalno praćenje promjena. Studenti su sudjelovali na nekoliko savjetovanja:

Izvor: Inženjerski biro d.d.

Slika 2: Sadržaj portala *ingbiro.com*

Izvor: Facebook stranica ingbiro.com

Slika 3. Edukacija kliničara Pravne klinike

1. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima i Zakon o zemljišnim knjigama – 1997.-2017. – *de lege lata i de lege ferenda*

Savjetovanje je organizirano u suradnji Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu i Inženjerskog biroa, s ciljem cjelovitog prikaza, kroz izlaganja i referate niza uvažanih stručnjaka, promjena koje su se događale kroz zadnjih 20 godina primjene oba zakona. Studentima je savjetovanje bilo izuzetno zanimljivo i korisno, jer se upravo velik broj upita stranaka odnosi na područje primjene ovih zakona.

2. Programi usavršavanja iz područja javne nabave

Studenti su prisustvovali na nekoliko programa usavršavanja u kojima su se upoznali s primjenom novog Zakona o javnoj nabavi, novim podzakonskim propisima za provedbu Zakona o javnoj nabavi, te praksom Državne komisije za kontrolu postupaka javne nabave.

3. Upravljanje nekretninama – novi propisi i postupanje u praksi

Inženjerski biro d.d. tradicionalno svake godine održava savjetovanje na kojem se obrađuju aktualna pitanja primjene propisa koji uređuju upravljanje i pravni promet nekretnina, a ove godine naglasak je bio na novinama koje donose propisi iz područja grad-

nje, prostornog uređenja, legalizacije zgrada, izvlaštenja i procjene vrijednosti nekretnine.

4. Novela Ovršnog zakona – 2017.

Na savjetovanju je, kroz izlaganje pojedinih predavača, dan cjeloviti prikaz promjena koje donosi po-

sljednja novela Ovršnog zakona, pa je savjetovanje bilo vrlo korisno za kliničare Grupe za pomoć građanima u ovršnom postupku.

5. Aktualna pitanja i problemi u povlačenju sredstava fondova Europske unije

U sklopu ovog savjetovanja obrađena su aktualna pitanja u okviru vodnokomunalnih djelatnosti (javne vodoopskrbe i odvodnje) i komunalnog gospodarstva (održavanje čistoće i gospodarenje otpadom).

Za kraj se može zaključiti kako suradnja s Inženjerskim biroom uvelike olakšava studentima kliničarima pružanje pravne pomoći, što zbog mogućnosti korištenja portala *ingbiro.com*, što zbog savjetovanja na kojima se studenti imaju priliku upoznati sa stanjem u praksi i uvijek naučiti nešto novo.

Izvor: Facebook stranica ingbiro.com

Slika 4. Savjetovanje: Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima i Zakon o zemljišnim knjigama

Izvor: Inženjerski biro d.d.

Slika 5: Reklama za portal ingbiro.com

Osvrt bivše kliničarke na rad u Pravnoj klinici Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

SUZANA FUGAJ, MAG. IUR.

Sudjelovanje u radu Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu studentima i studenticama omogućuje da pružanjem besplatne pravne pomoći zaštite socijalno najugroženije skupine, čime doprinose razvitku jednakog, solidarnog i pravednog društva. Na profesionalnom planu, primjenom pravnih propisa na konkretnim predmetima produbljuju se stečena pravna znanja, a istraživanjem pravnih izvora kroz tumačenja sudske prakse razvijaju se praktične pravne vještine. Svakim dežurstvom u neposrednom radu sa strankama usavršava se tolerancija i slušanje, uvidom u dokumentaciju prepoznavanje relevantne pravne problematike, a rezultat pravne čarolije uz pomoć timskog rada te mentorske podrške može se ostvariti u pisanom pravnom savjetu stranci.

Usuditi se zakoračiti u pravni svijet za mene je bio oprezan početak, koji se pretvorio u najljepšu avanturu iz studentskih dana. Pravnu teoriju zamijenili su životni pro-

blemi stranaka, a njihova prisutnost s potencijalnim posljedicama probudila je uspavanu pravnicu u meni, stoga je nada da im mogu pomoći poslužila kao „vjetar u leđa“ pri polaganju ispita.

Angažmanom kroz tri semestra, kao kliničarka i studentska mentorica, osim u rezidentnoj klinici, dragocjena iskustva stekla sam na hvalevrijednim vanjskim klinikama u drugim gradovima i odrađivanju vanjskih praksi na stručnom usavršavanju u Uredu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova te volonterskim radom u Savjetovalištu „Luka Ritz“. Imala sam priliku prisustvovati predavanjima raznih pravnih stručnjaka u okviru edukacija za nove kliničare, kao i sudjelovati u izlaganjima te razmjeni iskustava gostujućih pravnih klinika na tečaju *Inter University Centre Dubrovnik, Public and Private Justice; Dispute Resolution in Modern Societies*, u Dubrovniku.

„Kliničarsko“ razdoblje ostavilo je traga u svakoj sferi mog života.

Obogatilo me novim znanjima, vještinama, iskustvima i novim spoznajama. Motivirana za preuzimanje aktivne uloge i odgovornosti u područjima važnim za opći interes uz promicanje tolerancije i jednakosti, u drugom semestru upoznala sam se s radom Hrvatske udruge za mirenje, gdje sam započela volonterski angažman, a danas radim. Često se sjetim najvažnije lekcije iz „kliničarskih“ dana, kada mi je svaki osmijeh zadovoljne stranke u znak zahvalnosti bio potvrda da sam prije svega ljudsko biće.

Zahvaljujući radu u Pravnoj klinici, svoj prav(n)i put s ciljem promicanja i sudjelovanja u pronalaženju kreativnih zajedničkih rješenja uvažavanjem interesa i međusobnim dogovorom svih strana (mirenjem) nastavljam ruku pod ruku s prijateljima, s kojima svake godine posjećujem Tradicionalni humanitarni božićni domjenak, jer smo ga nekoć i sami organizirali.

POTREBNA VAM JE BESPLATNA PRAVNA POMOĆ?

Obratite se Pravnoj klinici Pravnog fakulteta u Zagrebu!

Za dolazak u naše prostorije morate se prethodno naručiti.

Naručiti se možete telefonski (tijekom našeg radnog vremena), osobno, ili putem elektroničkog obrasca.

Građani koji nisu u mogućnosti doći u Pravnu kliniku mogu nam se javiti i poslati nam dokumentaciju poštom ili elektroničkim obrascem.

Naziv: Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Adresa: Ulica Jurja Žerjavića 6/II, 10000 Zagreb

Radno vrijeme: PON, UTO, PET od 10 do 12 sati
SRI, ČET od 10 do 12 sati i od 17 do 19 sati

Telefon: 01/4811-311 i 01/4811-320

Elektronički obrazac:

<http://klinika.pravo.unizg.hr/content/zahtjev-za-pruzanje-besplatne-pravne-pomoci>

ŽELIŠ SUDJELOVATI U NAŠEM RADU?

Volontiraj! Prijave za studente viših godina Pravnog fakulteta u Zagrebu traju čitavu godinu preko obrasca na <http://klinika.pravo.unizg.hr/node/22>. Upisi se obavljaju krajem/početak svakog semestra (na proljeće i jesen).

Sve ostale informacije saznajte na adresi

klinika.pravo.unizg.hr